

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ**

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
(ΕUIPO)**

Μέρος Γ

Ανακοπή

Τμήμα 7

Απόδειξη χρήσης

Πίνακας περιεχομένων

1 Εισαγωγή.....	1382
1.1 Λειτουργία της απόδειξης χρήσης.....	1382
1.2 Νομοθετικό πλαίσιο.....	1382
2 Γενικές αρχές και μέτρο απόδειξης.....	1385
2.1 Γενικές αρχές.....	1385
2.2 Μέτρο απόδειξης.....	1386
3 Τόπος χρήσης.....	1388
3.1 Χρήση στην «εγχώρια» αγορά.....	1388
3.2 ΣΕΕ: χρήση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	1389
3.3 Εθνικά σήματα: χρήση στο οικείο κράτος μέλος.....	1391
3.4 Χρήση στο εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο.....	1391
4 Χρόνος χρήσης.....	1393
4.1 Ανακοπές ασκηθείσες από τις 23/03/2016 και μετά.....	1393
4.2 Ανακοπές ασκηθείσες πριν από τις 23/3/2016.....	1393
5 Έκταση χρήσης.....	1394
5.1 Κριτήρια.....	1394
5.2 Παραδείγματα ανεπαρκούς χρήσης.....	1396
5.3 Παραδείγματα επαρκούς χρήσης.....	1400
6 Φύση της χρήσης.....	1404
6.1 Χρήση ως σήμα.....	1404
6.1.1 Χρήση σήματος σύμφωνα με τη λειτουργία του.....	1404
6.1.1.1 Χρήση ατομικών σημάτων.....	1404
6.1.1.2 Χρήση συλλογικών σημάτων και σημάτων πιστοποίησης.....	1407
6.1.2 Χρήση στις συναλλαγές.....	1408
6.1.2.1 Δημόσια χρήση έναντι εσωτερικής χρήσης.....	1408
6.1.2.2 Εμπορικές δραστηριότητες έναντι προωθητικών δραστηριοτήτων.....	1409
6.1.2.3 Χρήση για προϊόντα.....	1409
6.1.2.4 Χρήση για υπηρεσίες.....	1410
6.1.2.5 Χρήση σε διαφημίσεις.....	1411
6.1.2.6 Χρήση μέσω διαδικτύου.....	1413
6.2 Χρήση του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του ή σε παραλλαγή της.....	1416

6.2.1 Χρήση σήματος στη μορφή με την οποία έχει καταχωριστεί – ταυτόχρονη χρήση ανεξάρτητων σημάτων.....	1417
6.2.2 Χρήση σήματος σε μορφή διαφορετική από την καταχωρισμένη.....	1421
6.2.2.1 Προσθήκες.....	1422
6.2.2.2 Παραλείψεις.....	1432
6.2.3 Τροποποίηση άλλων χαρακτηριστικών.....	1443
6.3 Χρήση σε σχέση με τα καταχωρισμένα προϊόντα και υπηρεσίες.....	1446
6.3.1 Σύγκριση μεταξύ των χρησιμοποιούμενων προϊόντων/υπηρεσιών και της περιγραφής προϊόντων/υπηρεσιών.....	1447
6.3.2 Σημασία της ταξινόμησης.....	1449
6.3.3 Χρήση και καταχώριση του σήματος για γενικές ενδείξεις των «τίτλων των κλάσεων».....	1450
6.3.4 Χρήση για υποκατηγορίες προϊόντων/υπηρεσιών και παρόμοια προϊόντα/υπηρεσίες.....	1450
6.3.4.1 Προγενέστερο σήμα το οποίο έχει καταχωριστεί για ευρεία κατηγορία προϊόντων/υπηρεσιών.....	1450
6.3.4.2 Προγενέστερο σήμα το οποίο έχει καταχωριστεί για προϊόντα/υπηρεσίες που προσδιορίζονται με ακρίβεια.....	1452
6.3.4.3 Παραδείγματα.....	1453
6.3.5 Χρήση του σήματος σε αναπόσπαστα τμήματα, υπηρεσίες εξυπηρέτησης μετά την πώληση και αγορά μεταχειρισμένων προϊόντων για τα καταχωρισμένα προϊόντα.....	1458
6.3.6 Χρήση με στόχο την πώληση προϊόντων του ίδιου του κατασκευαστή.....	1459
7 Χρήση από το δικαιούχο ή για λογαριασμό του.....	1461
7.1 Χρήση από τον δικαιούχο.....	1461
7.2 Χρήση του σήματος από εξουσιοδοτημένους τρίτους.....	1461
7.3 Χρήση συλλογικών σημάτων και σημάτων πιστοποίησης από δικαιούχους χρήσης.....	1462
8 Έλλειψη συνάφειας παράνομης χρήσης.....	1462
9 Εύλογες αιτίες μη χρήσης του σήματος.....	1463
9.1 Επιχειρηματικοί κίνδυνοι.....	1463
9.2 Παρέμβαση δημόσιας ή δικαστικής αρχής.....	1464
9.3 Καταχωρίσεις σημάτων με αμυντική λειτουργία.....	1466
9.4 Ανωτέρα βία.....	1466
9.5 Συνέπειες της μη χρήσης του σήματος με επίκληση εύλογης αιτίας.....	1466
10 Απόφαση.....	1467
10.1 Αρμοδιότητες του Γραφείου.....	1467
10.2 Αναγκαιότητα εκτίμησης της απόδειξης χρήσης.....	1467

10.3 Συνολική εκτίμηση των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων.....	1468
10.4 Μεταχείριση απόρρητων πληροφοριών.....	1469
10.5 Παραδείγματα.....	1469
10.5.1 Ουσιαστική χρήση.....	1470
10.5.2 Υποθέσεις στις οποίες δεν διαπιστώθηκε ουσιαστική χρήση.....	1476

γπό κατάλογο

1 Εισαγωγή

1.1 Λειτουργία της απόδειξης χρήσης

Η νομοθεσία περί σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεσπίζει την υποχρέωση του δικαιούχου του καταχωρισμένου σήματος να κάνει ουσιαστική **χρήση** του σήματος. Ο κάτοχος υποχρεούται να κάνει ουσιαστική χρήση του σήματος εντός περιόδου 5 ετών από την καταχώρισή του ([άρθρο 18 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#)). Αντίθετα, ο δικαιούχος καταχωρισμένου σήματος απολαύει «περιόδου χάριτος» 5 ετών μετά την καταχώριση, κατά τη διάρκεια της οποίας δεν υποχρεούται να αποδείξει τη χρήση του σήματος προκειμένου να μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό — περιλαμβανομένης της διαδικασίας ανακοπής ενώπιον του Γραφείου. Κατά τη διάρκεια της «περιόδου χάριτος», η επίσημη πράξη καταχώρισης του σήματος παρέχει στο σήμα πλήρη προστασία. Όταν η εν λόγω περίοδος λήξει, μπορεί να ζητηθεί από τον δικαιούχο να **αποδείξει την ουσιαστική χρήση** του προγενέστερου σήματος.

Ο λόγος στον οποίο εδράζεται η απαίτηση για απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης των προγενέστερων σημάτων αποβλέπει στον περιορισμό του αριθμού των καταχωρισμένων και προστατευόμενων σημάτων και, κατ' επέκταση, του αριθμού των συγκρούσεων οι οποίες αναφύονται μεταξύ τους (12/03/2003, [T-174/01](#), Silk Cocoon, EU:T:2003:68, § 38).

Όσον αφορά την απαίτηση για απόδειξη της χρήσης προγενέστερου σήματος στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακοπής ενώπιον του Γραφείου, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι ο σκοπός των διατάξεων του [άρθρου 47 παράγραφοι 2 και 3 του ΚΣΕΕ](#) δεν είναι η εκτίμηση της εμπορικής επιτυχίας ούτε ο έλεγχος της οικονομικής στρατηγικής μιας επιχείρησης ούτε, ακόμη, η προστασία μόνο των σημάτων που ανήκουν στις σημαντικές από απόψεως μεγέθους εμπορικές εκμεταλλεύσεις (08/07/2004, [T-334/01](#), Hipoviton, EU:T:2004:223, § 32· 08/07/2004, [T-203/02](#), Vitafruit, EU:T:2004:225, § 38).

Το Γραφείο δεν ζητεί αυτεπαγγέλτως να πληροφορηθεί αν το προγενέστερο σήμα χρησιμοποιήθηκε. Τέτοια εξέταση διεξάγεται μόνον όταν ο αιτών καταχώριση ΣΕΕ καταθέσει ρητή αίτηση για απόδειξη της χρήσης προγενέστερου σήματος. Η κατάθεση τέτοιας αίτησης, εφόσον πληρούνται οι συναφείς νόμιμες απαιτήσεις, επιφέρει τις διαδικαστικές και ουσιαστικές συνέπειες που θεσπίζουν ο ΚΣΕΕ, ο ΚΕΚΣΕΕ και ο ΕΚΣΕΕ.

1.2 Νομοθετικό πλαίσιο

Το νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει διατάξεις του ΚΣΕΕ, του ΚΕΚΣΕΕ, του ΕΚΣΕΕ και της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2436 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων ⁽⁷⁰⁾ (εφεξής: [οδηγία](#)), όπως έχουν μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών.

[Άρθρο 18 του ΚΣΕΕ](#)

⁷⁰ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2015/2436 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων.](#)

Το [άρθρο 18 του ΚΣΕΕ](#) θεσπίζει τη βασική ουσιαστική προϋπόθεση περί της υποχρέωσης χρήσης των καταχωρισμένων σημάτων:

Εάν, εντός προθεσμίας πέντε ετών από την καταχώριση, ο δικαιούχος δεν έχει κάνει ουσιαστική χρήση του σήματος της ΕΕ μέσα στην Ένωση για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες αυτό έχει καταχωρισθεί, ή εάν έχει αναστείλει τη χρήση του επί μια συνεχή πενταετία, το σήμα της ΕΕ υπόκειται στις κυρώσεις που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό, εκτός εάν υπάρχει εύλογος αιτία για τη μη χρήση.

Το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#) ορίζει ότι η χρήση του σήματος υπό μορφή η οποία διαφέρει ως προς στοιχεία τα οποία όμως δεν μεταβάλλουν τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη του μορφή θεωρείται επίσης χρήση. Τούτο ισχύει ανεξάρτητα από το αν το σήμα υπό τη μορφή που χρησιμοποιείται είναι επίσης καταχωρισμένο στο σήμα του κατόχου του ή όχι. Το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β\) του ΚΣΕΕ](#) ορίζει ότι η επίθεση του σήματος της Ένωσης σε προϊόντα ή στη συσκευασία τους εκτός της Ένωσης συνιστά χρήση, ακόμη και αν αυτά προορίζονται αποκλειστικά προς εξαγωγή.

Σύμφωνα με το [άρθρο 18 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#), η χρήση του ΣΕΕ με τη συγκατάθεση του δικαιούχου θα θεωρείται ότι γίνεται από τον δικαιούχο.

[Άρθρο 47 παράγραφοι 2 και 3 του ΚΣΕΕ](#)

Οι συνέπειες της ανεπαρκούς χρήσης στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακοπής καθορίζονται στο [άρθρο 47 παράγραφοι 2 και 3 του ΚΣΕΕ](#):

Μετά από αίτηση του καταθέτη, ο ανακόπτων δικαιούχος προγενέστερου σήματος της ΕΕ οφείλει να αποδείξει ότι, κατά τη διάρκεια των πέντε ετών που προηγήθηκαν της ημερομηνίας κατάθεσης ή της ημερομηνίας προτεραιότητας της αίτησης σήματος της ΕΕ, είχε γίνει ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος της ΕΕ στην Ένωση για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε και τα οποία επικαλείται προς αιτιολόγηση της ανακοπής ή ότι υπάρχει εύλογη αιτία για τη μη χρήση, εφόσον, κατά την ημερομηνία αυτή, το προγενέστερο σήμα της ΕΕ ήταν από πενταετίας τουλάχιστον καταχωρισμένο. Αν δεν αποδειχθούν τα ανωτέρω, η ανακοπή απορρίπτεται. Αν το προγενέστερο σήμα της ΕΕ χρησιμοποιήθηκε για μέρος μόνο των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία καταχωρίστηκε, τότε, για τους σκοπούς της εξέτασης της ανακοπής, θεωρείται καταχωρισμένο μόνο για το μέρος αυτό των προϊόντων ή υπηρεσιών.

Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται στα προγενέστερα εθνικά σήματα στα οποία αναφέρεται το [άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο α\)](#), υπό τον όρο ότι η χρήση στην Ένωση αντικαθίσταται από τη χρήση στο κράτος μέλος στο οποίο προστατεύεται το προγενέστερο εθνικό σήμα.

Από το γράμμα του [άρθρου 47 παράγραφοι 2 και 3 του ΚΣΕΕ](#) προκύπτει ότι αίτηση για απόδειξη της χρήσης μπορεί να κατατεθεί εάν το προγενέστερο δικαίωμα είναι ΣΕΕ ή άλλο **σήμα** που ισχύει στην ΕΕ ή σε κράτος μέλος της ΕΕ, όπως ορίζεται στο [άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#). Εφόσον οι ανακοπές που ασκούνται βάσει του [άρθρου 8 παράγραφος 4 του ΚΣΕΕ](#) δεν μπορούν να βασιστούν σε ΣΕΕ ή σε κάποιο από τα άλλα σήματα στα οποία αναφέρεται το [άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#), ο αιτών καταχώριση ΣΕΕ δεν δικαιούται να καταθέσει αίτηση για απόδειξη της χρήσης προγενέστερων δικαιωμάτων τα οποία βασίζονται σε ανακοπές που ασκήθηκαν βάσει της εν λόγω διάταξης. Ωστόσο, το [άρθρο 8 παράγραφος 4 του ΚΣΕΕ](#) απαιτεί από τον ανακόπτοντα να αποδείξει ότι η

χρήση των επίμαχων προγενέστερων δικαιωμάτων στις συναλλαγές δεν έχει τοπική μόνον ισχύ.

Όσον αφορά το [άρθρο 8 παράγραφος 3 του ΚΣΕΕ](#), δεν μπορεί να υποβληθεί αίτηση για απόδειξη της χρήσης δυνάμει του [άρθρου 47 παράγραφος 2 ή 3](#) για οποιοδήποτε από τα προγενέστερα σήματα που προβάλλονται. Ο λόγος είναι ότι στα προγενέστερα σήματα που είναι επιλέξιμα βάσει του [άρθρου 8 παράγραφος 3 του ΚΣΕΕ](#) περιλαμβάνονται τα σήματα που έχουν ισχύ τόσο στην ΕΕ όσο και εκτός της ΕΕ, καθώς οι αιτήσεις για απόδειξη της χρήσης των δευτέρων δεν είναι δυνατές βάσει του ΚΣΕΕ. Η απαίτηση για απόδειξη της χρήσης σημάτων ορισμένων μόνο χωρών, όμως όχι κάποιων άλλων, θα συνιστούσε δυσμενή διάκριση. Σε κάθε περίπτωση, από τη συγκεκριμένη απαίτηση του [άρθρου 8 παράγραφος 3 του ΚΣΕΕ](#) για τη θέσπιση σχέσης αντιπροσωπευόμενου / ειδικού πληρεξουσίου προκύπτει ότι, καταρχήν, το προγενέστερο σήμα χρησιμοποιείται συνήθως από τον καταθέτη, με τη σχετική άδεια και, επομένως, εξ ονόματος του δικαιούχου του προγενέστερου σήματος.

[Άρθρο 10 του ΚΕΚΣΕΕ και άρθρο 24 του ΕΚΣΕΕ](#)

Σύμφωνα με το [άρθρο 10 παράγραφος 2 του ΚΕΚΣΕΕ](#), όταν ο ανακόπων υποχρεούται, σύμφωνα με το [άρθρο 47 παράγραφος 2 ή 3 του ΚΣΕΕ](#), να αποδείξει ότι έγινε χρήση του σήματος ή ότι συντρέχουν βάσιμοι λόγοι για τη μη χρήση, το Γραφείο τον καλεί να προσκομίσει, εντός προθεσμίας που του τάσσει, τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία. Εάν ο ανακόπων δεν προσκομίσει αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία εντός της ταχθείσας προθεσμίας, το Γραφείο απορρίπτει την ανακοπή.

Σύμφωνα με το [άρθρο 10 παράγραφος 3 του ΚΕΚΣΕΕ](#), οι μνείες και τα αποδεικτικά στοιχεία για την απόδειξη της χρήσης αφορούν τον τόπο, τον χρόνο, την έκταση και τη φύση της χρήσης του αντιτάξιμου σήματος των προϊόντων και υπηρεσιών για τα οποία καταχωρίστηκε και ως προς τα οποία ασκήθηκε η ανακοπή και σχετικά αποδεικτικά στοιχεία σύμφωνα με την παράγραφο 4.

Σύμφωνα με το [άρθρο 10 παράγραφος 4 του ΚΕΚΣΕΕ](#), τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να είναι έγγραφα και πρέπει, καταρχήν, να περιορίζονται μόνο σε δικαιολογητικά και απτά πειστήρια, όπως π.χ. συσκευασίες, ετικέτες, τιμοκατάλογοι, κατάλογοι, τιμολόγια, φωτογραφίες, αγγελίες στις εφημερίδες, καθώς και στις γραπτές δηλώσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο [άρθρο 97 παράγραφος 1 στοιχείο στ\) του ΚΣΕΕ](#).

Σύμφωνα με το [άρθρο 10 παράγραφος 5 του ΚΕΚΣΕΕ](#), η αίτηση για απόδειξη της χρήσης μπορεί να κατατεθεί ταυτόχρονα με παρατηρήσεις σχετικά με τους λόγους στους οποίους βασίζεται η ανακοπή. Οι παρατηρήσεις αυτές είναι επίσης δυνατόν να υποβληθούν μαζί με τις παρατηρήσεις σε απάντηση της απόδειξης της χρήσης.

Όσον αφορά τη γλώσσα, εφαρμόζονται οι γενικοί κανόνες που αφορούν τα δικαιολογητικά έγγραφα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν σε γραπτή διαδικασία ενώπιον του Γραφείου, όπως προβλέπεται στο [άρθρο 24 του ΕΚΣΕΕ](#). Ως εκ τούτου, τα αποδεικτικά στοιχεία χρήσης μπορούν να υποβάλλονται σε οποιαδήποτε επίσημη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με το [άρθρο 10 παράγραφος 6 του ΚΕΚΣΕΕ](#), στις περιπτώσεις που τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται δεν παρατίθενται στη γλώσσα της διαδικασίας ανακοπής, το Γραφείο μπορεί να ζητήσει από τον ανακόποντα να καταθέσει μετάφραση των στοιχείων στην εν λόγω γλώσσα εντός προθεσμίας που του τάσσει.

[Η οδηγία](#)

Το [άρθρο 16 παράγραφοι 1, 5 και 6 της οδηγίας](#) περιέχει διατάξεις σχετικά με τα σήματα που έχουν ισχύ σε ένα κράτος μέλος ουσιαστικά πανομοιότυπες με το [άρθρο 18 του ΚΣΕΕ](#).

Το [άρθρο 16 παράγραφοι 2, 3 και 4 της οδηγίας](#) είναι λυσιτελές για τον καθορισμό της περιόδου χάριτος για τη μη χρήση σημάτων που έχουν ισχύ σε ένα κράτος μέλος.

Το παρόν τμήμα των κατευθυντήριων γραμμών πραγματεύεται τις **ουσιώδεις** πτυχές της απόδειξης ουσιαστικής χρήσης. Οι **διαδικαστικές** πτυχές της απόδειξης της χρήσης εξετάζονται στις Κατευθυντήριες γραμμές, [Μέρος Γ, ανακοπή, Τμήμα 1, Διαδικασίες ανακοπής, σημείο 5](#).

2 Γενικές αρχές και μέτρο απόδειξης

2.1 Γενικές αρχές

Ο ΚΣΕΕ, ο ΚΕΚΣΕΕ και ο ΕΚΣΕΕ δεν ορίζουν την έννοια της «ουσιαστικής χρήσης». Ωστόσο, η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: «Δικαστήριο») έχει θέσει αρκετές σημαντικές αρχές όσον αφορά την ερμηνεία του συγκεκριμένου όρου.

Στην απόφαση *Minimax* (11/03/2003, [C-40/01](#), *Minimax*, EU:C:2003:145), το Δικαστήριο καθόρισε τις ακόλουθες αρχές:

- ουσιαστική χρήση είναι η **πραγματική** χρήση του σήματος (σκέψη 35)·
- ουσιαστική χρήση είναι, επομένως, η χρήση που **δεν γίνεται συμβολικώς** για τη διατήρηση μόνον των δικαιωμάτων που παρέχει το σήμα (σκέψη 36)·
- η ουσιαστική χρήση πρέπει να συνάδει με τη **βασική λειτουργία** του σήματος, που είναι η εγγύηση στον καταναλωτή ή στον τελικό χρήστη ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας της ταυτότητας προελεύσεως του προϊόντος ή υπηρεσίας, αφού του δίνει τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση (παράγραφος 36).
(⁷¹)
- η ουσιαστική χρήση του σήματος προϋποθέτει τη χρήση του **στην αγορά** των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προστατεύει το σήμα και όχι μόνον εντός της οικείας επιχειρήσεως (σκέψη 37)·
- η χρήση του σήματος πρέπει να αφορά **προϊόντα ή υπηρεσίες** που ήδη διατίθενται στο εμπόριο ή των οποίων επίκειται η εμπορία, την οποία προετοίμασε η επιχείρηση με σκοπό την απόκτηση πελατείας, ιδίως στο πλαίσιο διαφημιστικών εκστρατειών (σκέψη 37)·
- κατά την εκτίμηση του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσεως, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των γεγονότων και περιστάσεων που μπορούν να αποδείξουν το **υπαρκτό** της εμπορικής του εκμεταλλεύσεως, ιδίως η χρήση που θεωρείται δικαιολογημένη στον οικείο οικονομικό τομέα για τη **διατήρηση ή δημιουργία μεριδίων αγοράς** υπέρ των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προστατεύει το σήμα (σκέψη 38)·

⁷¹ Το κριτήριο της «ταυτότητας προέλευσης» ισχύει μόνο για ατομικά σήματα. Όσον αφορά τη βασική λειτουργία των συλλογικών σημάτων και σημάτων πιστοποίησης και των συνεπειών εκτίμησης της ουσιαστικής χρήσης, ανατρέξτε στο σημείο [6.1.1.2](#) κατωτέρω.

- επομένως, οι περιστάσεις της υπόθεσης μπορούν να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη **φύση** του εκάστοτε προϊόντος ή της εκάστοτε υπηρεσίας, τα **χαρακτηριστικά της οικείας αγοράς**, την έκταση και τη **συχνότητα** χρήσεως του σήματος (σκέψη 39)·
- έτσι, **δεν** χρειάζεται η χρήση να είναι πάντοτε **ποσοτικά σημαντική** για να είναι ουσιαστική, διότι ο χαρακτηρισμός αυτός εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του εν λόγω προϊόντος ή υπηρεσίας στην αντίστοιχη αγορά (σκέψη 39).

Στη διάταξη της 27/01/2004, [C-259/02](#), *Laboratoire de la mer*, EU:C:2004:50, το Δικαστήριο ανέπτυξε περαιτέρω τα κριτήρια *Minimax* ως εξής:

- το ερώτημα αν μία χρήση είναι επαρκής ποσοτικώς προκειμένου να διατηρηθεί ή να δημιουργηθεί μερίδιο στην αγορά για τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες εξαρτάται από διάφορους παράγοντες και από την κατά περίπτωση εκτίμηση. Τα **χαρακτηριστικά** των προϊόντων ή των υπηρεσιών αυτών, **η συχνότητα ή η κανονικότητα** της χρήσεως του σήματος, το γεγονός ότι το σήμα χρησιμοποιείται για τη διάθεση στο εμπόριο του **συνόλου** πανομοιότυπων προϊόντων ή υπηρεσιών της δικαιούχου επιχείρησης ή απλώς μερικών από αυτά, ή ακόμη οι αποδείξεις που ο δικαιούχος μπορεί να προσκομίσει σχετικά με τη χρήση του σήματος, συγκαταλέγονται μεταξύ των παραγόντων που μπορούν να ληφθούν υπόψη (σκέψη 22)·
- η χρήση του σήματος από έναν και μόνον πελάτη, **εισαγωγέα** των προϊόντων για τα οποία έχει καταχωριστεί το σήμα αυτό, μπορεί να αρκεί προς απόδειξη του ότι μια τέτοια χρήση είναι ουσιαστική, αν αυτή η δραστηριότητα της εισαγωγής μπορεί πραγματικά να δικαιολογηθεί εμπορικώς για τον δικαιούχο του σήματος (σκέψη 24)·
- δεν μπορεί να καθοριστεί ένας **de minimis κανόνας** (σημείο 25).

2.2 Μέτρο απόδειξης

Το [άρθρο 47 του ΚΣΕΕ](#) απαιτεί **απόδειξη** της ουσιαστικής χρήσης του προγενέστερου σήματος. Η ουσιαστική χρήση ενός σήματος δεν αποδεικνύεται με πιθανολόγηση ή με εικασίες, αλλά πρέπει να στηρίζεται σε συγκεκριμένα και αντικειμενικά στοιχεία που να αποδεικνύουν την αποτελεσματική και επαρκή χρήση του σήματος στην οικεία αγορά (18/01/2011, [T-382/08](#), *Vogue*, EU:T:2011:9, § 22).

Εξάλλου, το Γραφείο δεν μπορεί να διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την ουσιαστική χρήση των προγενέστερων σημάτων. Ακόμη και οι κάτοχοι των φερόμενων ως ευρέως γνωστών σημάτων πρέπει να υποβάλλουν αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος ή των προγενέστερων σημάτων.

Το Γραφείο δεν απαιτεί κατ' ανάγκην την πέραν πάσης αμφιβολίας απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης. Το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί θεωρητικώς εκ των προτέρων **το ποσοτικώς ελάχιστο όριο που πρέπει να πληροúται** για να καθοριστεί αν η χρήση έχει ή όχι ουσιαστικό χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατό να τεθεί ένας αντικειμενικός **de minimis κανόνας** βάσει του οποίου να καθορίζεται εκ των προτέρων το απαιτούμενο επίπεδο της χρήσης προκειμένου αυτή να θεωρηθεί «ουσιαστική». Επομένως, παρότι πρέπει να αποδειχθεί η απαιτούμενη ελάχιστη έκταση χρήσης του σήματος, ο καθορισμός της «ελάχιστης έκτασης» εξαρτάται από τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης. Ο γενικός κανόνας είναι ότι, όταν εξυπηρετεί πραγματικό εμπορικό σκοπό, **έστω και ελάχιστη χρήση**

του σήματος πρέπει να επαρκεί για να αποδειχθεί ουσιαστική χρήση, ανάλογα με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες και τη σχετική αγορά (23/09/2009, [T-409/07](#), *acopat*, EU:T:2009:354, § 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· 02/02/2012, [T-387/10](#), *Arantax*, EU:T:2012:51, § 42).

Με άλλα λόγια, αρκεί τα αποδεικτικά στοιχεία χρήσης να αποδεικνύουν ότι ο δικαιούχος του σήματος επιχείρησε πραγματικά να αποκτήσει ή να διατηρήσει εμπορική θέση στη σχετική αγορά. Ωστόσο, δεν θεωρείται απλώς οποιαδήποτε αποδεδειγμένη εμπορική εκμετάλλευση ως ουσιαστική χρήση του επίμαχου σήματος (17/07/2014, [C-141/13 P](#), *Walzer Traum*, EU:C:2014:2089, § 32). Η χρήση μπορεί να εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής ακόμα και εάν η εμπορική εκμετάλλευση έχει έως έναν βαθμό αποδειχθεί.

Σύμφωνα με το [άρθρο 10 παράγραφος 3 του ΚΕΚΣΕΕ](#), οι μνείες και τα αποδεικτικά στοιχεία για την απόδειξη της χρήσης **αφορούν τον τόπο, το χρόνο, την έκταση και τη φύση της χρήσης** του αντιτάξιμου σήματος των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών.

Οι απαιτήσεις για την απόδειξη της χρήσης συντρέχουν **σωρευτικώς** (05/10/2010, [T-92/09](#), *STRATEGI / Stratégies*, EU:T:2010:424, § 43). Αυτό σημαίνει ότι ο ανακόπτων οφείλει όχι μόνο να παραθέσει το σύνολο των εν λόγω απαιτήσεων, αλλά και να αποδείξει καθέναν από τους σχετικούς ισχυρισμούς. Ωστόσο, η επάρκεια αναφοράς, καθώς και της απόδειξής της, όσον αφορά τον τόπο, το χρόνο, την έκταση και τη φύση της χρήσης πρέπει να εξετάζεται λαμβάνοντας υπόψη το **σύνολο** των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων. Δεν ενδείκνυται χωριστή εκτίμηση των διαφόρων σχετικών παραγόντων, καθένας εκ των οποίων εξετάζεται μεμονωμένα (17/02/2011, [T-324/09](#), *Friboi*, EU:T:2011:47, § 31).

Κατά συνέπεια, το Γραφείο αξιολογεί τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο **συνολικής εκτίμησης**. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης και όλα τα προσκομισθέντα αποδεικτικά μέσα πρέπει να αξιολογούνται **συνδυαστικά**. Ως εκ τούτου, παρότι τα επιμέρους προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία ενδέχεται να μην αποδεικνύουν επαρκώς τη χρήση προγενέστερου σήματος, μπορούν να συμβάλουν στην απόδειξη της χρήσης σε συνδυασμό με άλλα έγγραφα και πληροφορίες.

Η απόδειξη της χρήσης μπορεί να έχει **έμμεση/συγκυριακή φύση**, όπως συμβαίνει με την απόδειξη του μεριδίου στη σχετική αγορά, την εισαγωγή των οικείων προϊόντων, την προμήθεια των αναγκαίων πρώτων υλών ή υλικών συσκευασίας από τον δικαιούχο του σήματος ή την ημερομηνία λήξης των σχετικών προϊόντων. Η έμμεση απόδειξη μπορεί να διαδραματίσει αποφασιστικής σημασίας ρόλο στη συνολική εκτίμηση των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων. Η αποδεικτική της αξία πρέπει να αξιολογείται ενδελεχώς. Για παράδειγμα, στην απόφαση της 08/07/2010, [T-30/09](#), *Peerstorm*, EU:T:2010:298, § 42 *et seq.*, κρίθηκε ότι οι ίδιοι οι κατάλογοι μπορούν —υπό συγκεκριμένες περιστάσεις— να γίνουν δεκτοί ως αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν επαρκή έκταση της χρήσης.

Κατά την αξιολόγηση της αποδεικτικής ισχύος των προσκομισθέντων αποδεικτικών μέσων, είναι απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη **το συγκεκριμένο είδος των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών**. Για παράδειγμα, μπορεί να αποτελεί συνήθη πρακτική σε συγκεκριμένο κλάδο της αγοράς τα δείγματα των προϊόντων και των υπηρεσιών να μην φέρουν μνείες σχετικά με τον τόπο, το χρόνο, την έκταση και τη φύση της χρήσης. Στις περιπτώσεις αυτές προφανώς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι αποδείξεις χρήσης που προκύπτουν από τα λοιπά προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία και αφορούν τις συγκεκριμένες μνείες.

Κάθε έγγραφο που υποβάλλεται πρέπει να αξιολογείται ενδελεχώς ως προς το κατά πόσον αποδεικνύει τη χρήση του προγενέστερου σήματος κατά τη διάρκεια των 5 ετών που προηγήθηκαν της ημερομηνίας κατάθεσης ή της ημερομηνίας διεκδίκησης προτεραιότητας της αίτησης ΣΕΕ (βλ. [σημείο 4](#) κατωτέρω) και χρήση στη σχετική εδαφική περιοχή (βλ. [σημείο 3](#) κατωτέρω). ⁽⁷²⁾ Ειδικότερα, εξετάζονται ενδελεχώς οι ημερομηνίες και ο τόπος χρήσης που αναγράφονται σε δελτία παραγγελίας, τιμολόγια και καταλόγους.

Τα αποδεικτικά στοιχεία που δεν φέρουν καμία ένδειξη σχετικά με την ημερομηνία χρήσης μπορούν, στο πλαίσιο της συνολικής εκτίμησης, να παραμένουν λυσιτελή και να λαμβάνονται υπόψη από κοινού με άλλα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία φέρουν χρονολογία (17/02/2011, [T-324/09](#), *Friboi*, EU:T:2011:47, § 33). Αυτό συμβαίνει ιδίως σε περιπτώσεις κλάδων της αγοράς όπου η συνήθης πρακτική επιτάσσει τα δείγματα των προϊόντων και των υπηρεσιών να μην φέρουν χρονικές επισημάνσεις (05/09/2001, [R 608/2000-4](#), *PALAZZO/HELADERIA PALAZZO*, § 16, στην οποία επισημαίνεται ότι οι κατάλογοι παγωτών σπάνια φέρουν χρονολογία έκδοσης).

Παραδείγματα εφαρμογής των ανωτέρω γενικών αρχών στην πράξη παρατίθενται κατωτέρω, στο [σημείο 10.5](#).

3 Τόπος χρήσης

3.1 Χρήση στην «εγχώρια» αγορά

Τα σήματα πρέπει να χρησιμοποιούνται στην εδαφική περιοχή εντός της οποίας προστατεύονται (Ευρωπαϊκή Ένωση για τα ΣΕΕ, επικράτεια του εκάστοτε κράτους μέλους για τα εθνικά σήματα ή επικράτεια της Μπενελούξ για τα σήματα της Μπενελούξ, και επικράτειες των αντίστοιχων χωρών για τις διεθνείς καταχωρίσεις σημάτων).

Όπως αποφάνθηκε το Δικαστήριο στο σημείο 30 της απόφασής του της 19/12/2012 στην υπόθεση *Leno Merken*, [C-149/11](#), *Onel/Omel*, EU:C:2012:816, «το εδαφικό εύρος της χρήσεως είναι απλώς ένας από τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση περί του ζητήματος αν συντρέχει ουσιαστική χρήση ή όχι». Περαιτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν λαμβάνεται υπόψη η χρήση του σήματος εκτός της επικράτειας της ΕΕ (σκέψη 38).

Δεδομένης της παγκοσμιοποίησης του εμπορίου, η αναφορά της καταστατικής έδρας του δικαιούχου του σήματος ενδέχεται να θεωρηθεί ότι δεν συνιστά επαρκή απόδειξη της χρήσης του σήματος στην οικεία χώρα. Παρότι το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β\) του ΚΣΕΕ](#) ορίζει ότι η επίθεση του ΣΕΕ σε προϊόντα ή στη συσκευασία τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με προορισμό αποκλειστικά την εξαγωγή, θεωρείται χρήση του σήματος, η απλή αναφορά της έδρας του ανακόπτοντος δεν συνιστά απόδειξη συναφών πράξεων. Από την άλλη πλευρά το γεγονός ότι οι πελάτες που έχουν την έδρα τους εκτός της σχετικής εδαφικής περιοχής αναφέρονται στα έγγραφα που προσκομίζονται προς απόδειξη της χρήσης προγενέστερου σήματος δεν αρκεί από μόνο του για να αποκλείσει το ενδεχόμενο ορισμένες υπηρεσίες (π.χ. υπηρεσίες διαφήμισης) να έχουν παρασχεθεί εντός της σχετικής εδαφικής περιοχής με

⁷² Ημερομηνία δημοσίευσης της επίδικης αίτησης ΣΕΕ σε περίπτωση ανακοπής κατατεθείσας πριν από τις 23/3/2016, βλ. [σημείο 4.2](#) κατωτέρω.

σκοπό την αποκόμιση κέρδους από τις εν λόγω επιχειρήσεις με έδρα σε άλλες εδαφικές περιοχές (09/06/2010, [R 952/2009-1](#), GLOBAL (εικ.)/GLOBAL TABACOS (εικ.), § 16).

3.2 ΣΕΕ: χρήση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Εάν το προγενέστερο σήμα είναι σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να χρησιμοποιείται «(μέσα) στην Ένωση» (άρθρα [18 παράγραφος 1](#) και [47 παράγραφος 2](#) του ΚΣΕΕ). Σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Leno Merken*, το [άρθρο 18 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#) πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εδαφικά σύνορα μεταξύ των κρατών μελών για να εκτιμηθεί αν υφίσταται «ουσιαστική χρήση» του ΣΕΕ εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (§ 44).

Με βάση τα εδαφικά κριτήρια και τον ενιαίο χαρακτήρα του ΣΕΕ, η διάταξη πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν αναφέρεται στα πολιτικά σύνορα μεταξύ των κρατών μελών αλλά στα όρια της οικείας αγοράς ή των οικείων αγορών. Εξάλλου, ένας από τους σκοπούς που επιδιώκει το σύστημα του ΣΕΕ είναι η αξιοποίησή του από επιχειρήσεις κάθε είδους και μεγέθους. Ως εκ τούτου, το μέγεθος μιας επιχείρησης δεν αποτελεί συναφή παράγοντα για τον προσδιορισμό της ουσιαστικής χρήσης.

Όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση *Leno Merken*, δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί θεωρητικώς εκ των προτέρων το γεωγραφικό εύρος που απαιτείται για να γίνει δεκτό ότι υφίσταται ουσιαστική χρήση του σήματος ή όχι (§ 55). Το γεωγραφικό εύρος είναι μόνο ένας εκ πολλών παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να εκτιμηθεί εάν η χρήση ΣΕΕ είναι ουσιαστική. Επίσης, δεν μπορεί να θεσπιστεί κανόνας *de minimis* προκειμένου να προσδιοριστεί εάν ο εν λόγω παράγοντας ικανοποιείται (07/11/2019, [T-380/18](#), INTAS / INDAS (εικ.) et al., EU:T:2019:782, § 80).

Δεν είναι αναγκαίο ένα ΣΕΕ να χρησιμοποιείται σε εκτεταμένη γεωγραφική περιοχή χρήσης προκειμένου η χρήση να θεωρηθεί ουσιαστική, καθώς αυτό θα καθοριστεί από τα χαρακτηριστικά των οικείων προϊόντων ή υπηρεσιών στην αντίστοιχη αγορά και, γενικότερα, από το σύνολο των πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων που μπορούν να αποδείξουν ότι η εμπορική εκμετάλλευση του σήματος αυτού καθιστά δυνατή τη δημιουργία ή τη διατήρηση μεριδίων αγοράς για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε (19/12/2012, [C-149/11](#), Onel / Omel, EU:C:2012:816, § 55; 07/11/2019, [T-380/18](#), INTAS / INDAS (εικ.) et al., EU:T:2019:782 § 80).

Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων, όπως είναι τα χαρακτηριστικά της οικείας αγοράς, η φύση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προστατεύει το σήμα, το εδαφικό και ποσοτικό εύρος της χρήσεως και η συχνότητά της (19/12/2012, [C-149/11](#), Onel / Omel, EU:C:2012:816, § 58).

Επίσης, για να θεωρηθεί ουσιαστική η χρήση ΣΕΕ, δεν απαιτείται το σήμα να χρησιμοποιείται σε σημαντικό μέρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν πρέπει να αποκλειστεί η πιθανότητα ότι μπορεί να έχει χρησιμοποιηθεί στο έδαφος ενός μόνο κράτους μέλους, καθώς τα σύνορα των κρατών μελών δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη, ενώ πρέπει να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή υπηρεσιών (07/11/2019, [T-380/18](#), INTAS / INDAS (εικ.) et al., EU:T:2019:782, § 80).

Το Γενικό Δικαστήριο σε πολλές περιπτώσεις έκρινε ότι η χρήση ΣΕΕ σε ένα μόνο κράτος μέλος (για παράδειγμα, στη Γερμανία, την Ισπανία ή το Ηνωμένο Βασίλειο) ή ακόμη και σε μόνο μία πόλη κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρκεί προκειμένου να ικανοποιηθεί το κριτήριο του γεωγραφικού εύρους (07/11/2019, [T-380/18](#), INTAS / INDAS (εικ.) et al., EU:T:2019:782, § 81 και η νομολογία που παρατίθεται).

Για παράδειγμα, η χρήση ΣΕΕ στο Ηνωμένο Βασίλειο (15/07/2015, [T-398/13](#), TVR ITALIA (εικ.) / TVR et al., EU:T:2015:503, § 57) ή ακόμη και στο Λονδίνο και στα άμεσα περίχωρα αυτού μπορεί να είναι επαρκής από γεωγραφική άποψη (30/01/2015, [T-278/13](#), now, EU:T:2015:57). Στην απόφαση της 07/03/2013, [R 234/2012-2](#), now (εικ.) (επικυρώθηκε με την απόφαση της 30/01/2015, [T-278/13](#), now, EU:T:2015:57), το τμήμα προσφυγών θεώρησε ότι η χρήση ΣΕΕ για ασύρματες ευρυζωνικές υπηρεσίες στην κλάση 42 **στη γεωγραφική περιοχή που περιλαμβάνει το Λονδίνο και την κοιλάδα του Τάμεση** είναι επαρκής ώστε να συνιστά ουσιαστική χρήση στο Ηνωμένο Βασίλειο καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβανομένων υπόψη της εδαφικής έκτασης [δεδομένου ότι το Λονδίνο είναι «η μεγαλύτερη πόλη στο Ηνωμένο Βασίλειο και η μεγαλύτερη αστική περιοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση», με «μητροπολιτική περιοχή ... της οποίας ο συνολικός πληθυσμός εκτιμάται ότι κυμαίνεται από 12 εκατομμύρια έως 14 εκατομμύρια άτομα», καθώς είναι «το κορυφαίο χρηματοοικονομικό κέντρο του κόσμου μαζί με τη Νέα Υόρκη», «κορυφαίο κέντρο στους τομείς των τεχνών, της επιστήμης, του τουρισμού και των μέσων ενημέρωσης και της τεχνολογίας πληροφοριών» και διαθέτει στην ευρωπαϊκή εμπορική σκηνή προφίλ «υπέρμετρα προβεβλημένο σε σχέση με τις επίμαχες υπηρεσίες» ([R 234/2012-2](#), § 47), η δε κοιλάδα του Τάμεση έχει «μήκος 200 μιλίων και πλάτος 30 μιλίων» και περιλαμβάνει «πολυπληθείς μικρές και μεγάλες πόλεις με σημαντική οικονομική δραστηριότητα» ([R 234/2012-2](#), § 45-46)], της κλίμακας, της συχνότητας και της τακτικότητας της χρήσης και των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς ([R 234/2012-2](#), § 52).

Με άλλα λόγια, είναι άνευ σημασίας το εάν ένα ΣΕΕ έχει χρησιμοποιηθεί σε ένα κράτος μέλος ή σε περισσότερα. Αυτό που έχει σημασία είναι ο αντίκτυπος χρήσης στην εσωτερική αγορά και, πιο συγκεκριμένα, κατά πόσο αρκεί η διατήρηση ή δημιουργία μεριδίου αγοράς στην εν λόγω αγορά για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που καλύπτει το σήμα και κατά πόσο συμβάλλει σε εμπορικά συναφή παρουσία των προϊόντων και υπηρεσιών στην εν λόγω αγορά. Το κατά πόσο η εν λόγω χρήση οδηγεί σε πραγματική εμπορική επιτυχία είναι άνευ σημασίας (07/11/2019, [T-380/18](#), INTAS / INDAS (εικ.) et al., EU:T:2019:782, § 82).

Το Γραφείο πρέπει να αποφασίζει κατά περίπτωση αν οι διάφορες μνείες και τα αποδεικτικά στοιχεία χρήζουν συνεξέτασης για την εκτίμηση του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσης, η γεωγραφική διάσταση της οποίας αποτελεί μία μόνον από τις παραμέτρους που λαμβάνονται υπόψη.

Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνεται ότι για την αξιολόγηση του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσης εφαρμόζονται οι ενωσιακές απαιτήσεις και τα συναφή πρότυπα (ήτοι οι προϋποθέσεις του [άρθρου 18 του ΚΣΕΕ](#)) και όχι τα εθνικά πρότυπα ή οι εθνικές πρακτικές που εφαρμόζονται στα ΣΕΕ.

3.3 Εθνικά σήματα: χρήση στο οικείο κράτος μέλος

Το προγενέστερο εθνικό σήμα που προστατεύεται σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχει τύχει ουσιαστικής χρήσης στη χώρα όπου προστατεύεται ([άρθρο 47 παράγραφος 3 του ΚΣΕΕ](#)). Εφόσον η χρήση σε μέρος μόνο της επικράτειας του κράτους μέλους είναι ουσιαστική, μπορεί να θεωρηθεί επαρκής:

Αριθ. υπόθεσης	Προγενέστερο σήμα	Παρατηρήσεις
11/05/2006, C-416/04 P , Vitafruit	VITAFRUT	Η χρήση θεωρήθηκε επαρκής, παρότι το προγενέστερο ισπανικό σήμα δεν χρησιμοποιήθηκε σε σημαντικό τμήμα του εδάφους της Ισπανίας, δεδομένου ότι τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία αποδείκνυν την κατ' αποκλειστικότητα πώληση συνήθων αγαθών κατανάλωσης (συμπυκνωμένων χυμών φρούτων) σε έναν μόνον πελάτη στην Ισπανία (σκέψεις 60, 66 και 76).

Εάν το προγενέστερο σήμα είναι διεθνές σήμα ή σήμα της Μπενελούξ, το σήμα πρέπει να έχει χρησιμοποιηθεί ουσιαστικά στην επικράτεια των σχετικών χωρών της διεθνούς καταχώρισης ή στη Μπενελούξ, αντίστοιχα.

3.4 Χρήση στο εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο

Σύμφωνα με το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β\) του ΚΣΕΕ](#), η επίθεση του σήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε προϊόντα ή στη συσκευασία τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση με αποκλειστικό προορισμό την **εξαγωγή** συνιστά επίσης χρήση κατά την έννοια του [άρθρου 18 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#). Το σήμα πρέπει να χρησιμοποιείται (ήτοι να τίθεται επί προϊόντων ή επί της συσκευασίας τους) στη σχετική αγορά, δηλαδή στη γεωγραφική περιοχή την οποία αφορά η καταχώρισή του.

Αριθ. υπόθεσης	Προγενέστερο σήμα	Παρατηρήσεις
04/06/2015, T-254/13 , EU:T:2015:156	STAYER	Ουσιαστική χρήση μπορεί να προκύπτει από την εξαγωγή σε μοναδικό φορέα ευρισκόμενο εκτός Ευρώπης, ο οποίος μπορεί να είναι μεσολαβητής, για τον σκοπό της πώλησης στον τελικό καταναλωτή σε χώρα εκτός ΕΕ. Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι τα προϊόντα διατέθηκαν στην αγορά της εκτός ΕΕ χώρας εισαγωγής (σκέψεις 57-61).
14/07/2010, R 602/2009-2	RED BARON	Το τμήμα προσφυγών του Γραφείου διαπίστωσε ότι οι πωλήσεις που πραγματοποιήθηκαν από τις Κάτω Χώρες στην Αυστρία και στο Ηνωμένο Βασίλειο συνιστούσαν επίσης ουσιαστική χρήση στις Κάτω Χώρες (σκέψη 42).

Τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν μόνο την **εισαγωγή** των προϊόντων στη σχετική περιοχή ενδέχεται, ανάλογα με τις περιστάσεις της υπόθεσης, να τεκμηριώνουν επαρκώς τη χρήση στην εν λόγω περιοχή (βλ., κατ' αναλογία 09/07/2010, [T-430/08](#), Grain Millers, EU:T:2010:304, § 33, 40 et seq. σχετικά με απόδειξη της χρήσης διακριτικού σημείου στις συναλλαγές στο πλαίσιο εισαγωγών από τη Ρουμανία στη Γερμανία).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η **διαμετακόμιση**, η οποία συνίσταται στη μεταφορά εμπορευμάτων νομίμως κατασκευασθέντων εντός κράτους μέλους μέσω του εδάφους ενός ή περισσότερων κρατών μελών σε τρίτη χώρα η οποία δεν είναι κράτος μέλος, δεν προϋποθέτει καμιά διάθεση στο εμπόριο των εν λόγω εμπορευμάτων και δεν μπορεί, επομένως, να θίξει το ειδικό αντικείμενο του δικαιώματος επί του σήματος (η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε τη διαμετακόμιση προϊόντων προελεύσεως Ισπανίας μέσω Γαλλίας με προορισμό την Πολωνία, βλ. αποφάσεις της 23/10/2003, [C-115/02](#), Rioglass and Transremar, EU:C:2003:587, § 27· 09/11/2006, [C-281/05](#), Diesel, EU:C:2006:709, § 19). Επομένως, η απλή διαμετακόμιση μέσω κράτους μέλους δεν συνιστά ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος στη συγκεκριμένη εδαφική περιοχή (09/12/2015, [T-354/14](#), ZuMEX (fig.)/JUMEX, EU:T:2015:947, § 62).

4 Χρόνος χρήσης

4.1 Ανακοπές ασκηθείσες από τις 23/03/2016 και μετά

Εάν το προγενέστερο σήμα υπόκειται στην απαίτηση χρήσης (καταχωρίστηκε πριν από τουλάχιστον 5 έτη), η πραγματική περίοδος για την οποία πρέπει να αποδεικνύεται χρήση μπορεί να υπολογιστεί απλώς προς τα πίσω από την **κατάθεση** ή, εάν η επίδικη αίτηση ΣΕΕ έχει ημερομηνία προτεραιότητας, από την **ημερομηνία προτεραιότητας** της επίδικης αίτησης ΣΕΕ. Για παράδειγμα, εάν η επίδικη αίτηση ΣΕΕ κατατέθηκε στις 15/6/2016, ή εάν η ημερομηνία αυτή ήταν η ημερομηνία προτεραιότητας της επίδικης αίτησης ΣΕΕ, ο ανακόπτων θα πρέπει να αποδείξει ουσιαστική χρήση του σήματός του εντός της περιόδου από τις 15/6/2011 έως τις 14/6/2016.

Εάν το προσβαλλόμενο σήμα είναι διεθνής καταχώριση με επέκταση προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η πραγματική περίοδος για την οποία πρέπει να αποδειχθεί χρήση μπορεί να υπολογιστεί απλώς προς τα πίσω από την ημερομηνία καταχώρισης (κωδικός INID 151) ή την ημερομηνία διεκδίκησης προτεραιότητας (κωδικός INID 300) ή, ανάλογα με την περίπτωση, την ημερομηνία της επακόλουθης επέκτασης της προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (κωδικός INID 891). Για παράδειγμα, εάν η προσβαλλόμενη διεθνής καταχώριση καταχωρίστηκε, ή εάν η προστασία επεκτάθηκε μεταγενέστερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στις 15/6/2016, ο ανακόπτων θα πρέπει να αποδείξει ουσιαστική χρήση του σήματός του εντός της περιόδου από τις 15/6/2011 έως τις 14/6/2016.

Τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία αναφέρονται σε χρήση εκτός της σχετικής περιόδου γενικά δεν λαμβάνονται υπόψη, εκτός εάν συνιστούν πλήρη έμμεση απόδειξη περί της ουσιαστικής χρήσης του σήματος και κατά την κρίσιμη χρονική περίοδο. Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι μεταγενέστερες περιστάσεις είναι δυνατόν να συμβάλλουν στην επιβεβαίωση ή στην καλύτερη εκτίμηση της έκτασης της χρήσης του σήματος κατά την κρίσιμη για την υπόθεση περίοδο, καθώς και στις πραγματικές προθέσεις του δικαιούχου κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου (27/01/2004, [C-259/02](#), Laboratoire de la mer, EU:C:2004:50, § 31).

Εάν το σήμα δεν έχει τύχει ουσιαστικής χρήσης για περισσότερα από 5 χρόνια πριν από την ημερομηνία κατάθεσης ή την ημερομηνία προτεραιότητας της επίδικης αίτησης ΣΕΕ, το γεγονός ότι οι συναλλασσόμενοι ή οι πελάτες εξακολουθούν να αποδίδουν κάποια αξία σε αυτό ή να το αναγνωρίζουν δεν συνεπάγεται τη «σωτηρία» του.

Η χρήση δεν είναι απαραίτητο να αφορά ολόκληρη την 5ετία, πρέπει όμως να αποδειχθεί ότι πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της 5ετίας. Οι διατάξεις που αφορούν την απαίτηση χρήσης δεν απαιτούν συνεχή χρήση (16/12/2008, [T-86/07](#), Deitech, EU:T:2008:577, § 52).

4.2 Ανακοπές ασκηθείσες πριν από τις 23/3/2016

Για ανακοπές που κατατέθηκαν πριν από τις 23/03/2016, εφαρμόζεται το καθεστώς υπολογισμού της σχετικής περιόδου πριν από την έναρξη ισχύος του [τροποποιητικού](#)

[κανονισμού \(ΕΕ\) 2015/2424](#), σύμφωνα με τον οποίο η πενταετής περίοδος πρέπει να υπολογιστεί προς τα πίσω από την **ημερομηνία δημοσίευσης** της επίδικης αίτησης ΣΕΕ. Στην περίπτωση των επίδικων διεθνών καταχωρίσεων που ορίζουν την ΕΕ, η αντίστοιχη ημερομηνία είναι η ημερομηνία της πρώτης δημοσίευσης της διεθνούς καταχώρισης ή η επακόλουθη ονομασία της στο δελτίο ΣΕΕ (25/04/2018, [T-312/16](#), CHATKA / CHATKA (εικ.), ΕΥ:Τ:2018:221, § 19-42).

5 Έκταση χρήσης

5.1 Κριτήρια

Σε ό,τι αφορά την έκταση της χρήσης, πρέπει να αξιολογηθεί αν, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης της αγοράς στον οικείο βιομηχανικό ή εμπορικό κλάδο, μπορεί να συναχθεί από τα προσκομισθέντα στοιχεία το συμπέρασμα ότι **ο δικαιούχος του σήματος κατέβαλε σοβαρές προσπάθειες για να αποκτήσει εμπορική θέση στη σχετική αγορά**. Η χρήση του σήματος πρέπει να αφορά προϊόντα ή υπηρεσίες που ήδη διατίθενται στο εμπόριο ή των οποίων επίκειται η εμπορία, την οποία προετοίμασε η επιχείρηση με σκοπό την απόκτηση πελατείας, ιδίως στο πλαίσιο διαφημιστικών εκστρατειών (11/03/2003, [C-40/01](#), Minimax, ΕΥ:Τ:2003:145, § 37). Αυτό δεν σημαίνει ότι ο ανακόπτων οφείλει να κοινοποιήσει το σύνολο των στοιχείων που αφορούν τον οικείο όγκο πωλήσεων ή τον κύκλο εργασιών.

Όσον αφορά την έκταση της χρήσης του προγενέστερου σήματος, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ άλλων, αφενός, η **εμπορική αξία** του συνόλου των πράξεων χρήσης και, αφετέρου, η **διάρκεια** της περιόδου κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν οι πράξεις χρήσης, καθώς και η **συχνότητα** των πράξεων αυτών (08/07/2004, [T-334/01](#), Hipoviton, ΕΥ:Τ:2004:223, § 35).

Κατά την εξέταση, είναι αναγκαία μια **σφαιρική αξιολόγηση που να λαμβάνει υπόψη όλους τους παράγοντες που ασκούν επιρροή** στην επίδικη υπόθεση. Έτσι, η μικρή ποσότητα προϊόντων που διατίθενται στην αγορά υπό το εν λόγω σήμα μπορεί να αντισταθμισθεί με τη μεγάλη συχνότητα ή τη μακρά χρονική συνέχεια της χρήσης του σήματος αυτού και αντιστρόφως (08/07/2004, [T-203/02](#), Vitafruit, ΕΥ:Τ:2004:225, § 42).

Υπό ορισμένες περιστάσεις, ακόμη και **έμμεσα αποδεικτικά στοιχεία**, όπως κατάλογοι στους οποίους εμφανίζεται το σήμα, παρά το γεγονός ότι δεν παρέχουν άμεσες πληροφορίες σχετικά με την ποσότητα των προϊόντων που όντως πωλήθηκε, μπορεί να επαρκούν αφεαυτών για να αποδεικνύεται η έκταση της χρήσης στο πλαίσιο σφαιρικής εκτίμησης (15/07/2015, [T-398/13](#) TVR ITALIA (εικ.)/TVR et al., ΕΥ:Τ:2015:503, § 57-58· 08/07/2010, [T-30/09](#), Peerstorm, ΕΥ:Τ:2010:298, § 42 et seq.).

Η χρήση του σήματος δεν χρειάζεται να καλύπτει κάποιο ελάχιστο χρονικό διάστημα προκειμένου να θεωρηθεί «ουσιαστική». Ειδικότερα, η χρήση **δεν είναι απαραίτητο να είναι συνεχής** καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσιμης 5ετούς περιόδου. Αρκεί η χρήση να πραγματοποιήθηκε στην αρχή ή στο τέλος της περιόδου, υπό την προϋπόθεση ότι ήταν ουσιαστική (16/12/2008, [T-86/07](#), Deitech, ΕΥ:Τ:2008:577).

Η ακριβής **κρίσιμη ποσότητα** για την απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης δεν μπορεί να καθοριστεί με γενικό και αφηρημένο τρόπο. Ο κύκλος εργασιών, καθώς και ο αριθμός των πωλήσεων των προϊόντων που πραγματοποιούνται υπό το προγενέστερο σήμα πρέπει να εξετάζονται πάντοτε σε σχέση με όλους τους άλλους σχετικούς παράγοντες, όπως ο όγκος της εμπορικής δραστηριότητας, οι δυνατότητες παραγωγής ή διάθεσης στο εμπόριο ή ο βαθμός διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων της επιχείρησης που εκμεταλλεύεται το σήμα, καθώς και τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή υπηρεσιών στη σχετική αγορά. Για να χαρακτηριστεί η χρήση του σήματος ουσιαστική, δεν χρειάζεται να είναι πάντοτε ποσοτικά σημαντική, διότι ο χαρακτηρισμός αυτός εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του εν λόγω προϊόντος ή υπηρεσίας στην αντίστοιχη αγορά (11/03/2003, [C-40/01](#), Minimax, EU:C:2003:145, § 39· 08/07/2004, [T-203/02](#), Vitafruit, EU:T:2004:225, § 42).

Από το μέτριο, σε απόλυτα μεγέθη, κύκλο εργασιών και τις χαμηλές πωλήσεις ενός προϊόντος που διατίθεται σε μέση ή, πάντως, προσιτή τιμή ενδέχεται να συναχθεί μη ουσιαστική χρήση του επίμαχου σήματος. Ωστόσο, όσον αφορά ακριβώς προϊόντα ή αποκλειστικές αγορές, μπορεί να επαρκούν τα χαμηλά ποσοστά κύκλου εργασιών ή ο χαμηλός όγκος πωλήσεων (22/10/2020, [C-720/18](#) & [C-721/18](#), Testarossa, ECLI:EU:C:2020:854, § 51-52). Επομένως, είναι πάντοτε αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά της οικείας αγοράς (08/07/2004, [T-334/01](#), Hipoviton, EU:T:2004:223, § 51).

Δεν μπορεί να καθοριστεί κανόνας *de minimis*. Η χρήση του σήματος από έναν και μόνο πελάτη, εισαγωγή των προϊόντων για τα οποία έχει καταχωριστεί το σήμα αυτό, μπορεί να αρκεί προς απόδειξη του ότι μια τέτοια χρήση είναι ουσιαστική, εάν αυτή η δραστηριότητα της εισαγωγής μπορεί πραγματικά να δικαιολογηθεί εμπορικώς για τον δικαιούχο του σήματος (27/01/2004, [C-259/02](#), Laboratoire de la mer, EU:C:2004:50, § 24 et seq.).

Η ουσιαστική χρήση δεν αποκλείεται απλώς και μόνον επειδή κάθε χρήση αφορά τον ίδιο πελάτη, εφόσον η χρήση του σήματος έχει γίνει δημοσίως και έναντι των τρίτων και όχι μόνον στο εσωτερικό της επιχείρησης δικαιούχου του προγενέστερου σήματος ή εντός του δικτύου διανομής το οποίο κατέχει ή ελέγχει η ίδια (08/07/2004, [T-203/02](#), Vitafruit, EU:T:2004:225, § 50· 08/10/2014, [T-300/12](#), Fairglobe, EU:T:2014:864, § 36).

Όσο μεγαλύτερη είναι η εμπορική αξία της εκμετάλλευσης του σήματος τόσο περισσότερο καθίσταται αναγκαία η προσκόμιση από τον ανακόπτοντα πρόσθετων ενδείξεων προκειμένου να αρθούν ενδεχόμενες αμφιβολίες ως προς τον ουσιαστικό χαρακτήρα της χρήσης του οικείου σήματος (08/07/2004, [T-334/01](#), Hipoviton, EU:T:2004:223, § 37).

Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε από τις πωλήσεις προϊόντων υπό το προγενέστερο σήμα και του ετήσιου κύκλου εργασιών του καταθέτη, πρέπει να σημειωθεί ότι ο βαθμός διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά ποικίλλει. Επιπλέον, η υποχρέωση προσκομίσεως αποδείξεως της ουσιαστικής χρήσεως δεν αποσκοπεί στον έλεγχο της εμπορικής στρατηγικής μιας επιχείρησης. Δεν αποκλείεται να είναι οικονομικώς και αντικειμενικώς συμφέρουσα για μια επιχείρηση η διάθεση στο εμπόριο ενός προϊόντος ή μιας σειράς προϊόντων, ακόμη και αν οι πωλήσεις τους αντιπροσωπεύουν ελάχιστο ποσοστό του ετήσιου κύκλου εργασιών της επιχείρησης αυτής (08/07/2004, [T-334/01](#), Hipoviton, EU:T:2004:223, § 49).

Οι ειδικές περιστάσεις, για παράδειγμα ο μικρότερος αριθμός πωλήσεων κατά την αρχική φάση της διάθεσης στην αγορά ενός προϊόντος, ενδέχεται να είναι λυσιτελείς κατά την

εκτίμηση του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσεως (08/07/2004, [T-334/01](#), Hipoviton, EU:T:2004:223, § 53). Η αρχική φάση της διάθεσης ενός προϊόντος στην αγορά μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από μερικούς μήνες, αλλά δεν μπορεί να παρατείνεται επ' αόριστον (18/03/2015, [T-250/13](#), SMART WATER, EU:T:2015:160, § 54-55· επικυρώθηκε με την απόφαση της 17/03/2016, [C-252/15 P](#), SMART WATER, EU:C:2016:178).

5.2 Παραδείγματα ανεπαρκούς χρήσης

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
18/03/2015, T-250/13 , SMART WATER	Οι δοκιμαστικές πωλήσεις 15 000 φιαλών νερού θεωρούνται συμβολικές λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους της ευρωπαϊκής αγοράς (σκέψεις 34-35).
16/07/2014, T-196/13 , NAMMU, EU:T:2014:1065	Ο καταθέτης προσκόμισε βεβαίωση υπογεγραμμένη από τον προϊστάμενο του τμήματος εισαγωγών και διευθυντή ποιότητας, καθώς και φωτογραφίες, συμπεριλαμβανομένης μίας φωτογραφίας της πρόσοψης καταστήματος Nanu-Nana, και άλλων, μη χρονολογημένων, διαφόρων προϊόντων, όπως διπλωμένων χαρτόκουτων, άλμπουμ, ημερολογίων, αυτοκόλλητων, σημειωματαρίων, υλικών καλών τεχνών, καρτών και άλλων προϊόντων χαρτιού, πετσετών, βιβλίων μαγειρικής, επίπλων και ειδών οικιακής διακόσμησης. Όλα τα απεικονιζόμενα προϊόντα φέρουν ετικέτες και αυτοκόλλητα με το προγενέστερο σήμα στη συσκευασία τους. Δεν προσκομίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία για τον όγκο του κύκλου εργασιών που αναφέρεται στις βεβαιώσεις, οι δε φωτογραφίες δεν ήταν χρονολογημένες (σημείο 33).

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
17/01/2013, T-355/09, Walzer Traum, EU:T:2013:22· επικυρώθηκε με την απόφαση της 17/07/2014, C-141/13 P, Walzer Traum	Η ανακόπτουσα, γερμανική αρτοποιία με έδρα σε πόλη 18 000 κατοίκων, απέδειξε ότι για περίοδο 22 μηνών πραγματοποιούσε μηνιαίες πωλήσεις περίπου 3,6 κιλών χειροποίητων ειδών σοκολάτας (πραλίνες) αποκλειστικά δικής της παραγωγής. Παρότι τα εν λόγω είδη σοκολάτας διαφημίστηκαν μέσω διαδικτύου και έγιναν γνωστά σε ολόκληρο τον κόσμο, η παραγγελία και η αγορά τους μπορούσαν να γίνουν μόνο στο κατάστημα της ανακόπτουσας. Λαμβάνοντας υπόψη τους εδαφικούς και ποσοτικούς περιορισμούς, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο ουσιαστικός χαρακτήρας της χρήσης δεν αποδείχθηκε επαρκώς (σημείο 32 επ.).
30/04/2008, T-131/06, Sonia Sonia Rykiel, EU:T:2008:135	Σε διάστημα 13 μηνών πωλήθηκαν 54 τεμάχια γυναικείων σλιπ και 31 τεμάχια κομπινεζόν, συνολικής αξίας 432 ευρώ. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι χαμηλές αυτές πωλήσεις των συγκεκριμένων προϊόντων σε σχέση με τη σχετική αγορά (καθημερινής χρήσης καταναλωτικά προϊόντα τα οποία πωλούνται σε πολύ λογικές τιμές) δεν τεκμηρίωναν επαρκώς την ουσιαστική χρήση του αντιταχθέντος σήματος.
27/02/2009, R 249/2008-4, AMAZING ELASTIC PLASTIC II	Η δωρεάν παραχώρηση ως «δειγμάτων» 500 πλαστικών μπαλονιών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά ουσιαστική χρήση.
20/04/2001, R 378/2000-1, RINASCIMENTO/ RENACIMIENTO	Το τμήμα προσφυγών επικύρωσε την απόφαση του τμήματος ανακοπών, το οποίο έκρινε ότι η προσκόμιση φορτωτικού εγγράφου που αποδεικνύει την παράδοση 40 δεμάτων με φιάλες οίνου sherry δεν αποδεικνύει την ουσιαστική χρήση του σήματος.
09/02/2012, R 239/2011-1, GOLF WORLD (fig.9 / GOLF WORLD et al. (B 1 456 443, Golf World)	Ο ανακόπτων προσκόμισε ως μοναδικό αποδεικτικό στοιχείο για τη χρήση του αντιταχθέντος σήματος σε έντυπο υλικό τις αποδείξεις πληρωμής συνδρομής 14 συνδρομητών περιοδικού στη Σουηδία. Το τμήμα ανακοπών, αφού έλαβε υπόψη το γεγονός ότι τα περιοδικά αποτελούν προϊόντα με χαμηλή τιμή, έκρινε ότι οι προσκομισθείσες αποδείξεις δεν αποδεικνύουν επαρκώς την ουσιαστική χρήση του αντιταχθέντος σήματος στη Σουηδία.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
20/05/2011, R 2132/2010-2, SUSURRO (fig.)/SUSURRO	Τα προσκομισθέντα εννέα τιμολόγια από πωλήσεις οίνου το 2005, το 2006, το 2007 και το 2008, τα οποία αποδεικνύουν ότι σε διάστημα 36 μηνών διατέθηκαν στο εμπόριο και πωλήθηκαν υπό το προγενέστερο σήμα προϊόντα αξίας 4 286,36 ευρώ, καθώς και ένα δείγμα μη χρονολογημένης ετικέτας προϊόντος, κρίθηκε ότι δεν τεκμηριώνουν επαρκώς την ουσιαστική χρήση ισπανικού σήματος που είχε καταχωριστεί για χρήση σε προϊόντα τα οποία εμπίπτουν στην κλάση 33 <i>αλκοολούχα ποτά (εκτός ζύθου)</i>. Η εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων έδειξε ότι οι πωλήσεις οίνου πραγματοποιήθηκαν σε πολύ μικρό επαρχιακό τμήμα της Ισπανίας. Σε μια χώρα με περισσότερους από 40 εκατομμύρια κατοίκους, η πωληθείσα ποσότητα ενός σχετικά φθηνού οίνου θεωρήθηκε ότι είναι υπερβολικά μικρή για να δημιουργήσει ή να διατηρήσει μια αγορά για το πωλούμενο προϊόν (οίνος) στο πλαίσιο της οποίας μεγάλες ποσότητες του προϊόντος καταναλώνονται από το μέσο ισπανό καταναλωτή.
07/07/2011, R 908/2010-2, ALFA-REN / ALPHA D3 et al.	Πίνακας στοιχείων πωλήσεων για προϊόντα ALFACALCIDOL στη Λιθουανία στο διάστημα από το 2005 έως το 2008, στον οποίο αναφέρονται προϊόντα που πώλησε η Teva Corp. με το σήμα «ALPHA D3» (πηγή: βάση δεδομένων υγείας IMS, Λιθουανία)· μη χρονολογημένο αντίγραφο συσκευασίας προϊόντος «ALPHA D3»· και αντίγραφο διαφήμισης προϊόντων «ALPHA D3» πωληθέντων στη Λιθουανία (αμετάφραστο) κρίθηκαν ανεπαρκή προκειμένου να καταδειχθεί ουσιαστική χρήση του σήματος στη Λιθουανία. Από τα προσκομισθέντα στοιχεία δεν ήταν δυνατό να συναχθεί αν τα διατεθέντα στην εμπορία προϊόντα διανεμήθηκαν σε σημεία λιανικής πώλησης και, εάν ναι, ποιος ήταν ο όγκος πωλήσεων.
16/03/2011, R 820/2010-1, BE YOU/BEYU	Πωλήσεις προϊόντων οι οποίες απέφεραν κέρδη κάτω των 200 ευρώ σε χρονικό διάστημα χρήσης 9 μηνών θεωρήθηκε ότι δεν συνιστούν επαρκή απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του αντιταχθέντος σήματος όσον αφορά προϊόντα τα οποία εμπίπτουν στην κλάση 14.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
06/04/2011, R 999/2010-1 , TAUTROPFEN CHARISMA (fig.)/CHARISMA	Τα προσκομισθέντα έντεκα τιμολόγια που αποδείκνυαν ότι 13 τεμάχια ειδών αρωματοποιίας, συνολικής αξίας 84,63 ευρώ, πωλήθηκαν μεταξύ των ετών 2003 και 2005 στην Ισπανία κρίθηκε ότι δεν συνιστούν επαρκή απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του σήματος. Ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι τα προϊόντα προορίζονταν για καθημερινή χρήση και η τιμή τους ήταν πολύ προσιτή.
27/10/2008, B 1 118 605 , Viña la Rosa	Οι προσκομισθείσες φωτοτυπίες τριών ανεξάρτητων [έντυπων] οδηγών οίνου οι οποίοι αναφέρονταν στο σήμα του ανακόπτοντος (χωρίς να συνοδεύονται από αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό τεύχους, τον αριθμό έκδοσης, τον εκδότη κλπ.) κρίθηκε ότι δεν συνιστούν επαρκή απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του σήματος στους οίνους.
21/06/1999, B 70 716 , Oregon	Το τμήμα ανακοπών έκρινε ότι τιμολόγιο που αφορούσε την πώληση 180 ζευγών υποδημάτων δεν συνιστά επαρκή απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του σήματος.
30/01/2001, B 193 716 , Lynx	Προς απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του σήματος ο ανακόπτων προσκόμισε δύο τιμολόγια που αφορούσαν συνολικά 122 τεμάχια ρουχισμού και τέσσερις μη χρονολογημένες ετικέτες χωρίς καμία ένδειξη σχετικά με τα προϊόντα στα οποία επρόκειτο να τοποθετηθούν. Το τμήμα ανακοπών έκρινε ότι τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία είναι ανεπαρκή.

5.3 Παραδείγματα επαρκούς χρήσης

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
16/11/2011, T-308/06, Buffalo Milke, EU:T:2011:675	Εννέα τιμολόγια που εκδόθηκαν στο διάστημα μεταξύ Απριλίου 2001 και Μαρτίου 2002, αφορούν πωλήσεις ύψους 1 600 ευρώ περίπου (με ετήσιο κύκλο εργασιών μόλις ανώτερο του 1 000 000 EUR) και πιστοποιούν ότι τα προϊόντα παραδόθηκαν σε μικρές ποσότητες (12, 24, 36, 48, 60, 72 ή 144 τεμάχια) σε διάφορους πελάτες, για προϊόντα ευρέως χρησιμοποιούμενα, όπως τα είδη στυλβώματος, στη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή αγορά, ήτοι στη Γερμανία, η οποία περιλαμβάνει 80 εκατομμύρια περίπου δυνητικούς καταναλωτές, κρίθηκε ότι παρέχουν απόδειξη χρήσεως αντικειμενικώς δυνάμενη να δημιουργήσει ή να διατηρήσει μια αγορά για κρέμες στυλβώματος και κρέμες για δερμάτινα είδη. Επιπλέον, ο όγκος πωλήσεων, σε σχέση με τη διάρκεια και τη συχνότητα της χρήσης, θεωρήθηκε ότι είναι αρκετά σημαντικός ώστε να μη θεωρείται καθαρώς συμβολική, ελάχιστη ή εικονική χρήση με αποκλειστικό σκοπό την προστασία του δικαιώματος επί του σήματος. Επικυρώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο (σκέψη 68)
10/09/2008, T-325/06, Capio, EU:T:2008:338	Τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία (τιμολόγια, κατάλογοι πωλήσεων), τα οποία αποδεικνύουν την πώληση στη Φινλανδία 4 οξυγονωτών μεμβράνης κοίλων ινών με αποσπώμενη καρδιοδεξαμενή σκληρών τοιχωμάτων το 1998, 105 το 1999 και 12 το 2001, συνολικού ύψους 19 901,76 ευρώ, κρίθηκε ότι αποδεικνύουν επαρκώς την ουσιαστική χρήση του καταχωρισθέντος ΣΕΕ για οξυγονωτές μεμβράνης με ενσωματωμένη φυγόκεντρη αντλία, ελεγκτές ταχύτητας της ενσωματωμένης αντλίας, εξοπλισμό ρύθμισης πίεσης αέρος στην ενσωματωμένη αντλία, αντλίες αναρρόφησης, μετρητές ρυθμού ροής αίματος που εμπίπτουν στην κλάση 10 (σκέψεις 48, 60).

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
27/09/2007, T-418/03, La Mer, EU:T:2007:299	Τα δέκα προσκομισθέντα τιμολόγια, τα οποία εκδόθηκαν εντός χρονικής περιόδου 33 μηνών, αφορούν διάφορες κατηγορίες προϊόντων στη συσκευασία των οποίων είχε επιτεθεί το αντιτασόμενο σήμα και απέχουν σημαντικά μεταξύ τους με βάση τον αριθμό τιμολογίου (το τιμολόγιο της 3/1/1995 φέρει αριθ. τιμολογίου 22 214, το τιμολόγιο της 4/5/1995 φέρει αριθ. τιμολογίου 24 085, το τιμολόγιο της 10/5/1995 φέρει αριθ. τιμολογίου 24 135 και το τιμολόγιο της 26/3/1997 φέρει αριθ. τιμολογίου 31 348), γεγονός που αποδεικνύει ότι οι πωλήσεις έγιναν σε διαφορετικά πρόσωπα, κρίθηκε ότι δικαιολογούν το συμπέρασμα ότι υποβλήθηκαν απλώς ως ενδεικτικά στοιχεία για τις συνολικές πωλήσεις, όχι όμως ως στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι το σήμα χρησιμοποιήθηκε δημοσίως και έναντι των τρίτων και όχι μόνον στο εσωτερικό της επιχείρησης δικαιούχου του προγενέστερου σήματος ή εντός του δικτύου διανομής το οποίο κατέχει ή ελέγχει η ίδια επιχείρηση. Ωστόσο, καίτοι ο όγκος των πωλήσεων δεν υπήρξε σημαντικός, κρίθηκε ότι συνιστά χρήση αντικειμενικώς δυνάμενη να δημιουργήσει ή να διατηρήσει αγορά για τα οικεία προϊόντα, καθώς και ότι, λαμβανομένης υπόψη της χρονικής περιόδου και της συχνότητας της χρήσεως, δεν ήταν τόσο χαμηλός ώστε να δικαιολογείται το συμπέρασμα ότι πρόκειται για καθαρώς συμβολική, ελάχιστη ή εικονική χρήση με αποκλειστικό σκοπό την προστασία του εκ του σήματος δικαιώματος (σκέψεις 87-90).

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
25/03/2009, T-191/07, Budweiser, EU:T:2009:83	Το τμήμα προσφυγών (20/03/2007, R 299/2006-2, BUDWEISER/BUDWEISER BUDVAR (εικ.) et al., § 26) διαπίστωσε, ουσιαστικά, ότι τα έγγραφα που προσκομίστηκαν ενώπιόν του στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας —τιμολόγια που αποδείκνυαν την πώληση άνω των 40 000 λίτρων ζύθου στη Γαλλία στο διάστημα μεταξύ Οκτωβρίου 1997 και Απριλίου 1999, 23 τιμολόγια που εκδόθηκαν στην Αυστρία στο διάστημα μεταξύ 1993 και 2000 και αφορούσαν έναν μόνο πελάτη στην Αυστρία, καθώς και 14 τιμολόγια που εκδόθηκαν στη Γερμανία στο διάστημα μεταξύ 1993 και 1997— αποδείκνυαν επαρκώς την έκταση της χρήσης του προγενέστερου διεθνούς λεκτικού σήματος BUDWEISER (διεθνής καταχώριση αριθ. 238 203) στις οικείες χώρες. Το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε τις διαπιστώσεις του τμήματος προσφυγών.
11/05/2006, C-416/04 P, Vitafruit, EU:C:2006:310	Αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την πώληση 293 κιβωτίων των 12 τεμαχίων συμπτυκνωμένων χυμών φρούτων συνολικής αξίας 4 800 ευρώ σε έναν μόνο πελάτη στην Ισπανία εντός χρονικού διαστήματος 11,5 μηνών κρίθηκε ότι συνιστά επαρκή χρήση του προγενέστερου ισπανικού σήματος (σκέψεις 68-77).
08/07/2010, T-30/09, Peerstorm, EU:T:2010:298	Ο ανακόπτων (απλώς) προσκόμισε ως αποδεικτικά στοιχεία για τη χρήση του σήματος ορισμένους καταλόγους για τελικούς χρήστες, όπου το αντιτασσόμενο σήμα εμφανιζόταν σε είδη ρουχισμού. Το Δικαστήριο έκρινε ότι «[...] είναι αληθές ότι οι κατάλογοι αυτοί δεν περιέχουν στοιχεία σχετικά με τις πραγματοποιηθείσες από την παρεμβαίνουσα πωλήσεις προϊόντων με το σήμα PETER STORM. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί [...] υπόψη ότι οι κατάλογοι περιλαμβάνουν πολλά είδη με το σήμα PETER STORM, τα οποία ήταν διαθέσιμα προς πώληση σε περισσότερα από 240 καταστήματα στο Ηνωμένο Βασίλειο επί μεγάλο μέρος του κρίσιμου χρονικού διαστήματος. Οι παράγοντες αυτοί οδηγούν στη διαπίστωση, στο πλαίσιο της σφαιρικής αξιολογήσεως [...] ότι η χρήση του σήματος αυτού είναι σε ορισμένο βαθμό εκτεταμένη» (σκέψεις 42-43).

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
04/09/2007, R 35/2007-2 , DINKY	Η πώληση περίπου 1 000 μινιατούρων οχημάτων (αθυρμάτων) κρίθηκε ότι συνιστά επαρκή χρήση του σήματος λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τα προϊόντα αυτά πωλούνται κυρίως σε συλλέκτες σε υψηλές τιμές και στο πλαίσιο ειδικής αγοράς.
11/10/2010, R 571/2009-1 , VitAmour/VITALARMOR	Η πώληση 500 κιλών πρωτεϊνών γάλακτος συνολικής αξίας 11 000 ευρώ θεωρήθηκε ότι αποδεικνύει επαρκώς την ουσιαστική χρήση του αντιτασσόμενου σήματος για <i>πρωτεΐνες γάλακτος για ανθρώπινη κατανάλωση</i> . Ενόψει της φύσης των προϊόντων, τα οποία δεν αποτελούν καταναλωτικά αγαθά αλλά συστατικά προς χρήση από τη βιομηχανία επεξεργασίας τροφίμων, κρίθηκε ότι η αποδειχθείσα ποσότητα και η τιμή των πωληθέντων προϊόντων απέδειξε την ύπαρξη παρουσίας στην αγορά πέραν του απαιτούμενου ελάχιστου ορίου.
27/07/2011, R 1123/2010-4 , Duracryl/DURATINT et al.	Τα έντεκα προσκομισθέντα τιμολόγια, τα οποία εκδόθηκαν για διάφορες επιχειρήσεις με έδρα σε διάφορες περιοχές της Ισπανίας και αποδεικνύουν ότι ο δικαιούχος του αντιταχθέντος σήματος πώλησε κατά την κρίσιμη περίοδο και υπό την προστασία του σήματος 311 κυτία του προϊόντος σε διάφορα μεγέθη, συνολικής αξίας 2 684 ευρώ, κρίθηκε ότι αποδεικνύουν επαρκώς την ουσιαστική χρήση του καταχωρισθέντος για <i>μέσα συντηρήσεως ξύλου</i> σήματος, το οποίο εμπίπτει στην κλάση 2.
01/02/2011, B 1 563 066	Η ανακόπτουσα επικαλέστηκε ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 10 εκατομμυρίων ευρώ από την επί σειρά ετών εμπορική διάθεση <i>φαρμακευτικών παρασκευασμάτων</i> . Τα αντίστοιχα τιμολόγια (ένα για κάθε σχετικό έτος) αποδείκνυαν μόνον ετήσιες πωλήσεις της τάξεως των 20 ευρώ. Στο πλαίσιο της συνολικής εκτίμησης των αποδεικτικών στοιχείων και αφού έλαβε υπόψη τα πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η ανακόπτουσα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν τιμοκατάλογοι, ένορκη δήλωση, υλικά συσκευασίας και διαφημιστικό υλικό, το Γραφείο διαπίστωσε ότι αποδεικνύεται επαρκώς η ουσιαστική χρήση του αντιταχθέντος σήματος.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
26/01/2001, B 150 039	Το τμήμα ανακοπών έκρινε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία για την πώληση περίπου 2 000 λούτρινων παιχνιδιών (ζωάκια) σε έναν κλάδο της αγοράς με υψηλές τιμές αποδεικνύει επαρκώς την ουσιαστική χρήση του αντιταχθέντος σήματος.
18/06/2001, B 167 488	Η ανακόπτουσα προσκόμισε ένα τιμολόγιο που αφορούσε την πώληση ενός μηχανήματος κοπής υψηλής ακρίβειας με λέιζερ αξίας 565 000 γαλλικών φράγκων, έναν κατάλογο που περιέγραφε τη λειτουργία του εν λόγω μηχανήματος και ορισμένες φωτογραφίες του προϊόντος. Το τμήμα ανακοπών, αφού έλαβε υπόψη τη φύση του προϊόντος, τον ειδικό χαρακτήρα της αγοράς στην οποία διατίθεται και την ιδιαίτερα υψηλή τιμή του, έκρινε ότι αποδεικνύεται επαρκώς η ουσιαστική χρήση του αντιταχθέντος σήματος.

6 Φύση της χρήσης

Ο όρος «φύση της χρήσης» αφορά:

- τη χρήση σήματος σύμφωνα με τη βασική λειτουργία του στις συναλλαγές ([σημείο 6.1](#) κατωτέρω)·
- τη χρήση του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του ή σε παραλλαγή της ([σημείο 6.2](#) κατωτέρω)· και
- τη χρήση του σήματος για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε ([σημείο 6.3](#) κατωτέρω).

6.1 Χρήση ως σήμα

6.1.1 Χρήση σήματος σύμφωνα με τη λειτουργία του

6.1.1.1 Χρήση ατομικών σημάτων

Το [άρθρο 18](#) και το [άρθρο 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#) ορίζουν ότι ο ανακόπτων οφείλει να αποδείξει την ουσιαστική χρήση του σήματος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία αυτό καταχωρίστηκε και τα οποία επικαλείται ο ανακόπτων ως βάση της ανακοπής του. Επομένως, ο ανακόπτων πρέπει να αποδείξει ότι το σήμα έχει χρησιμοποιηθεί ως εμπορικό σήμα στην αγορά.

Καθώς το σήμα λειτουργεί, μεταξύ άλλων, ως σύνδεσμος μεταξύ των προϊόντων και των υπηρεσιών και του υπεύθυνου για την εμπορία τους, η απόδειξη της χρήσης πρέπει να τεκμηριώνει την ύπαρξη **σαφούς συνδέσμου μεταξύ της χρήσης του σήματος και των σχετικών προϊόντων και υπηρεσιών**. Όπως επισημαίνεται σαφώς στο [άρθρο 10 παράγραφος 4 του ΚΕΚΣΕΕ](#), δεν είναι αναγκαία η επίθεση του σήματος στα ίδια τα προϊόντα (12/12/2014, [T-105/13](#) TrinkFix, EU:T:2014:1070, § 28-38). Αναπαράσταση του σήματος σε συσκευασίες, καταλόγους, διαφημιστικό υλικό ή τιμολόγια συναφή με τα εξεταζόμενα προϊόντα και υπηρεσίες αποτελεί άμεση απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του σήματος.

Η ουσιαστική χρήση απαιτεί το σημείο να χρησιμοποιείται ως **σήμα**:

- όχι αποκλειστικά για ενδεικτικούς σκοπούς ή για αμιγώς προωθητικά προϊόντα ή υπηρεσίες,
- σύμφωνα με τη βασική του λειτουργία, που είναι η εγγύηση της ταυτότητας προελεύσεως των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία καταχωρίστηκε (11/03/2003, [C-40/01](#), Minimax, EU:C:2003:145, § 43).

Επομένως, ενδεικτικώς, οι ακόλουθες χρήσεις **δεν ενδείκνυνται** προς στήριξη ουσιαστικής χρήσης **σήματος**.

1. Χρήση σημείου ως **σήματος πιστοποίησης**. Σήματα πιστοποίησης μπορούν να αποκτηθούν σε ορισμένες δικαιοδοσίες για τη συμμόρφωση με καθορισμένα πρότυπα. Ο κάτοχος σήματος πιστοποίησης δεν είναι ο εξουσιοδοτημένος χρήστης, παραγωγός ή πάροχος των πιστοποιημένων προϊόντων ή υπηρεσιών, αλλά μάλλον ο πιστοποιών, ο οποίος ασκεί θεμιτό έλεγχο επί της χρήσης του σήματος πιστοποίησης. Τα σήματα πιστοποίησης μπορούν να χρησιμοποιούνται μαζί με το ατομικό σήμα του παραγωγού των πιστοποιημένων προϊόντων ή του παρόχου των πιστοποιημένων υπηρεσιών. Η βασική λειτουργία του σήματος πιστοποίησης διαφέρει από τη βασική λειτουργία του ατομικού σήματος: ενώ ο σκοπός του δεύτερου είναι πρωτίστως να προσδιορίζει την προέλευση προϊόντων και υπηρεσιών, ο σκοπός του πρώτου είναι να πιστοποιεί ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες πληρούν ορισμένα καθιερωμένα πρότυπα και διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Συνεπώς, η χρήση ως σήμα πιστοποίησης δεν αποτελεί χρήση ως ατομικό σήμα, διότι δεν εγγυάται στους καταναλωτές ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες προέρχονται από μία επιχείρηση υπό τον έλεγχο της οποίας παράγονται ή παρέχονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες και η οποία, κατά συνέπεια, είναι υπεύθυνη για την ποιότητα αυτών των αγαθών ή υπηρεσιών (08/06/2017, [C-689/15](#), Cotton Flower, EU:C:2017:434, § 45).
2. Χρήση ως **Γεωγραφική ένδειξη (ΓΕ)**. Βασική λειτουργία των ΓΕ είναι να καθορίζουν την προέλευση προϊόντων από συγκεκριμένη περιοχή ή τοποθεσία. Κάτι τέτοιο έρχεται σε αντίθεση με τη βασική λειτουργία του ατομικού σήματος, η οποία είναι να αποτελεί ένδειξη εμπορικής προέλευσης. Όταν ΓΕ περιλαμβάνεται σε ατομικό σήμα το οποίο εγγυάται στους καταναλωτές ότι τα προϊόντα που ορίζει προέρχονται από ενιαία επιχείρηση υπό τον έλεγχο της οποίας παράγονται αυτά τα προϊόντα και η οποία είναι υπεύθυνη για την ποιότητα αυτών των προϊόντων, ο ανακόπων πρέπει να προσκομίζει απόδειξη χρήσης ως ατομικό σήμα (07/06/2018, [T-72/17](#), Steirisches Kürbiskernöl (εικ.), EU:T:2018:335, § 52· 17/10/2019, [C-514/18 P](#), Steirisches Kürbiskernöl (εικ.), EU:C:2019:878, § 37-43). Αποδεικτικά στοιχεία χρήσης ως ΓΕ (π.χ. γενικές δηλώσεις ρυθμιστικών συμβουλίων) δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την απόδειξη χρήσης ως ατομικού σήματος. Για περαιτέρω πληροφορίες για τις γεωγραφικές ενδείξεις, βλ. [Κατευθυντήριες γραμμές](#).

Μέρος Β, Εξέταση, Τμήμα 4, Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου, Κεφάλαιο 10, Σήματα συγκρουόμενα με γεωγραφικές ενδείξεις [άρθρο 7 παράγραφος 1 στοιχείο ι) του ΚΣΕΕ].

Ανάλογα με τις περιστάσεις, οι ακόλουθες καταστάσεις ενδέχεται να στοιχειοθετούν ουσιαστική χρήση του καταχωρισμένου σήματος. Αυτό συμβαίνει επειδή η χρήση του σημείου μπορεί να εξυπηρετεί περισσότερους σκοπούς ταυτόχρονα. Επομένως, οι ακόλουθες χρήσεις μπορούν να συνιστούν επίσης χρήση του σημείου ως σήματος. Ωστόσο, ο σκοπός για τον οποίο χρησιμοποιείται ένα σημείο πρέπει επίσης να εκτιμάται χωριστά.

1. Η **χρήση σημείου ως επωνυμίας επιχείρησης, εταιρικής ή εμπορικής επωνυμίας** μπορεί να λογίζεται ως χρήση σήματος, εφόσον τα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες αναγνωρίζονται και κυκλοφορούν στην αγορά με το συγκεκριμένο σημείο (13/04/2011, [T-209/09](#), Alder Capital, EU:T:2011:169, § 55-56). Γενικά, αυτό δεν ισχύει όταν η επωνυμία επιχείρησης χρησιμοποιείται απλώς ως διακριτικός τίτλος (εκτός εάν αποδεικνύεται η χρήση για την παροχή υπηρεσιών λιανικής πώλησης) ή εμφανίζεται στο οπισθόφυλλο ενός καταλόγου ή αποτελεί παρεμπίπτουσα ένδειξη σε ετικέτα (18/01/2011, [T-382/08](#), Vogue, EU:T:2011:9, § 47).

Καταρχήν, η χρήση του σημείου ως **εταιρικής ή εμπορικής επωνυμίας** δεν προορίζεται, αυτή καθαυτή, να διακρίνει προϊόντα ή υπηρεσίες. Ο σκοπός της **εταιρικής επωνυμίας** είναι η εξατομίκευση της εταιρείας, ο δε σκοπός της **εμπορικής επωνυμίας ή του διακριτικού τίτλου** είναι ο προσδιορισμός της συγκεκριμένης επιχείρησης. Επομένως, εφόσον η χρήση της εταιρικής και της εμπορικής επωνυμίας ή του διακριτικού τίτλου περιορίζεται στην εξατομίκευση της εταιρείας ή στον προσδιορισμό της επιχείρησης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η χρήση αυτή γίνεται «για προϊόντα ή υπηρεσίες» (11/09/2007, [C-17/06](#), Céline, EU:C:2007:497, § 21· 13/05/2009, [T-183/08](#), Jello Schuhpark II, EU:T:2009:156, § 31-32).

Η χρήση του σημείου ως επωνυμίας επιχείρησης, εταιρικής ή εμπορικής επωνυμίας μπορεί να θεωρηθεί **χρήση «για προϊόντα ή υπηρεσίες»** εφόσον:

- ο ενδιαφερόμενος **επιθέτει το σημείο** που αποτελεί την εταιρική ή εμπορική επωνυμία ή τον διακριτικό τίτλο του στα προϊόντα ή
- ακόμη και αν δεν υπάρξει επίθεση του σημείου, ο ενδιαφερόμενος χρησιμοποιεί το σημείο κατά τρόπον ώστε η εταιρική ή εμπορική επωνυμία ή ο διακριτικός τίτλος να **συσχετίζεται** με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες (11/09/2007, [C-17/06](#), Céline, EU:C:2007:497, § 21-23).

Εάν πληρούνται κάποια από τις δύο αυτές προϋποθέσεις, το γεγονός ότι ένα λεκτικό στοιχείο χρησιμοποιείται ως εμπορική επωνυμία της εταιρείας δεν αποκλείει τη χρήση του ως σήματος για τον χαρακτηρισμό προϊόντων ή υπηρεσιών (30/11/2009, [T-353/07](#), Coloris, EU:T:2009:475, § 38).

Για παράδειγμα, η εμφάνιση της επωνυμίας της επιχείρησης στο επάνω μέρος **δελτίων παραγγελίας ή τιμολογίων**, ανάλογα με τον τρόπο εμφάνισης του σημείου επ' αυτών μπορεί να ενδείκνυται για να στηρίζει ουσιαστική χρήση του καταχωρισμένου σήματος (06/11/2014, [T-463/12](#), MB, EU:T:2014:935, § 44-45). Η ταυτόχρονη χρήση της εταιρικής επωνυμίας και του σήματος σε τιμολόγια μπορεί, όταν οι δύο ενδείξεις είναι σαφώς διακριτές, να αποδείξει τη χρήση του σήματος ως ένδειξη της εμπορικής

προέλευσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι τα τιμολόγια μπορεί επίσης να εμφανίζουν άλλες επιμέρους επωνυμίες (03/10/2019, [T-666/18](#), ad pepper (εικ.), EU:T:2019:720, § 82-84).

Ωστόσο, δεν αρκεί η απλή χρήση της επωνυμίας της επιχείρησης στο επάνω μέρος των τιμολογίων χωρίς σαφή παραπομπή σε συγκεκριμένα προϊόντα/υπηρεσίες.

2. Η χρήση **σημείου ως ονόματος τομέα ή ως μέρους ονόματος τομέα** προσδιορίζει πρωτίστως το δικτυακό τόπο αυτόν καθαυτόν. Ωστόσο, ανάλογα με τις περιστάσεις, τέτοια χρήση μπορεί επίσης να είναι χρήση καταχωρισμένου σήματος (αυτό προϋποθέτει ότι συνδέεται με δικτυακό τόπο στον οποίο εμφανίζονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες).

Απλώς και μόνο το γεγονός ότι ο ανακόπτων καταχώρισε όνομα τομέα το οποίο περιέχει το προγενέστερο σήμα δεν αρκεί αυτό καθαυτό για να αποδείξει την ουσιαστική χρήση του σήματος. Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να αποδείξει ότι τα σχετικά προϊόντα ή υπηρεσίες προσφέρονται υπό το σήμα που περιέχεται στο όνομα τομέα.

6.1.1.2 Χρήση συλλογικών σημάτων και σημάτων πιστοποίησης

Εθνικά συλλογικά σήματα και συλλογικά σήματα της ΕΕ και σήματα πιστοποίησης μπορούν επίσης να συνιστούν «προγενέστερα σήματα» κατά την έννοια του [άρθρου 8 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#) στα οποία μπορεί να βασιστεί ανακοπή και, ως τέτοια, να υπόκεινται στην απαίτηση χρήσης δυνάμει του [άρθρου 47 παράγραφοι 2 και 3 του ΚΣΕΕ](#).

Ισχύουν οι απαιτήσεις του ΚΣΕΕ όσον αφορά τις προϋποθέσεις χρήσης. Ωστόσο, η διαφορετική λειτουργία των σημάτων αυτών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Ο ανακόπτων πρέπει να αποδείξει ότι τα εξουσιοδοτημένα πρόσωπα (βλ. [σημείο 7.3](#) κατωτέρω) χρησιμοποίησαν το συλλογικό σήμα ή το σήμα πιστοποίησης σύμφωνα με τη βασική λειτουργία του.

Βασική λειτουργία του **συλλογικού σήματος** είναι να διακρίνει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες των μελών της **ένωσης** που είναι δικαιούχος του σήματος από εκείνα άλλων επιχειρήσεων (20/09/2017, [C-673/15 P & C-674/15 P & C-675/15 P & C-676/15 P](#), DARJEELING (εικ.) / DARJEELING et al., EU:C:2017:702, § 63). Ειδικό χαρακτηριστικό του συλλογικού σήματος είναι να υποδεικνύει τη **συλλογική** εμπορική προέλευση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, δηλαδή να δηλώνει ότι συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες προέρχονται από μέλος συγκεκριμένης «ένωσης», που είναι ο δικαιούχος του συλλογικού σήματος, και όχι **ατομική** εμπορική προέλευση, όπως στην περίπτωση του ατομικού σήματος. Ως εκ τούτου, αντίθετα με το ατομικό σήμα, το συλλογικό σήμα δεν έχει τη λειτουργία να υποδεικνύει στους καταναλωτές το «ταυτόσημο της προέλευσης» των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωριστεί. Κατασκευαστές, παραγωγοί, προμηθευτές ή έμποροι που συνδέονται με την ένωση η οποία είναι δικαιούχος συλλογικού σήματος δεν απαιτείται να αποτελούν μέρος του ίδιου ομίλου επιχειρήσεων που παράγουν ή προμηθεύουν προϊόντα ή υπηρεσίες που υπόκεινται σε ενιαίο έλεγχο. Μάλιστα, μπορούν να είναι ανταγωνιστές, εκ των οποίων καθένας χρησιμοποιεί αφενός το συλλογικό σήμα που υποδεικνύει τη σύνδεσή τους με την εν λόγω ένωση και αφετέρου ατομικό σήμα που υποδεικνύει το ταυτόσημο της προέλευσης των προϊόντων ή υπηρεσιών τους. Ωστόσο, ομοίως με τα ατομικά σήματα, τα συλλογικά σήματα πρέπει να χρησιμοποιούνται από τα μέλη της ένωσης προκειμένου να δημιουργούν και να

διατηρούν σημεία πώλησης των καταχωρημένων προϊόντων ή υπηρεσιών (12/12/2019, [C-143/19 P](#), EIN KREIS MIT ZWEI PFEILEN (ΕΙΚ.), EU:C:2019:1076).

Βασική λειτουργία του **σήματος πιστοποίησης** δεν είναι να υποδεικνύει **εμπορική** προέλευση, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του ατομικού και του συλλογικού σήματος, αλλά να διαφοροποιεί τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που πιστοποιούνται από τον δικαιούχο του σήματος ως προϊόντα και υπηρεσίες που πληρούν καθιερωμένα πρότυπα και διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που δεν διαθέτουν τέτοια πιστοποίηση. Προκειμένου η χρήση σήματος πιστοποίησης να θεωρείται ουσιαστική, πρέπει να χρησιμοποιείται σύμφωνα με αυτή τη βασική λειτουργία.

6.1.2 Χρήση στις συναλλαγές

6.1.2.1 Δημόσια χρήση έναντι εσωτερικής χρήσης

Η χρήση πρέπει να είναι δημόσια, ήτοι εξωτερική και εμφανής στους πραγματικούς ή δυνητικούς πελάτες των προϊόντων ή των υπηρεσιών. Η χρήση στην ιδιωτική σφαίρα ή η αμιγώς εσωτερική χρήση εντός εταιρείας ή ομίλου εταιρειών δεν ισοδυναμεί με ουσιαστική χρήση (09/12/2008, [C-442/07](#), Radetzky, EU:C:2008:696, § 22· 11/03/2003, [C-40/01](#), Minimax, EU:C:2003:145, § 37· 09/09/2015, [T-584/14](#), ZARA, EU:T:2015:604, § 33).

Το σήμα πρέπει να χρησιμοποιείται **δημόσια και προς τα έξω** στο πλαίσιο εμπορικής δραστηριότητας με σκοπό το οικονομικό όφελος και για να διασφαλίζει τρόπο διοχέτευσης στην αγορά των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αυτό αντιπροσωπεύει (12/03/2003, [T-174/01](#), Silk Cocoon, EU:T:2003:68, § 39· 30/04/2008, [T-131/06](#), Sonia Sonia Rykiel, EU:T:2008:135, § 38). Η χρήση προς τα έξω δεν σημαίνει κατ' ανάγκη χρήση που απευθύνεται σε τελικούς καταναλωτές. Για παράδειγμα, τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να προέρχονται εγκύτως από **διαμεσολαβητή**, του οποίου η δραστηριότητα συνίσταται στον προσδιορισμό επαγγελματιών αγοραστών, όπως εταιρειών διανομής, στους οποίους ο διαμεσολαβητής πωλεί προϊόντα που ζήτησε από τους αρχικούς παραγωγούς να παρασκευάσουν (21/11/2013, [T-524/12](#), RECARO, EU:T:2013:604, § 25-26).

Τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία είναι επίσης έγκυρα όταν αφορούν τη δραστηριότητα **εταιρείας διανομής** η οποία είναι μέλος ομίλου. Η διανομή αποτελεί συνήθη στις συναλλαγές μέθοδο οργάνωσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και συνεπάγεται χρήση του σήματος η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί αμιγώς εσωτερική χρήση από όμιλο επιχειρήσεων, καθόσον το σήμα χρησιμοποιείται επίσης δημόσια και προς τα έξω (17/02/2011, [T-324/09](#), Friboi, EU:T:2011:47, § 32).

Η χρήση του σήματος πρέπει να **αφορά προϊόντα ή υπηρεσίες** που ήδη διατίθενται στο εμπόριο ή των οποίων επίκειται η εμπορία, την οποία προετοίμασε η επιχείρηση με σκοπό την απόκτηση πελατείας. Η απλή προετοιμασία για χρήση του σήματος — όπως εκτύπωση ετικετών, παραγωγή ειδών συσκευασίας, κ.λπ. — είναι εσωτερική χρήση και, ως εκ τούτου, δεν χρησιμοποιείται στο πλαίσιο συναλλαγών για τους παρόντες σκοπούς (11/03/2003, [C-40/01](#), Minimax, EU:C:2003:145, § 37).

6.1.2.2 Εμπορικές δραστηριότητες έναντι προωθητικών δραστηριοτήτων

Όταν το σήμα προστατεύεται για προϊόντα ή υπηρεσίες **μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων**, και το σήμα χρησιμοποιήθηκε, το γεγονός ότι η χρήση δεν έχει σκοπό κέρδους δεν ασκεί επιρροή: «Πράγματι, το γεγονός ότι μια φιλανθρωπική ένωση δεν επιδιώκει κερδοσκοπικό σκοπό δεν αποκλείει ότι αυτή μπορεί να έχει ως στόχο τη δημιουργία και, στη συνέχεια, τη διατήρηση αγοράς προς διάθεση των προϊόντων της ή των υπηρεσιών της» (09/12/2008, [C-442/07](#), Radetzky, EU:C:2008:696, § 17).

Η **δωρεάν** παροχή προϊόντων και υπηρεσιών μπορεί να αποτελεί ουσιαστική χρήση οσάκις διατίθενται στην αγορά, ήτοι με σκοπό τη δημιουργία ή τη διατήρηση της διάθεσης των εν λόγω προϊόντων ή των υπηρεσιών στην ΕΕ σε βάρος προϊόντων ή υπηρεσιών άλλων επιχειρήσεων και, ως εκ τούτου, τον ανταγωνισμό με αυτές τις επιχειρήσεις (09/09/2011, [T-289/09](#), Omnicare Clinical Research, EU:T:2011:452, § 67-68).

Η απλή χρήση του σήματος σε **προωθητικό υλικό για άλλα προϊόντα** δεν μπορεί κατά κανόνα να θεωρηθεί ότι αποτελεί επαρκή (έμμεση) απόδειξη χρήσης κατά την έννοια που έχει ο όρος στο δίκαιο των εμπορικών σημάτων όσον αφορά τον τύπο των προωθητικών ειδών για τα οποία χρησιμοποιείται το σήμα. Για παράδειγμα, η δωρεάν προσφορά ειδών ένδυσης, όπως είναι τα κοντομάνικα μπλουζάκια και τα καπέλα του μπέιζμπολ, στο πλαίσιο διαφημιστικών εκδηλώσεων με σκοπό την εμπορική προώθηση κάποιου άλλου προϊόντος, π.χ. ενός ποτού, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιαστική χρήση του οικείου σήματος για είδη ένδυσης.

Το Δικαστήριο επικύρωσε την πρακτική του Γραφείου όσον αφορά την «ουσιαστική χρήση» σε είδη προώθησης.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
WELLNESS	15/01/2009, C-495/07 , EU:C:2009:10 (προδικαστική απόφαση)
Ο ανακόπτων υπήρξε δικαιούχος του σήματος «WELLNESS» για τις κλάσεις 25 και 32. Στο πλαίσιο της πώλησης των ειδών ένδυσης «WELLNESS», χρησιμοποίησε επίσης το σήμα για τη σήμανση ενός μη οينوπνευματώδους ποτού το οποίο διένεμε σε μικρές φιάλες ως δώρο κατά την πώληση των ειδών ένδυσης που εμπορευόταν. Τα ποτά δεν πωλήθηκαν ποτέ αυτοτελώς υπό το σήμα «WELLNESS». Το Δικαστήριο έκρινε ότι στην περίπτωση που διανέμονται διαφημιστικά αντικείμενα ως δώρα για την αγορά άλλων προϊόντων και με σκοπό την προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων αυτών, το σήμα παύει να έχει εμπορική λειτουργία όσον αφορά τα εν λόγω διαφημιστικά προϊόντα και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έτυχε ουσιαστικής χρήσης στην αγορά των προϊόντων της συγκεκριμένης κλάσης (σημείο 22).	

6.1.2.3 Χρήση για προϊόντα

Τα σήματα χρησιμοποιούνται κατά κανόνα για να επισημαίνουν προϊόντα (εκτυπώνονται πάνω στα προϊόντα, στις ετικέτες τους κ.λπ.) ή τη συσκευασία προϊόντων. Ωστόσο, η επίδειξη της χρήσης του σήματος σε προϊόντα ή στη συσκευασία τους δεν αποτελεί το μοναδικό μέσο

απόδειξης της χρήσης για προϊόντα. Αρκεί να υπάρχει πρόσφορη σύνδεση μεταξύ του σήματος και των προϊόντων ώστε το σήμα να χρησιμοποιείται «για» τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, όπως συμβαίνει με την εκτύπωση του σήματος σε ενημερωτικά και διαφημιστικά φυλλάδια και αυτοκόλλητα, με την τοποθέτηση διακριτικών σημείων σε χώρους πώλησης κ.λπ.

Για παράδειγμα, οσάκις ο ανακόπτων πωλεί τα προϊόντα αποκλειστικά μέσω καταλόγων (πωλήσεις δι' αλληλογραφίας) ή μέσω διαδικτύου, το σήμα ενδέχεται να μην εμφανίζεται πάντα στη συσκευασία ή και στα ίδια τα προϊόντα. Στις περιπτώσεις αυτές η χρήση στις ιστοσελίδες όπου παρουσιάζονται τα προϊόντα —υπό τον όρο ότι κατά τα λοιπά είναι ουσιαστική όσον αφορά τον χρόνο, τον τόπο, την έκταση και τη φύση αυτής— θεωρείται κατά κανόνα επαρκής. Ο δικαιούχος του σήματος δεν χρειάζεται να αποδείξει ότι το σήμα εμφανίζεται πράγματι στα προϊόντα.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
PETER STORM	08/07/2010, T-30/09 , Peerstorm, EU:T:2010:298
Οι κατάλογοι περιλαμβάνονται στα αποδεικτικά στοιχεία της ουσιαστικής χρήσης του σήματος. «Τονίζεται ότι, πέραν των ειδών ενδύσεως με διαφορετικό σήμα, διατίθενται προς πώληση πλέον των 80 διαφορετικών ειδών με το σήμα PETER STORM. Πρόκειται για ανδρικά και γυναικεία πανωφόρια, πουλόβερ, παντελόνια, κοντομάνικα μπλουζάκια, υποδήματα, κάλτσες, καπέλα και γάντια, των οποίων τα χαρακτηριστικά περιγράφονται συνοπτικά. Το προγενέστερο σήμα αναγράφεται με ιδιαίτερους χαρακτήρες δίπλα σε κάθε είδος. Στον κατάλογο αναγράφονται η τιμή κάθε είδους σε GBP, καθώς και ο αριθμός του» (σκέψεις 38-39).	

Ωστόσο, η κατάσταση είναι διαφορετική όταν το σήμα χρησιμοποιείται, για παράδειγμα, σε κατάλογο ή διαφημίσεις, ή σε τσάντες ή τιμολόγια, για να προσδιορίσει τον έμπορο λιανικής των προϊόντων και όχι τα ίδια τα προϊόντα.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
Schuhpark	13/05/2009, T-183/08 , Jello Schuhpark II, EU:T:2009:156
Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση του σημείου <i>Schuhpark</i> για υποδήματα σε διαφημίσεις, τσάντες και τιμολόγια δεν είχε ως σκοπό να προσδιορίσει την προέλευση των υποδημάτων (τα οποία είτε φέρουν δικό τους σήμα είτε δεν φέρουν κανένα σήμα) αλλά μάλλον την εταιρική ή εμπορική επωνυμία του εμπόρου λιανικής των υποδημάτων. Η συγκεκριμένη χρήση θεωρήθηκε ότι δεν αρκεί για να διαπιστωθεί σύνδεσμος μεταξύ του σήματος <i>Schuhpark</i> και των υποδημάτων. Με άλλα λόγια, το σημείο <i>Schuhpark</i> μπορεί να χρησιμοποιείται ως σήμα για τη λιανική πώληση υποδημάτων, όμως δεν χρησιμοποιήθηκε ως σήμα για προϊόντα (σημεία 31-32).	

6.1.2.4 Χρήση για υπηρεσίες

Τα σήματα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν απευθείας «επί» των υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, η χρήση σημάτων που καταχωρίζονται για υπηρεσίες αφορά κατά κανόνα τη χρησιμοποίησή τους στο επαγγελματικό έντυπο υλικό, στη διαφήμιση και σε άλλες δραστηριότητες που

συνδέονται, άμεσα ή έμμεσα, με τις υπηρεσίες. Οσάκις η χρήση τέτοιων ειδών αποδεικνύει την ύπαρξη ουσιαστικής χρήσης, η εν λόγω χρήση αρκεί.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
M&P	06/11/2014, T-463/12 , MB, EU:T:2014:935
Το προγενέστερο σήμα καταχωρίστηκε στην κλάση 42, μεταξύ άλλων, για τις υπηρεσίες δικηγόρου ειδικευμένου στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Η χρήση του σε τιμολόγια, επαγγελματικές κάρτες και επαγγελματική αλληλογραφία θεωρήθηκε επαρκής ώστε να αποδεικνύεται ουσιαστική χρήση για τις υπηρεσίες δικηγόρου ειδικευμένου στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.	
STRATEGIES	05/10/2010, T-92/09 , STRATEGI / Stratégies, EU:T:2010:424
Όταν προγενέστερο σήμα καταχωρίστηκε για υπηρεσίες <i>διοίκησης επιχειρήσεων</i> και χρησιμοποιήθηκε ως τίτλος επιχειρηματικών περιοδικών, το Γενικό Δικαστήριο δεν απέκλεισε να μπορεί να θεωρηθεί η χρήση αυτή ουσιαστική για τις επίμαχες υπηρεσίες, εάν αποδειχθεί ότι το περιοδικό παρέχει στήριξη για την παροχή υπηρεσιών <i>διοίκησης επιχειρήσεων</i> , ήτοι εάν οι υπηρεσίες παρέχονται μέσω περιοδικού. Το γεγονός ότι δεν υφίσταται «άμεση διμερής σχέση» μεταξύ του εκδότη και του αποδέκτη των υπηρεσιών δεν επηρεάζει τη διαπίστωση περί ουσιαστικής χρήσης. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το περιοδικό δεν διανέμεται δωρεάν, κάτι το οποίο μπορεί να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό ότι η αγορά του περιοδικού συνιστά αμοιβή για τις παρεχόμενες υπηρεσίες (σκέψεις 31-35).	

6.1.2.5 Χρήση σε διαφημίσεις

Τα σήματα επιτελούν τη λειτουργία τους ως ενδείξεις της εμπορικής προέλευσης των προϊόντων και των υπηρεσιών και σύμβολα της φήμης και της πελατείας του δικαιούχου τους όχι μόνον όταν χρησιμοποιούνται για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες, αλλά και όταν χρησιμοποιούνται σε διαφημίσεις. Μάλιστα, η χρήση των σημάτων σε διαφημίσεις ή στο ευρύτερο πλαίσιο της εμπορικής επικοινωνίας αποτελεί μία από τις πλέον σημαντικές λειτουργίες τους.

Κατά συνέπεια, η χρήση του σήματος σε διαφημίσεις θεωρείται κατά κανόνα ότι συνιστά ουσιαστική χρήση:

- εάν ο όγκος των διαφημίσεων είναι επαρκής για να τεκμηριώσει την ουσιαστική δημόσια χρήση του σήματος· και
- εάν μπορεί να τεκμηριωθεί η σχέση μεταξύ του σήματος και των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα.

Το Δικαστήριο επικύρωσε τη συγκεκριμένη ερμηνεία στην υπόθεση *Minimax*, στην οποία έκρινε ότι η χρήση του σήματος πρέπει να αφορά προϊόντα ή υπηρεσίες που ήδη διατίθενται στο εμπόριο ή των οποίων επίκειται η εμπορία, την οποία προετοίμασε η επιχείρηση με σκοπό

την απόκτηση πελατείας, ιδίως στο πλαίσιο διαφημιστικών εκστρατειών (11/03/2003, [C-40/01](#), Minimax, EU:C:2003:145, § 37).

Ωστόσο, το αποτέλεσμα της συγκεκριμένης χρήσης κατά περίπτωση εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις ιδιαίτερες περιστάσεις, όπως καταδεικνύεται στα ακόλουθα παραδείγματα:

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
BLUME	28/10/2002, R 681/2001-1 , Blumen Worldwide (fig.)/BLUME, LEOPOLDO BLUME
Υπηρεσίες: υπηρεσίες εκδοτικής εταιρείας στην κλάση 41. Το τμήμα προσφυγών του Γραφείου έκρινε ότι η συνεξέταση των αποδεικτικών στοιχείων (κατάλογοι, δελτία τύπου και διαφημίσεις) απέδειξε επαρκώς την ουσιαστική χρήση του σήματος. «Παρότι το αρχείο παραγγελιών και η βεβαίωση της τράπεζας για την κίνηση του τραπεζικού λογαριασμού δεν παρέχουν καμία πληροφορία σχετικά με την έκταση της χρήσης του σήματος στην Ισπανία, η συνδυαστική εξέταση των υπόλοιπων εγγράφων, ήτοι των καταλόγων, των δελτίων τύπου και των διαφημίσεων καταδεικνύει ότι κατά την οικεία περίοδο ο ανακόπτων εξέδωσε στην Ισπανία βιβλία και περιοδικά με χρήση του σήματος BLUME. Ακόμη και αν ο ανακόπτων δεν προσκομίσει τιμολόγια, παραγγελίες ή στοιχεία πωλήσεων, εικάζεται εύλογα ότι χρησιμοποίησε το σήμα BLUME για τη διαφήμιση, την προώθηση και την πώληση των βιβλίων και των περιοδικών του. Ανεξαρτήτως του ότι ο ανακόπτων εντόπισε και χρονολόγησε τα διαφημιστικά έντυπα και τα δελτία τύπου, το σήμα BLUME αναφέρεται στο σύνολο των δελτίων Τύπου και στο εξώφυλλο των αναφερόμενων βιβλίων. Επιπλέον, το κείμενο είναι γραμμένο στην ισπανική γλώσσα και η τιμή αναγράφεται σε πεσέτες. Η συνεξέταση των εν λόγω δελτίων Τύπου με τους καταλόγους αποδεικνύει ότι αφορούν ορισμένα από τα βιβλία που αναφέρονται ρητά στους καταλόγους» (σκέψη 23).	

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
BIODANZA	13/04/2010, R 1149/2009-2 , BIODANZA (εικ.)/BIODANZA· επικυρώθηκε με την απόφαση της 08/03/2012, T-298/10 , Biodanza, EU:T:2012:113

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάσεις 16 και 41.

Το τμήμα προσφυγών του Γραφείου απέρριψε τη διαπίστωση του αρμόδιου επί της ανακοπής τμήματος ότι τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία (αποκλειστικά διαφημίσεις) αποδεικνύουν ουσιαστική χρήση.

Από τη διαπίστωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η ανακόπτουσα αποτελούνται αποκλειστικά από διαφημίσεις οι οποίες αποδεικνύουν μόνο το γεγονός ότι η ανακόπτουσα διαφήμιζε το ετήσιο φεστιβάλ «BIODANZA» καθόλη τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου, καθώς και τα τακτικά και τα έκτακτα εργαστήρια που διοργάνωνε από το 2002.

Ωστόσο, αντίθετα προς τη διαπίστωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως, με τις εν λόγω διαφημίσεις δεν μπορεί να αποδειχθεί η διανομή των υπηρεσιών σε δυνητικούς γερμανούς πελάτες. Δεν μπορεί επίσης να αποδειχθεί η έκταση της τυχόν διανομής ή ο αριθμός των πωλήσεων ή των συναφθεισών συμβάσεων οι οποίες αφορούν υπηρεσίες που προστατεύονται από το σήμα. Η ύπαρξη και μόνον αυτών των διαφημίσεων θα μπορούσε, στην καλύτερη περίπτωση, να καταστήσει πιθανό ή πιστευτό το γεγονός ότι οι διαφημιζόμενες βάσει του προγενέστερου σήματος υπηρεσίες διατέθηκαν στο εμπόριο ή, τουλάχιστον, ότι διατέθηκαν εντός της σχετικής εδαφικής περιοχής, δεν μπορεί όμως να αποτελέσει απόδειξη αυτού του γεγονότος, όπως αβασίμως υπέθεσε η προσβαλλόμενη απόφαση.

Οσάκις η διαφήμιση διεξάγεται παράλληλα με τη διάθεση των προϊόντων και των υπηρεσιών και υφίστανται αποδεικτικά στοιχεία για αμφότερες τις δραστηριότητες, η διαφήμιση τεκμηριώνει τον ουσιαστικό χαρακτήρα της χρήσης.

Εφόσον η διαφήμιση προηγείται της πραγματικής διάθεσης των προϊόντων και των υπηρεσιών στο εμπόριο, με στόχο τη δημιουργία αγοράς για τα εν λόγω προϊόντα και τις υπηρεσίες, θεωρείται κατά κανόνα ότι αποτελεί ουσιαστική χρήση.

Παραμένει αμφίβολο το κατά πόσον η απλή διαφήμιση, χωρίς την ταυτόχρονη υλοποίηση ή την κατάρτιση σχεδίων για εμπορική διάθεση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, συνιστά ουσιαστική χρήση. Όπως συμβαίνει κατά κανόνα σε ανάλογες καταστάσεις, το αποτέλεσμα εξαρτάται από τις ειδικές περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Για παράδειγμα, οσάκις τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες διατίθενται στο εξωτερικό, όπως συμβαίνει με τα καταλύματα διακοπών ή ορισμένα ειδικά προϊόντα, η διαφήμιση από μόνη της δεν αρκεί για να τεκμηριωθεί η ύπαρξη ουσιαστικής χρήσης.

6.1.2.6 Χρήση μέσω διαδικτύου

Η αξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων υπό τη μορφή αντιγράφων δημοσιεύσεων στο διαδίκτυο δεν είναι αυστηρότερη σε σχέση με την αξιολόγηση άλλων αποδεικτικών στοιχείων. Κατά συνέπεια, η παρουσία του σήματος σε δικτυακούς τόπους μπορεί να αποκαλύπτει, μεταξύ άλλων, τη φύση της χρήσης του ή το γεγονός ότι προϊόντα ή οι υπηρεσίες που φέρουν το σήμα προσφέρονται στο καταναλωτικό κοινό. Ωστόσο, η απλή παρουσία του σήματος σε ένα δικτυακό τόπο δεν αρκεί, από μόνη της, για να αποδειχθεί η ουσιαστική χρήση του σήματος, εκτός εάν ο δικτυακός τόπος αποκαλύπτει επίσης τον τόπο, το χρόνο και την έκταση της χρήσης ή εφόσον οι εν λόγω πληροφορίες παρέχονται με άλλον τρόπο.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
SHARP	20/12/2011, R_1809/2010-4 , SHARPMASTER/SHARP (εικ.)
Η ανακόπτουσα υπέβαλε «αποσπάσματα δημοσιεύσεων στους δικτυακούς τόπους που διατηρεί σε διάφορες χώρες». Το τμήμα προσφυγών του Γραφείου έκρινε ότι «τα απλά αντίγραφα δημοσιεύσεων στον δικτυακό τόπο μιας επιχείρησης δεν αποδεικνύουν τη χρήση του σήματος για συγκεκριμένα προϊόντα εάν δεν συνοδεύονται από συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με την πραγματική χρήση του δικτυακού τόπου από πιθανούς και ήδη υφιστάμενους καταναλωτές, ή από συμπληρωματικές διαφημίσεις και στοιχεία πωλήσεων σχετικά με τα διάφορα προϊόντα, φωτογραφίες των προϊόντων με το οικείο σήμα κ.λπ.» (σκέψη 33).	

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
WALZERTRAUM	17/01/2013, T-355/09 , Walzer Traum, EU:T:2013:22· επικυρώθηκε με την απόφαση της 17/07/2014, C-141/13 P , Walzer Traum, EU:C:2014:2089
Η ανακόπτουσα εταιρεία ζαχαροπλαστικής, η οποία είναι δικαιούχος του γερμανικού σήματος «WALZERTRAUM» για προϊόντα τα οποία υπάγονται στην κλάση 30, επιδίωξε να αποδείξει την έκταση της χρήσης του σήματος προσκομίζοντας ως αποδεικτικό στοιχείο διαφημιστικό φυλλάδιο που δημοσίευσε στο διαδίκτυο, το οποίο παρέχει γενικές πληροφορίες σχετικά με τις μεθόδους εργασίας που εφαρμόζει, τα συστατικά που χρησιμοποιεί για την παρασκευή των προϊόντων της και τα διάφορα προϊόντα, περιλαμβανομένης της σοκολάτας «WALZERTRAUM». Ωστόσο, τα προϊόντα δεν μπορούσαν να παραγγελθούν ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας. Για τον λόγο αυτόν, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορούσε να τεκμηριωθεί η σύνδεση μεταξύ του δικτυακού τόπου και των πωληθέντων ειδών (σκέψη 47).	

Ειδικότερα, η αποδεικτική ισχύς των αποσπασμάτων από δημοσιεύσεις στο διαδίκτυο μπορεί να ενισχυθεί με την προσκόμιση στοιχείων σχετικά με την επισκεψιμότητα του οικείου δικτυακού τόπου, και ιδίως στοιχείων που καταδεικνύουν ότι συγκεκριμένος αριθμός πελατών υπέβαλε μέσω του δικτυακού τόπου παραγγελίες για τα οικεία προϊόντα και υπηρεσίες κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα. Για παράδειγμα, χρήσιμα αποδεικτικά στοιχεία υπό την έννοια αυτή θα μπορούσαν να αποτελέσουν τα αρχεία σχετικά με τη λειτουργία των οικείων δικτυακών τόπων που διατηρούν οι επιχειρήσεις, για παράδειγμα τα αρχεία σχετικά με τον αριθμό των «επισκεπτών» σε διάφορες χρονικές περιόδους ή, κατά περίπτωση, οι χώρες από τις οποίες προέρχονται οι «επισκέπτες» του δικτυακού τόπου.

Όσον αφορά το **κρίσιμο χρονικό διάστημα**, οι πληροφορίες που προέρχονται από το διαδίκτυο ή από ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων θεωρείται ότι δημοσιεύθηκαν κατά το χρόνο της ανάρτησής τους στο διαδίκτυο. Οι δικτυακοί τόποι συχνά περιέχουν πολύ χρήσιμες πληροφορίες. Ορισμένες πληροφορίες μάλιστα ενδέχεται να είναι διαθέσιμες μόνο σε συναφείς δικτυακούς τόπους. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι που δεν διατίθενται σε έντυπη μορφή.

Το διαδίκτυο εκ φύσεως καθιστά δύσκολο τον προσδιορισμό της ακριβούς ημερομηνίας κατά την οποία οι πληροφορίες διατίθενται πράγματι στο κοινό. Για παράδειγμα, δεν αναφέρεται σε όλες τις ιστοσελίδες η ημερομηνία δημοσίευσης των πληροφοριών. Επιπλέον, παρότι η επικαιροποίηση των δικτυακών τόπων είναι εύκολη, οι περισσότεροι δεν παρέχουν αρχεία με το παλαιότερο περιεχόμενό τους, ούτε αρχεία που επιτρέπουν στα μέλη ή στο κοινό να εντοπίσει την ακριβή ημερομηνία δημοσίευσης της κάθε πληροφορίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η ημερομηνία χρήσης στο διαδίκτυο θεωρείται αξιόπιστη ιδίως όταν:

- ο δικτυακός τόπος συνοδεύει όλες τις εγγραφές με χρονοσφραγίδα παρέχοντας έτσι πληροφορίες σχετικά με το ιστορικό των τροποποιήσεων κάθε φακέλου ή ιστοσελίδας (για παράδειγμα, τη διαθεσιμότητα προς ανάρτηση στη Wikipedia ή την αυτόματη επισύναψη περιεχομένου, π.χ. μηνυμάτων χρηστών φόρουμ και μηνυμάτων χρηστών ιστολογίων), ή
- ο δικτυακός τόπος παρέχει μέσω μηχανών αναζήτησης ευρετήρια με τις ημερομηνίες εγγραφών (π.χ. μέσω Google™ cache), ή
- το στιγμιότυπο οθόνης της εκάστοτε ιστοσελίδας φέρει ημερομηνία εγγραφής.

Τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται πρέπει να δείχνουν ότι οι ηλεκτρονικές συναλλαγές **συνδέονταν με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες** που εξατομικεύει το σήμα.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
ANTAX	02/02/2012, T-387/10 , Arantax, EU:T:2012:51
Ο ανακόπτων προσκόμισε, μεταξύ άλλων, αποσπάσματα δημοσιεύσεων από τις αρχικές σελίδες των δικτυακών τόπων αρκετών επιχειρήσεων παροχής φορολογικών συμβουλών οι οποίες χρησιμοποιούσαν το αντιτάξιμο σήμα. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι αναφορές στις ηλεκτρονικές σελίδες επιτρέπουν στον αναγνώστη να συσχετίσει τις παρεχόμενες υπηρεσίες με το αντιτάξιμο σήμα (σκέψεις 39-40).	

Ενώ η **φύση του σήματος** και, έως έναν βαθμό, ο **χρόνος** (κατά τα ανωτέρω) και ο **τόπος** αποτελούν στοιχεία λιγότερο περίπλοκα όσον αφορά την απόδειξή τους, η **έκταση της χρήσης** παρουσιάζει περισσότερες δυσκολίες εάν το μοναδικό αποδεικτικό στοιχείο που προσκομίζεται αφορά τη χρήση στο διαδίκτυο. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι συναλλαγές στο Διαδίκτυο τείνουν να εξαλείψουν τα περισσότερα από τα «παραδοσιακά» αποδεικτικά στοιχεία πωλήσεων, όπως τιμολόγια, κύκλος εργασιών, φορολογικά έγγραφα κ.λπ. Τα νέα «ηλεκτρονικά» αποδεικτικά στοιχεία τείνουν να τα αντικαταστήσουν, ή τα έχουν ήδη αντικαταστήσει, όπως πιστοποιημένα μέσα πληρωμής, παραγγελίες και επιβεβαιώσεις αυτών, εγγραφές ασφαλών συναλλαγών κ.λπ.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
Skunk funk (fig.)	31/03/2011, R 1464/2010-2 , SKUNK FU! (fig.)/ SKUNK FUNK (fig.)

«[Τ]α αποσπάσματα δημοσιεύσεων σε δικτυακούς τόπους τρίτων, παρότι εκτυπώθηκαν στις 10 Ιουνίου 2008, περιέχουν σχόλια καταναλωτών σχετικά με τα ρούχα και τα καταστήματα που φέρουν το σήμα “SKUNKFUNK” τα οποία διατυπώθηκαν εντός του κρίσιμου χρονικού διαστήματος. Ειδικότερα, όσον αφορά τη σχετική εδαφική περιοχή, τα έγγραφα παρουσιάζουν διάφορα σχόλια καταναλωτών στην Ισπανία τα οποία διατυπώθηκαν τον Δεκέμβριο του 2004 και κατά τους μήνες Φεβρουάριο, Μάρτιο, Απρίλιο, Μάιο και Ιούλιο του 2007. Επιπλέον, όπως επισημαίνει το τμήμα ανακοπών, ένα σχόλιο χρήστη (με ημερομηνία 4 Μαρτίου 2007) στο ιστολόγιο του δικτυακού τόπου www.cybereuskadi.com αναφέρει ότι ο ανακόπτων («σχεδιαστής του Skunkfunk») «εξάγει ρούχα για σέρφινγκ σε όλον τον κόσμο και έχει κύκλο εργασιών σχεδόν 7 εκατομμυρίων ευρώ ετησίως» (σκέψη 21).

Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τα αποδεικτικά στοιχεία που προέρχονται από το διαδίκτυο, βλ. Κατευθυντήριες γραμμές, [Μέρος Γ, Ανακοπή, Τμήμα 5, Σήματα που χάνουν φήμης \(άρθρο 8 παράγραφος 5 του ΚΣΕΕ\)](#), σημείο 3.1.4.4.

6.2 Χρήση του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του ή σε παραλλαγή της

Κατά την αξιολόγηση της ουσιαστικής χρήσης ενός σήματος, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι τα σήματα χρησιμοποιούνται σε εμπορικό πλαίσιο, σε προϊόντα, συσκευασίες, ενημερωτικό και διαφημιστικό υλικό κ.λπ. Χρησιμοποιούνται συνήθως σε συνδυασμό με άλλες πληροφορίες προϊόντος, μηνύματα εμπορικής προώθησης, διακοσμητικά στοιχεία και συχνά με άλλα σήματα (ατομικά, συλλογικά σήματα ή σήματα πιστοποίησης) ή γεωγραφικές ενδείξεις και συναφή σύμβολα. Ως εκ τούτου, η επαλήθευση του κατά πόσον το σήμα χρησιμοποιήθηκε «όπως καταχωρίστηκε» μπορεί να αποδειχθεί δύσκολη διαδικασία.

Το παρόν τμήμα αφορά i) την ταυτόχρονη χρήση ανεξάρτητων σημάτων και ii) τη χρήση σε διαφορετική μορφή η οποία δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του.

Το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#) προβλέπει ότι, εκτός από τη χρήση του σήματος στην καταχωρισμένη του μορφή, η χρήση του σήματος σε μορφή που διαφέρει ως προς στοιχεία τα οποία δεν μεταβάλλουν τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη του μορφή συνιστά επίσης «χρήση του σήματος». Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το αν το σήμα όπως χρησιμοποιείται αποτελεί επίσης αντικείμενο χωριστής καταχώρισης σήματος του δικαιούχου.

Σκοπός της διάταξης αυτής είναι η παροχή της δυνατότητας στον δικαιούχο του σήματος να επιφέρει στο σήμα κατά την εμπορική του εκμετάλλευση παραλλαγές οι οποίες, χωρίς να μεταβάλλουν τον διακριτικό του χαρακτήρα, επιτρέπουν την καλύτερη προσαρμογή του στις απαιτήσεις εμπορίας και διαφήμισης των οικείων προϊόντων ή υπηρεσιών (23/02/2006, [T194/03](#), Bainbridge, EU:T:2006:65, § 50). Σύμφωνα με τον σκοπό της εν λόγω διάταξης, εάν το σήμα που χρησιμοποιείται στο εμπόριο διαφέρει από τη μορφή με την οποία καταχωρίστηκε, η διαφορά πρέπει να είναι τέτοια ώστε τα δύο σήματα να μπορούν να εξακολουθούν να θεωρούνται γενικώς ισοδύναμα.

Επιδιώκοντας τη σύγκλιση των πρακτικών στον τομέα των σημάτων, το Δίκτυο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημοσίευσε μια Κοινή Ανακοίνωση σχετικά με την Κοινή Πρακτική - Χρήση σήματος σε μορφή που διαφέρει από την καταχωρισμένη μορφή του (CP8) ⁽⁷³⁾. Το παρόν τμήμα των Κατευθυντηρίων Γραμμών γραμμών συνάδει με την CP8.

6.2.1 Χρήση σήματος στη μορφή με την οποία έχει καταχωριστεί – ταυτόχρονη χρήση ανεξάρτητων σημάτων

Τα σήματα χρησιμοποιούνται συχνά μαζί με άλλα σήματα, για παράδειγμα, για να υποδείξουν ένα γενικό σήμα και μια δευτερεύουσα εμπορική επωνυμία. Η περίπτωση αυτή συνιστά χρήση σήματος στην **ίδια μορφή** με αυτήν που έχει καταχωριστεί, παράλληλα αλλά ανεξάρτητα από άλλα σήματα (ταυτόχρονη χρήση ανεξάρτητων σημάτων). Αυτό διαφέρει από τη χρήση ενός σήματος σε **διαφορετική μορφή** από την καταχωρισμένη (08/12/2005, [T-29/04](#), Cristal Castellblanch, EU:T:2005:438, § 33, 34· 06/11/2014, [T-463/12](#), MB, EU:T:2014:935, § 43). Ως εκ τούτου, σε περίπτωση ταυτόχρονης χρήσης ανεξάρτητων σημάτων, δεν τίθεται καν ζήτημα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος όπως αυτό καταχωρίστηκε και το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#) δεν εφαρμόζεται. Ως εκ τούτου, η χρήση σήματος χωρίς τροποποίηση, συμπεριλαμβανομένης της ταυτόχρονης χρήσης με χωριστά, ανεξάρτητα σήματα, καλύπτεται από το πρώτο εδάφιο του [άρθρου 18 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#), και όχι από το [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#).

Για να διαπιστωθεί η ταυτόχρονη χρήση, πρέπει να προσδιοριστεί αν τα επίμαχα σήματα, παρότι χρησιμοποιούνται από κοινού, παραμένουν **ανεξάρτητα** μεταξύ τους και αν θα γίνουν αντιληπτά με αυτόν τον τρόπο από το κοινό. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την περίπτωση κατά την οποία το κοινό θα τα αντιληφθεί ως σχηματίζοντα **μια μονάδα** και όχι ως «χωριστά, ανεξάρτητα σήματα». Καταρχήν, η οπτική και/ή εννοιολογική **αλληλεπίδραση** μεταξύ των συστατικών στοιχείων που έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη αδιάρρηκτης μονάδας θα απέκλειε την αντίληψη των εν λόγω συστατικών στοιχείων ως «χωριστών, ανεξάρτητων σημάτων». Για τον σκοπό αυτόν απαιτείται συνολική εκτίμηση διαφόρων παραγόντων, όπως:

- τα εγγενή χαρακτηριστικά των σημάτων (κυρίως και διακριτικά στοιχεία: η αντίστοιχη θέση τους: η χρήση με διαφορετικό μέγεθος, τύπο χαρακτήρων ή χρώμα: η παρουσία ή η απουσία συντακτικού, γραμματικού ή εννοιολογικού συνδέσμου κ.λπ.)·
- ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται τα σήματα στα αποδεικτικά στοιχεία της χρήσης και στο πλαίσιο της χρήσης (επιχειρηματικές πρακτικές στον οικείο εμπορικό τομέα, φύση των σημάτων, δηλαδή εταιρικές επωνυμίες, γενικά σήματα, αναγνωριστικά γραμμής προϊόντος, επιμέρους εμπορικές επωνυμίες κ.λπ.)·
- συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι τα σήματα γίνονται αντιληπτά αυτοτελώς από τους καταναλωτές.

Η έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την ανεξάρτητη χρήση και αντίληψη του σήματος όπως αυτό έχει καταχωριστεί δεν αποκλείει την αξιολόγηση του ζητήματος της ταυτόχρονης χρήσης βάσει των εγγενών χαρακτηριστικών των σημάτων και της γενικής εμπειρίας των εμπορικών πρακτικών στον οικείο εμπορικό τομέα.

⁷³ Διατίθεται στη διεύθυνση <https://www.tmdn.org/network/converging-practices>

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
YGAY		21/09/2010, T-546/08 , i Gai, EU:T:2010:404
Η ένδειξη «Marqués de Murrieta» αναφέρεται στο οινοποιείο που είναι υπεύθυνο για την παραγωγή και την εμπορία του οίνου, ενώ η ένδειξη «YGAY» προσδιορίζει τον συγκεκριμένο οίνο έναντι των διάφορων άλλων οίνων που διαθέτει στο εμπόριο ο κατασκευαστής. Η κοινή χρήση των λέξεων Marqués de Murrieta και του προγενέστερου σήματος στο ίδιο μέσο δεν επηρεάζει την αναγνωριστική λειτουργία του προγενέστερου σήματος για τα επίμαχα προϊόντα. Η από κοινού χρήση διαφόρων σημάτων στις ετικέτες των προϊόντων, ιδίως εκείνων που αφορούν το οινοποιείο και το συγκεκριμένο προϊόν, αποτελεί συνήθη εμπορική πρακτική στον αμπελοοινικό τομέα (σκέψεις 19-25).		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		13/09/2016, T-146/15 , DARSTELLUNG EINES VIELECKS (εικ.), EU:T:2016:469
Ο συνδυασμός ενός εικονιστικού και ενός λεκτικού στοιχείου επί του ίδιου υφάσματος ή ενδύματος δεν θίγει την αναγνωριστική λειτουργία την οποία επιτελεί το καταχωρισμένο σήμα, εφόσον, στον οικείο τομέα, μπορεί να μην είναι ασυνήθιστο να συνδυάζεται ένα εικονιστικό στοιχείο με ένα λεκτικό στοιχείο, για να γίνει ενδεχομένως αναφορά στον δημιουργό ή στον κατασκευαστή του υφάσματος ή ενδύματος, χωρίς το εικονιστικό στοιχείο να παύει να έχει αυτοτελώς αναγνωριστική λειτουργία στο πλαίσιο της συνολικής εντύπωσης (σημεία 58-60).		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

		Επινοημένο παράδειγμα (CP8)
Τα σχετικά προϊόντα είναι <i>φαρμακευτικά προϊόντα</i> της κλάσης 5. Το καταχωρισμένο σήμα, το MAPALVAM, χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με άλλο διακριτικό σήμα, δηλαδή το γενικό σήμα. Στον φαρμακευτικό τομέα είναι σύνηθες η ονομασία του προϊόντος να εμφανίζεται μαζί με το γενικό σήμα. Το καταχωρισμένο σήμα θα γίνει αντιληπτό αυτοτελώς στο χρησιμοποιούμενο σήμα.		

Όταν μια λέξη διακριτικού χαρακτήρα υπερτίθεται πάνω από το σήμα στη μορφή με την οποία έχει καταχωριστεί και η οποία αποτελείται από ένα εικονιστικό στοιχείο, μοτίβο ή σχήμα ασθενούς διακριτικού χαρακτήρα, μπορεί να αποδειχθεί δύσκολο να καθοριστεί εάν πρόκειται για περίπτωση ταυτόχρονης χρήσης ή αλλοίωσης του προγενέστερου σήματος. Το ερώτημα που πρέπει να τεθεί είναι αν το αρχικό σήμα εξακολουθεί να γίνεται αντιληπτό αυτοτελώς παρά την υπέρθεση της διακριτικής λέξης. Εάν ναι, θα αντιμετωπίζεται ως ταυτόχρονη χρήση. Όπως αναφέρεται στην απόφαση της 18/04/2013, [C-12/12](#), Colloseum Holding, EU:C:2013:253, § 35, καταχωρισμένο σήμα, το οποίο χρησιμοποιείται αποκλειστικώς ως τμήμα σύνθετου σήματος ή από κοινού με άλλο σήμα, πρέπει να **εξακολουθεί να εκλαμβάνεται ως ένδειξη της προελεύσεως του συγκεκριμένου προϊόντος** ούτως ώστε να πληροί η χρήση αυτή την έννοια της «ουσιαστικής χρήσεως» κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 40/94. ⁽⁷⁴⁾ Εξάλλου, εάν δεν μπορεί να διαπιστωθεί ότι το αρχικό εικονιστικό σήμα, σήμα τρισδιάστατου σχήματος, σήμα μοτίβου γίνεται αντιληπτό ως ανεξάρτητο σήμα, δεν πρόκειται για περίπτωση «ταυτόχρονης χρήσης» και, ως εκ τούτου, η περίπτωση πρέπει να αξιολογηθεί βάσει των κανόνων μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα (βλ. σημείο [6.2.2.1.2](#)).

Αντιστρόφως, όταν το καταχωρισμένο σήμα είναι εικονιστικό σήμα ή σήμα τρισδιάστατου σχήματος το οποίο **δεν έχει ασθενή διακριτικό χαρακτήρα**, η υπέρθεση μιας λέξης διακριτικού χαρακτήρα κανονικά δεν επηρεάζει την ικανότητα του εν λόγω εικονιστικού σήματος ή σήματος τρισδιάστατου σχήματος να γίνει αντιληπτό ως ανεξάρτητο σήμα, όπως στα ακόλουθα παραδείγματα ταυτόχρονης χρήσης.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

⁷⁴ Το άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 40/94 αντιστοιχεί στο [άρθρο 18 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#), πρώτο εδάφιο, και όχι στο [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#). Η διάταξη που αντιστοιχεί στο [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#) ήταν το άρθρο 15 παράγραφος 2 στοιχείο α) του κανονισμού αριθ. 40/94.

		10/10/2017, T-211/14 RENV, SHAPE OF AN OVEN (3D), EU:T:2017:715 προσφυγή απορριφθείσα με την απόφαση της 23/01/2019, C-698/17 P, SHAPE OF AN OVEN (3D), EU:C:2019:48
---	---	--

Πρώτον, επισημαίνεται ότι το σήμα, όπως έχει καταχωριστεί, αποκλίνει σημαντικά από τα συνήθη στον οικείο τομέα όσον αφορά τόσο το κυλινδρικό σχήμα του όσο και τον τρόπο λειτουργίας που προκαλείται από το σχήμα αυτό. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το εν λόγω σήμα θεωρήθηκε ότι έχει υψηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα (σημεία 42 και 46). Δεύτερον, η λέξη «Bullerjan» καταλαμβάνει ένα μικρό μέρος της δομής και είναι ορατή μόνο όταν η δομή φαίνεται από το εμπρόσθιο μέρος του θαλάμου καύσης. Τέλος, η επιγραφή πάνω στην οποία είναι ανάγλυφο το λεκτικό σήμα έχει μεταλλική όψη, όπως ολόκληρη η δομή, ώστε να μην ξεχωρίζει πραγματικά από την υπόλοιπη δομή. Ως εκ τούτου, το εν λόγω λεκτικό σήμα είναι λιγότερο εντυπωσιακό από το σχήμα του ίδιου του προϊόντος. Υπό τις συνθήκες αυτές, η συνολική αντίληψη του επίμαχου σήματος δεν επηρεάζεται από την παρουσία του λεκτικού σήματος «Bullerjan». Τη συγκεκριμένη περίπτωση καθιστά ακόμη πιο αξιοσημείωτη το ότι ο συνδυασμός μιας τρισδιάστατης μορφής και ενός πρόσθετου λεκτικού σήματος είναι συνήθης στον εν λόγω τομέα. Ως εκ τούτου, δεδομένου του διακριτικού χαρακτήρα του επίμαχου σήματος, το εν λόγω λεκτικό σήμα δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το γεγονός ότι το τρισδιάστατο σχήμα είναι αφ' εαυτού επαρκές για τον προσδιορισμό της εμπορικής προέλευσης των επίμαχων προϊόντων (σημείο 47).

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		28/02/2019, T-459/18, PEPERO original (εικ.) / REPRÉSENTATION D'UN BATONNET (εικ.), EU:T:2019:119

Από τα προσκομισθέντα στοιχεία προέκυψε το συμπέρασμα ότι η καταχωρισμένη μορφή του σήματος χρησιμοποιήθηκε ως σήμα, ήτοι ως προσδιορισμός της εμπορικής προέλευσης των επίμαχων προϊόντων (σημεία 76, 94, 98). Η υπέρθεση του σήματος «MIKADO» δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του τρισδιάστατου σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το σήμα «MIKADO» καλύπτει εν μέρει το τρισδιάστατο σχήμα που αποτελεί το προγενέστερο σήμα τόσο στην άκρη όσο και στο μπροστινό μέρος της συσκευασίας. Ωστόσο, η προσθήκη αυτής της λέξης δεν εμποδίζει σε καμία περίπτωση τον καταναλωτή να αντιληφθεί το σχήμα και τα χρώματα του προγενέστερου σήματος, των οποίου τα δύο άκρα παραμένουν ορατά και η σχέση μεταξύ των χρωμάτων κίτρινο και καφέ είναι σαφώς αναγνωρίσιμη. Υπό τις συνθήκες αυτές, το σήμα «MIKADO» εμφανίζεται ως ανεξάρτητο στοιχείο και όχι ως ενιαία μονάδα που σχηματίστηκε με το προγενέστερο σήμα (σημεία 99-100).

6.2.2 Χρήση σήματος σε μορφή διαφορετική από την καταχωρισμένη

Εάν αποκλείεται η ταυτόχρονη χρήση αυτοτελών σημάτων, η διαφορά ως προς το χρησιμοποιούμενο σήμα πρέπει να εξετάζεται δυνάμει του [άρθρου 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#) προκειμένου να διαπιστωθεί αν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του. Ουσιαστικά, αυτό που θα αξιολογηθεί είναι κατά πόσον το χρησιμοποιούμενο σήμα συνιστά **αποδεκτή ή μη αποδεκτή «παραλλαγή»** της καταχωρισμένης του μορφής.

Η εν λόγω εκτίμηση περιλαμβάνει δύο στάδια.

Το **πρώτο στάδιο** είναι να διευκρινιστεί ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος όπως έχει καταχωριστεί μέσω της διαπίστωσης **των στοιχείων που συμβάλλουν** και του **βαθμού στον οποίο συμβάλλουν** στον διακριτικό χαρακτήρα («η διακριτική ουσία του σήματος»). Αυτό απαιτεί εκτίμηση του διακριτικού και οπτικά κυρίαρχου χαρακτήρα **των στοιχείων της καταχωρισμένης μορφής του σήματος** βάσει των εγγενών ιδιοτήτων καθενός από αυτά, της σχετικής θέσης τους στη σύνθεση του σήματος και των αλληλεπιδράσεών τους.

Το **δεύτερο στάδιο** είναι ο **προσδιορισμός των διαφορών στο σήμα όπως χρησιμοποιείται** και η **αξιολόγηση του αντικτύπου των παραλλαγών**. Θα πρέπει να διαπιστώνεται κατά πόσον η διακριτική ουσία του σήματος όπως έχει καταχωριστεί υφίσταται, λείπει ή έχει τροποποιηθεί στο σήμα όπως χρησιμοποιείται. Αυτό απαιτεί εκτίμηση του διακριτικού και κυρίαρχου χαρακτήρα **των συστατικών στοιχείων που προστίθενται, παραλείπονται ή τροποποιούνται στο σήμα όπως χρησιμοποιείται** με βάση τις εγγενείς ιδιότητες εκάστου, τη σχετική θέση τους στη σύνθεση του σήματος και τις αλληλεπιδράσεις τους. Υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ της ισχύος του διακριτικού χαρακτήρα και του αντικτύπου κάθε παραλλαγής. Τα σήματα με ισχυρότερο διακριτικό χαρακτήρα ενδέχεται να επηρεάζονται λιγότερο από παραλλαγές σε σύγκριση με τα σήματα με ασθενή διακριτικό χαρακτήρα. Τα στοιχεία που προστίθενται ή παραλείπονται είναι πιθανότερο να επηρεάσουν τον διακριτικό χαρακτήρα σημάτων περιορισμένου διακριτικού χαρακτήρα (10/10/2018, [T-24/17](#), D-TACK / TACK κ.λπ., EU:T:2018:668, § 47 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι πρακτικές του σχετικού τομέα του εμπορίου και η αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού.

Τα σημεία που ακολουθούν περιέχουν οδηγίες και παραδείγματα που επεξηγούν τον αντίκτυπο των **προσθηκών** (σημείο 6.2.2.1), των **παραλείψεων** (σημείο 6.2.2.2) και των **τροποποιήσεων άλλων χαρακτηριστικών**, όπως η θέση ή οι αναλογίες (σημείο 6.2.2.3), ανάλογα με το αν το σήμα όπως έχει καταχωριστεί έχει **μεσαίο** ή **χαμηλό** βαθμό διακριτικού χαρακτήρα. Παρότι το σήμα, όπως χρησιμοποιείται, μπορεί να περιέχει **συνδυασμό** των εν λόγω παραλλαγών, συμπεριλαμβανομένης της παράλειψης ενός στοιχείου και της προσθήκης άλλου (αντικατάστασης), οι αρχές που παρατίθενται κατωτέρω μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν ως καθοδήγηση για τέτοιες περιπτώσεις.

6.2.2.1 Προσθήκες

6.2.2.1.1 Σήμα στην καταχωρισμένη μορφή του με μεσαίο βαθμό διακριτικού χαρακτήρα

Διακρίνονται τα ακόλουθα βασικά σενάρια.

- Προσθήκη μη διακριτικού ή ασθενώς διακριτικού στοιχείου
- Προσθήκη συμβόλου ή άλλου ορθογραφικού χαρακτήρα
- Προσθήκη διακριτικού (αλληλεπιδρώντος) στοιχείου

Προσθήκη μη διακριτικού ή ασθενώς διακριτικού στοιχείου

Κατά κανόνα, η προσθήκη ενός στοιχείου μη διακριτικού ή ασθενούς διακριτικού χαρακτήρα (είτε πρόκειται για λεκτικό είτε για εικονιστικό στοιχείο, συμπεριλαμβανομένης της στιλιστικής εμφάνισης ή του χρώματος) δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του, ανεξάρτητα από το αν τα εν λόγω στοιχεία είναι οπτικά κυρίαρχα ή όχι.

Παραδείγματα στα οποία δεν μεταβάλλεται ο διακριτικός χαρακτήρας:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) AINHOA BIO (ii) AINHOA DELUXE (iii) AINHOA	23/09/2015, T-426/13 , AINHOA, EU:T:2015:669 ανάρρηση απορριφθείσα με την απόφαση της 16/06/2016, C611/15 P, Quantum, EU:C:2016:463

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 3

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Τα πρόσθετα στοιχεία, όπως οι ενδείξεις «bio» ή «deluxe», είναι περιγραφικά των χαρακτηριστικών των προϊόντων. Το ορθογώνιο σχήμα που αναπαριστά έναν νεφοσκεπή ουρανό τοποθετημένο πάνω από το λεκτικό στοιχείο δεν μεταβάλλει τη συνολική εντύπωση του σήματος (σημεία 30-32) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) (ii)	29/04/2020, T-78/19, green cycles (εικ.), EU:T:2020:166

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάσεις 17, 20, 40 και 42

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Τα πρόσθετα στοιχεία «solutions and products», «plásticos Hidrosolubles s.l.», ενίοτε πριν και από την πρόθεση «by», είναι μόνο ήσσονος σημασίας προσθήκες σε αντίθεση με την έκφραση «green cycles», η οποία αποτελεί το κυρίαρχο στοιχείο του σήματος όπως χρησιμοποιείται. Η αντιστροφή των χρωμάτων του σήματος όπως αυτό έχει καταχωριστεί δεν αρκεί για να επηρεάσει τον διακριτικό χαρακτήρα του. Τα χρώματα μπλε, πράσινο και γκρι δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπα ή ασυνήθη στις καταχωρισμένες και χρησιμοποιούμενες μορφές του σήματος (σημεία 68-69) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		12/05/2016, T-322/14 και T-325/14, MOBILE.DE, EU:T:2016:297 ανάιρεση απορριφθείσα με την απόφαση της 28/02/2018, C-418/16P, mobile.de, EU:C:2018:128

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 35

Εδαφική περιοχή: Βουλγαρία

Εκτίμηση: Η τοποθέτηση του στοιχείου **.bg** στο τέλος του σήματος δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του. Παρότι το στοιχείο αυτό μεταδίδει ένα πρόσθετο μήνυμα, παραμένει γεγονός ότι συνήθως γίνεται αντιληπτό ως ένδειξη του ονόματος τομέα ανώτατου επιπέδου που συνδέεται με τη Βουλγαρία. Αυτή η πολύ κοινή σύντομη εδαφική αναφορά δεν έχει ιδιαίτερο διακριτικό χαρακτήρα. Τα επίμαχα σήματα έχουν το κυρίαρχο λεκτικό στοιχείο τους κοινό, έχουν επίσης κοινά τα χαρακτηριστικά της γραφικής διάταξής τους, όπως η γραμματοσειρά και η πλαισίωση, και διαφέρουν ως προς δευτερεύοντα στοιχεία τα οποία είναι σύντομα και δεν είναι καθοριστικά όσον αφορά τον διακριτικό χαρακτήρα τους (σημεία 57-58) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) (ii) (iii) 	15/10/2019, T-582/18 , X BOXER BARCELONA (ΕΙΚ.) / X (ΕΙΚ.) et al., EU:T:2019:747

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25

Εδαφική περιοχή: ΕΕ (αποδεικτικά στοιχεία χρήσης που επικεντρώνονται στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία)

Εκτίμηση: Τα λεκτικά στοιχεία «bionic», «κάλτσες» και «τεχνολογία» καταλαμβάνουν δευτερεύουσα θέση στα χρησιμοποιούμενα σήματα, επειδή τοποθετούνται μετά το εικονιστικό στοιχείο που αποτελείται από το γράμμα «X» και τα δύο βέλη, τα οποία, λαμβανομένης υπόψη της θέσης και του μεγέθους τους, προσελκύουν περισσότερο την προσοχή του ενδιαφερόμενου κοινού. Επιπλέον, τα στοιχεία «bionic», «κάλτσες» και «τεχνολογία» είναι εγκωμιαστικά σε σχέση με τα προϊόντα που ορίζει το σήμα ή περιγραφικά ορισμένων χαρακτηριστικών τους. Ειδικότερα, ο όρος «κάλτσες» είναι περιγραφικός του είδους των σχετικών προϊόντων. Ο όρος bionic θα γίνει αντιληπτός ως εγκωμιαστικός όρος, ο οποίος προσδιορίζει το γεγονός ότι το σχετικό προϊόν παρέχει ισχυρές ή εξαιρετικές δυνατότητες, ιδίως όταν χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει αθλητικά ενδύματα. Ο όρος «technology» αποτελεί αναφορά σε «έξυπνα» αθλητικά ενδύματα με ειδικά χαρακτηριστικά, τα οποία επιτυγχάνονται μέσω της χρήσης τεχνολογίας που τους επιτρέπει να προσαρμόζονται στη θερμοκρασία περιβάλλοντος ή στην υγρασία (σημεία 45-48) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

FLAMINAIRE	FLAMINAIRE	08/12/2015, T-583/14 , FLAMINAIRE / FLAMINAIRE, EU:T:2015:943
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάσεις 16 και 34 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Ισπανία <i>Εκτίμηση:</i> Τα σήματα στη μορφή στην οποία έχουν καταχωριστεί και χρησιμοποιηθεί διαφέρουν μόνο ως προς τη στιλιστική εμφάνιση του κεφαλαίου γράμματος «A» και τη χρήση έντονης γραμματοσειράς. Οι διαφορές αυτές δεν μεταβάλλουν τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του (σημείο 37) – αποδεκτή διαφοροποίηση.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
BROWNIES		30/01/2020, T-598/18 , BROWNIE / BROWNIE, Brownie (σήμα σε σειρά), EU:T:2020:22
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάσεις 18, 25, 26, 28 και 41 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Ηνωμένο Βασίλειο <i>Εκτίμηση:</i> Η λέξη «brownies» είναι ευανάγνωστη με τη μορφή με την οποία χρησιμοποιήθηκε το σήμα. Τα εικονιστικά στοιχεία του χρησιμοποιούμενου σήματος δεν διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συνολική εντύπωση του σημείου και δεν έχουν εγγενές σημασιολογικό περιεχόμενο το οποίο να προσδίδει στο σήμα διακριτικό χαρακτήρα ή να προσδιορίζει τα οικεία προϊόντα. Συγκεκριμένα, τα εν λόγω εικονιστικά στοιχεία περιορίζονται στην παρουσίαση της λέξης «brownies» με στυλιζαρισμένη κίτρινη γραμματοσειρά, καθώς και στην παρουσίαση της τελείας πάνω από το γράμμα «i» υπό τη μορφή άνθους, και μάλιστα, ενίοτε, εντός ακανόνιστου ορθογώνιου πλαισίου (σημεία 65-67) – αποδεκτή διαφοροποίηση.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

	(i) (ii) (iii) 	24/05/2012, T-152/11, Mad, EU:T:2012:263
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25</i> <i>Εδαφική περιοχή: ΕΕ</i> <i>Εκτίμηση:</i> Τα γράμματα M, A, D είναι διατεταγμένα με συγκεκριμένο τρόπο στο καταχωρισμένο σήμα. Η χρήση διαφορετικών συνδυασμών χρωμάτων στις μορφές στις οποίες χρησιμοποιήθηκε το σήμα θα πρέπει να επιτρέπεται, εφόσον τα γράμματα έρχονται σε αντίθεση με το φόντο (σημεία 41 και 45) – αποδεκτή διαφοροποίηση.		

Προσθήκη συμβόλου ή άλλου ορθογραφικού χαρακτήρα

Η προσθήκη σημείου στίξης (όπως τελεία ή θαυμαστικό), άλλου ορθογραφικού χαρακτήρα (όπως απόστροφος, τόνος, παύλα ή διάστημα) ή άλλων συμβόλων (όπως η κατάληξη πληθυντικού αριθμού ή η συντετμημένη εταιρική μορφή) δεν μεταβάλλει κατά κανόνα τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του.

Ωστόσο, εάν το νέο στοιχείο αλλάξει την αντίληψη του σήματος, για παράδειγμα μεταβάλλοντας την έννοια του σήματος στην καταχωρισμένη του μορφή, ενδέχεται να δικαιολογείται διαφορετικό συμπέρασμα.

Παραδείγματα στα οποία δεν μεταβάλλεται ο διακριτικός χαρακτήρας:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
CODICE	CÓDICE	16/12/2019, R 2539/2018-2 , Codici banda nera / SHAPE OF A BLACK BOTTLE WITH AN ORANGE LABEL (3D) et al.

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 33

Εδαφική περιοχή: Ισπανία

Εκτίμηση: Η χρήση του τόνου δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του (σημείο 28) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
Tentation	Tentations	29/07/2008, R 1939/2007-1 , TEMPTATION FOR MEN YANBAL (εικ.)/TENTATION

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 3

Εδαφική περιοχή: Μπενελούξ, Γερμανία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Ισπανία (τα αποδεικτικά στοιχεία χρήσης εστιάζουν στην Ισπανία)

Εκτίμηση: Η απλή προσθήκη του γράμματος «S» στο τέλος του σήματος δεν μεταβάλλει ουσιαστικά την εμφάνιση ή την προφορά του καταχωρισμένου σήματος ούτε δημιουργεί διαφορετική εντύπωση σε εννοιολογικό επίπεδο στην ισπανική αγορά, όπου εστιάζει το αποδεικτικό στοιχείο χρήσης. Το επίμαχο σήμα θα θεωρηθεί απλώς ότι αναγράφηκε στον πληθυντικό αριθμό αντί στον ενικό. 17) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
FOAMASTER	FOAMASTER®	04/07/2019, R 1808/2018-5 , Easy foam master / Foamaster et al.

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 1

Εδαφική περιοχή: Γερμανία

Εκτίμηση: Η χρήση του σήματος σε συνδυασμό με το σύμβολο ® του καταχωρισμένου σήματος δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του (σκέψεις 52-53) – αποδεκτή διαφοροποίηση.

Παράδειγμα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
MEXAVIT	MEXA-VIT C	30/03/2007, R 159/2005-4 , Metavit / MEXA-VIT C et al.

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 5

Εδαφική περιοχή: Αυστρία

Εκτίμηση: Η χρήση του σήματος με διαφορετική ορθογραφία και η προσθήκη του γράμματος «C» μεταβάλλουν τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του. Αυτό συμβαίνει διότι τα γράμματα «VIT» θεωρούνται πλέον περιγραφικό στοιχείο, το «VIT C», το οποίο παραπέμπει στη Vitamin C – μη αποδεκτή διαφοροποίηση.

Προσθήκη διακριτικού (αλληλεπιδρώντος) στοιχείου

Καταρχήν, η προσθήκη ενός διακριτικού στοιχείου το οποίο **αλληλεπιδρά** με το σήμα όπως έχει καταχωριστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μην μπορεί πλέον να γίνεται αντιληπτό ως αυτοτελές, αλλά ως **σηματισμός μιας μονάδας** (αποκλείοντας, συνεπώς, την ταυτόχρονη χρήση περισσότερων σημάτων) μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος όπως έχει καταχωριστεί.

Παραδείγματα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
NN		28/06/2017, T-333/15 , NN / NN, EU:T:2017:444 η προσφυγή απορρίφθηκε, 17/01/2018 C-536/17 P, EU:T:2018:14

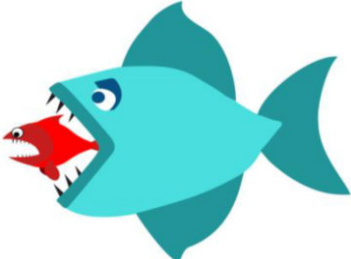
Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 36

Εδαφική περιοχή: Ισπανία

Εκτίμηση: Το λεκτικό σήμα «**núñez i navarro**» βρίσκεται πάντοτε κάτω από έναν κύκλο που περιέχει τα γράμματα «**nh**» και καταλαμβάνει κεντρική θέση. Επιπλέον, το λεκτικό στοιχείο «**núñez i navarro**» είναι πολύ μεγαλύτερο από το λεκτικό σήμα «**nh**», τόσο ως προς το πλάτος όσο και ως προς τον αριθμό των χαρακτήρων που περιέχει. Τα γράμματα **nh** είναι πολύ πιθανό να γίνουν αντιληπτά ως τα αρχικά των επωνύμων **núñez** και **navarro**. Ως επώνυμα, δεν πρόκειται για γενικούς όρους που αναφέρονται στις εν λόγω υπηρεσίες και, επομένως, έχουν συνήθη διακριτικό χαρακτήρα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσθήκη του λεκτικού στοιχείου «**núñez i navarro**» στο προγενέστερο σήμα μεταβάλλει τον διακριτικό του χαρακτήρα (σημεία 43-46) – μη αποδεκτή διαφοροποίηση.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

TACK		10/10/2018, T-24/17 , D-TACK/TACK κ.λπ., EU:T:2018:668
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 16 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Ισπανία <i>Εκτίμηση:</i> Τα τιμολόγια δεν περιείχαν καμία ένδειξη του προγενέστερου λεκτικού σήματος TACK αυτού καθαυτό· η εν λόγω αναφορά έγινε αντί των ονομασιών προϊόντων. Η παράθεση του στοιχείου «ceys» δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως άσχετη ή αμελητέα προσθήκη στο στοιχείο «actual». Επιπλέον, στα τιμολόγια και στα φυλλάδια και τους καταλόγους, τα στοιχεία «actual» και «ceys» εμφανίζονταν μαζί ως ένας ενιαίος όρος ή ως ένα μοναδικό λεκτικό στοιχείο οκτώ γραμμάτων. Το στοιχείο «tackceys» στα τιμολόγια και στο κείμενο των φυλλαδίων και των καταλόγων θα γίνει αντιληπτό ως αδιαίρετη μονάδα, με τις δύο λέξεις να συνδέονται μεταξύ τους. Στη συσκευασία και στα αποσπάσματα ιστότοπων, φυλλαδίων και καταλόγων, η λέξη «tack» εμφανίζεται συστηματικά σε συνδυασμό με τη λέξη «ceys» και με εικονιστικό τρόπο. Κανένα από τα αποδεικτικά στοιχεία που αναφέρονται ανωτέρω δεν καταδεικνύει ότι το προγενέστερο λεκτικό σήμα TACK χρησιμοποιείται μεμονωμένα ή, τουλάχιστον, μακριά από το στοιχείο ceys (σημεία 54-63) – μη αποδεκτή διαφοροποίηση.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		Επινοημένο παράδειγμα (CP8)
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 25 <i>Εκτίμηση:</i> Η καταχωρισμένη μορφή του σήματος χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με ένα εικονιστικό στοιχείο διακριτικού χαρακτήρα (μπλε ψάρι) κατά τρόπο ώστε να δημιουργείται μια ενιαία μονάδα και μια νέα έννοια στο σήμα όπως χρησιμοποιείται (το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό) – μη αποδεκτή διαφοροποίηση.		

6.2.2.1.2 Καταχωρισμένο σήμα με χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα

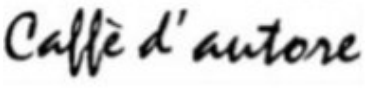
Μπορούν να διακριθούν τα ακόλουθα βασικά σενάρια.

- Προσθήκη μη διακριτικού ή ασθενώς διακριτικού στοιχείου.
- Προσθήκη διακριτικού (αλληλεπιδρώντος) στοιχείου.

Προσθήκη μη διακριτικού ή ασθενώς διακριτικού στοιχείου

Όταν το καταχωρισμένο σήμα διαθέτει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα, η προσθήκη ακόμη και μη διακριτικού ή ασθενώς διακριτικού στοιχείου μπορεί να μεταβάλλει τον διακριτικό του χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, είναι ιδιαίτερα σημαντική η κατά περίπτωση αξιολόγηση.

Παραδείγματα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
CAFFE D'AUTORIE		14/12/2018, R 932/2018-5 , La migliore interprete del caffè d'autorie/Caffè d'autorie (εικ.) et al.
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 11: Ηλεκτρικές μηχανές καφέ για χρήση σε μπαρ</i> <i>Εδαφική περιοχή: ΕΕ</i> <i>Εκτίμηση:</i> Στο χρησιμοποιούμενο σήμα ο συγκεκριμένος χειρόγραφος τύπος γραμματοσειράς είναι το στοιχείο με τον μεγαλύτερο διακριτικό χαρακτήρα. Αυτό μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος, καθώς η χρήση αυτού του συγκεκριμένου χειρόγραφου τύπου γραμματοσειράς προσθέτει ένα διακριτικό στοιχείο στο λεκτικό σήμα το οποίο δεν υπήρχε στη μορφή με την οποία αυτό καταχωρίστηκε (σημεία 52-53) – μη αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) (ii) 	19/06/2019, T-307/17 , DEVICE OF THREE PARALLEL STRIPES (εικ.), EU:T:2019:427

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Οι ακόλουθες παρατηρήσεις λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο του [άρθρου 7 παράγραφος 3 του ΚΣΕΕ](#), το οποίο εφαρμόζεται κατ' αναλογία στο [άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α\) του ΚΣΕΕ](#) (σημείο 58). Το υπό εξέταση σήμα είναι ένα αμιγώς εικονιστικό σήμα με ελάχιστα χαρακτηριστικά. Ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η χρήση τριών μαύρων λωρίδων σε λευκό φόντο. Το χαρακτηριστικό αυτό δημιουργεί ειδική αντίθεση μεταξύ, αφενός, των τριών μαύρων λωρίδων και, αφετέρου, του λευκού φόντου και των λευκών διαστημάτων που διαχωρίζουν τις εν λόγω λωρίδες. Υπό τις περιστάσεις αυτές, **λαμβάνομένης ιδίως υπόψη της εξαιρετικής απλότητας του υπό εξέταση σήματος και της σημασίας του χαρακτηριστικού που περιγράφεται ανωτέρω**, η αντιστροφή του χρωματικού σχήματος, ακόμη και αν διατηρείται έντονη αντίθεση μεταξύ των τριών λωρίδων και του φόντου, δεν μπορεί να περιγραφεί ως αμελητέα παραλλαγή σε σύγκριση με την καταχωρισμένη μορφή του υπό εξέταση σήματος. Επομένως, η χρήση του σήματος υπό μορφή τριών λευκών (ή φωτεινών) λωρίδων πάνω σε μαύρο (ή σκούρο) φόντο μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος στην καταχωρισμένη μορφή του (σημεία 76-78) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
FLAVOUR AND AROMA		Επινοημένο παράδειγμα (CP8)
Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 31 Εδαφική περιοχή: Αγγλόφωνο κοινό Εκτίμηση: Η καταχωρισμένη μορφή του σήματος διαθέτει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα. Το προστιθέμενο στοιχείο BAA-naa-NAA, το οποίο διαθέτει επίσης χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα, τοποθετείται στην αρχή και αλληλεπιδρά με το καταχωρισμένο σήμα δημιουργώντας μια νέα έννοια – μη αποδεκτή παραλλαγή.		

Παράδειγμα στο οποίο ο διακριτικός χαρακτήρας δεν μεταβάλλεται:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) (ii) 	13/09/2016, T-146/15, DARSTELLUNG EINES VIELECKS (εικ.), EU:T:2016:469

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάσεις 9, 24, 25 και 42

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Απλώς και μόνο η προσθήκη στο καταχωρισμένο σήμα ενός συστατικού στοιχείου το οποίο στερείται διακριτικού χαρακτήρα, όπως είναι ο κύκλος, δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος. Το διακριτικό και κυρίαρχο συστατικό στοιχείο του χρησιμοποιούμενου σήματος είναι το στοιχείο που συνιστά το καταχωρισμένο σήμα, το οποίο παραμένει σαφώς αναγνωρίσιμο. Ομοίως, η χρήση του μπλε χρώματος δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπη και δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 41-55) – αποδεκτή παραλλαγή.

Προσθήκη διακριτικού (αλληλεπιδρώντος) στοιχείου

Η προσθήκη ενός διακριτικού στοιχείου σε ένα σήμα το οποίο έχει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα συνεπάγεται γενικά αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο, με αποτέλεσμα το καταχωρισμένο σήμα να μην γίνεται πλέον αντιληπτό ως αυτοτελές. Αυτό μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος.

Παράδειγμα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		28/02/2017, T-766/15 , REPRÉSENTATION DE SEMIS DE POISSONS DORÉS SUR FOND BLEU (εικ.), EU:T:2017:123

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάσεις 29, 30 και 31

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Το καταχωρισμένο σήμα, ένα μοτίβο σπορόφυτων χρυσόψαρων σε μπλε φόντο, έχει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα. Το κοινό θα αντιληφθεί το στοιχείο αυτό ως διακοσμητικό ή προοριζόμενο να χρησιμεύσει ως φόντο. Το διακριτικό σήμα «LABEYRIE» εμφανίζεται ευκρινώς σε κεντρική θέση στη συσκευασία των προϊόντων και πάνω από το καταχωρισμένο σήμα (σημεία 50-54, 59-60) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

6.2.2.2 Παραλείψεις

Η παράλειψη ενός στοιχείου το οποίο συμβάλλει στον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος είναι πιθανό να μεταβάλλει τον διακριτικό του χαρακτήρα.

6.2.2.2.1 Καταχωρισμένο σήμα με μεσαίο βαθμό διακριτικού χαρακτήρα

Μπορούν να διακριθούν τα ακόλουθα βασικά σενάρια.

- Παράλειψη μη διακριτικού στοιχείου
- Παράλειψη ασθενώς διακριτικού στοιχείου
- Παράλειψη συμβόλου ή άλλου ορθογραφικού χαρακτήρα
- Παράλειψη διακριτικού στοιχείου

Παράλειψη μη διακριτικού στοιχείου

Εάν το παραιφθέν στοιχείο στερείται διακριτικού χαρακτήρα, ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος δεν μεταβάλλεται.

Παραδείγματα στα οποία δεν μεταβάλλεται ο διακριτικός χαρακτήρας:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	Diacol	24/01/2017, T-258/08 , DIACOR / DIACOL, EU:T:2017:22
Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 5 Εδαφική περιοχή: Πορτογαλία Εκτίμηση: Η παράλειψη της λέξης «Portugal» (Πορτογαλία), η οποία είναι περιγραφική της προέλευσης των προϊόντων, δεν επηρεάζει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημείο 38) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		29/09/2011, T-415/09 , Fishbone, EU:T:2011:550· επικυρώθηκε με την απόφαση της 18/07/2013, C-621/11 P , Fishbone, EU:C:2013:484
Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25 Εδαφική περιοχή: Ελλάδα Εκτίμηση: Η παράλειψη της ελαφρώς στιλιζαρισμένης λέξης «Beachwear», δεδομένου ότι είναι περιγραφική του είδους των υπό εξέταση προϊόντων, δεν θίγει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 62-63) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		24/11/2005, T-135/04 , Online Bus, EU:T:2005:419
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάσεις 35, 40, 41 και 42 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Γερμανία <i>Εκτίμηση:</i> Τα λεκτικά στοιχεία «Betreuungsverbund für Unternehmer und Selbständige e.V.» (που σημαίνει «Ένωση για τη βοήθεια επιχειρηματιών και αυτοαπασχολούμενων, καταχωρισμένη ένωση»), γραμμένα με μικρούς χαρακτήρες και κατέχοντα δευτερεύουσα θέση στο καταχωρισμένο σήμα, είναι περιγραφικά των υπό εξέταση υπηρεσιών. Η παράλειψη του στοιχείου αυτού δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 36-37) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Παράλειψη ασθενώς διακριτικού στοιχείου

Εάν το παραλειφθέν στοιχείο έχει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα, ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος κανονικά δεν μεταβάλλεται. Ωστόσο, εάν το εν λόγω ασθενές διακριτικό στοιχείο συμβάλλει σημαντικά στον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος, είναι οπτικά κυρίαρχο ή αλληλεπιδρά με άλλα στοιχεία, ενδέχεται να δικαιολογείται διαφορετικό αποτέλεσμα. Ως εκ τούτου, είναι ιδιαίτερα σημαντική η κατά περίπτωση αξιολόγηση.

Παραδείγματα στα οποία δεν μεταβάλλεται ο διακριτικός χαρακτήρας:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) vieta (ii) 	10/12/2015, T-690/14 , Vieta, EU:T:2015:950

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 9

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος προκύπτει ουσιαστικά από τη λέξη «vieta» και όχι από τα εικονιστικά στοιχεία. Το εν λόγω λεκτικό στοιχείο έχει διακριτικό χαρακτήρα υψηλού βαθμού και κατέχει σημαντική θέση στη συνολική εντύπωση που δημιουργεί το καταχωρισμένο σήμα, ενώ τα εικονιστικά στοιχεία έχουν μόνον διακριτικό χαρακτήρα χαμηλού βαθμού και κατέχουν μια αμιγώς επικουρική θέση στη συνολική εντύπωση. Τα εν λόγω εικονιστικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων των χρησιμοποιούμενων τυπογραφικών στοιχείων, έχουν σχετικά περιθωριακό οπτικό αντίκτυπο. Το παραλληλόγραμμο περίγραμμα δεν εμφανίζει καμία πρωτοτυπία σε σχέση με τη συνήθη εμπορική χρήση. Όσον αφορά τα εναπομείναντα εικονιστικά στοιχεία – τα γκρίζα ορθογώνια που χωρίζουν τα γράμματα της λέξης «vieta» και τα λευκά ορθογώνια στο μέσο των πλευρών του ορθογώνιου περιγράμματος – είναι πολύ μικρού μεγέθους, δεν είναι εντυπωσιακά και δεν εμφανίζουν καμία πρωτοτυπία (σημεία 47, 48) – αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	(i) (ii) 	14/12/2016, T-397/15 , PAL (εικ.), EU:T:2016:730

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 7

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Το εικονιστικό στοιχείο του καταχωρισμένου σήματος είναι ουσιαστικά ένα πλαίσιο που επισημαίνει την παρουσία του διακριτικού λεκτικού στοιχείου «pal». Θα γίνει αντιληπτό ως αμιγώς διακοσμητικό. Η παράλειψη του στοιχείου αυτού δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 32-38) – αποδεκτή παραλλαγή.

Παράδειγμα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

		Επινοημένο παράδειγμα (CP8)
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 9 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Αγγλόφωνο κοινό <i>Εκτίμηση:</i> Ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος απορρέει ουσιαστικά από τον συνδυασμό του λεκτικού στοιχείου «BUBBLEKAT» με τα άλλα στοιχεία του σήματος. Παρά τον χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα των άλλων στοιχείων, αλληλεπιδρούν και είναι οπτικώς κυρίαρχα λόγω του μεγέθους τους και της δεσπόζουσας θέσης τους. Η παράλειψη των στοιχείων αυτών μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος – μη αποδεκτή παραλλαγή.		

Παράλειψη συμβόλου ή άλλου ορθογραφικού χαρακτήρα

Η παράλειψη ενός σημείου στίξης, ορθογραφικού χαρακτήρα (όπως απόστροφος, τόνος, παύλα ή διάστημα) ή άλλων συμβόλων (όπως το σύμβολο του πληθυντικού αριθμού ή της κτητικής ιδιότητας ή η συντομογραφία της εταιρείας) δεν μεταβάλλει κανονικά τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος.

Παραδείγματα στα οποία δεν μεταβάλλεται ο διακριτικός χαρακτήρας:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
Stöckert	(i) Stockert ii) Stoeckert	22/04/2020, R 1061/2018-5 , STOCKERT medical solutions (εικ.) / Stöckert
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάσεις 9 και 10 <i>Εδαφική περιοχή:</i> ΕΕ <i>Εκτίμηση:</i> Το στοιχείο «STOCKERT» είναι σαφώς το κυρίαρχο και πιο εντυπωσιακό στοιχείο του σήματος. Η προσθήκη ή η διαγραφή του umlaut «Ö» δεν επηρεάζει τον διακριτικό χαρακτήρα του λεκτικού στοιχείου, διότι οι δύο μικρές κουκκίδες πάνω από το Ο στο καταχωρισμένο σήμα δεν αποτελούν κυρίαρχο ή εντυπωσιακό στοιχείο, αν και, όταν υπάρχουν, θα γίνονται αντιληπτές, ιδίως από το γερμανόφωνο κοινό. Ως εκ τούτου, η κατάργηση του «umlaut» ή η συμβατική αντικατάσταση του γράμματος «Ö» από τη δίφθογγο «oe» δεν θεωρείται ότι μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημείο 55) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

PELASPAN-PAC	PELASPAN PAC	22/03/2013, R 1986/2011-4 , PELASPAN / PELASPAN et al.
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 17 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Μπενελούξ <i>Εκτίμηση:</i> Η χρήση του καταχωρισμένου σήματος χωρίς την παύλα που συνδέει τα στοιχεία «PELASSAN» και «PAC» δεν μεταβάλλει τον διακριτικό του χαρακτήρα (σημείο 25) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		29/04/2010, R 877/2009-1 , Kaiku Bifi actiVium (εικ.) / Bi-Fi (εικ.) et al.
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 29 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Αυστρία και Πορτογαλία <i>Εκτίμηση:</i> Τα τυπογραφικά στοιχεία έχουν εκσυγχρονιστεί, αλλά τα γράμματα διατηρούν το στρογγυλεμένο σχήμα τους και η απάλειψη της παύλας μπορεί να περάσει απαρατήρητη. Ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος εξακολουθεί να βασίζεται στο σημείο που αποτελείται από τους ευμεγέθεις μαύρους χαρακτήρες «Bi Fi», όπου τα γράμματα «B» και «F» είναι κεφαλαία και τα δύο «i» πεζά, καθώς και στο λευκό φόντο και το ασημί περίγραμμα. Το πορτοκαλί φόντο είναι απλώς το χρώμα της συσκευασίας του προϊόντος (σημείο 45) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
APALIA-ΑΠΑΛΙΑ	APALIA	15/09/2011, R 2001/2010-1 , APANI / APALIA-ΑΠΑΛΙΑ
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 30 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Ελλάδα <i>Εκτίμηση:</i> Η παράλειψη της μεταγραφής του όρου με ελληνικούς χαρακτήρες δεν μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος – αποδεκτή παραλλαγή.		

Παράλειψη διακριτικού στοιχείου

Η παράλειψη ενός διακριτικού στοιχείου, είτε πρόκειται για λέξη είτε για εικονιστικό στοιχείο, μεταβάλλει συνήθως τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος, ακόμη και όταν τα εν λόγω στοιχεία δεν είναι κυρίαρχα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι αμελητέα.

Παραδείγματα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		04/05/2012, R 562/2012-2 , LT LIGHT-THECNO (εικ.) / LIGHT TECHNOLOGY (εικ.) et al.

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 9

Εδαφική περιοχή: Ισπανία

Εκτίμηση: Τα λεκτικά στοιχεία «light technology» έχουν παραλειφθεί στο χρησιμοποιούμενο σήμα. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που έχουν σε ένα σύνθετο σήμα τα λεκτικά στοιχεία, με τα οποία το ενδιαφερόμενο κοινό συνήθως παραπέμπει σε τέτοια σήματα, το γεγονός ότι είναι ξένες λέξεις που είναι απίθανο να γίνουν κατανοητές από το ισπανικό κοινό και τον τρόπο με τον οποίο ενσωματώνονται στο εικονιστικό σήμα, η παράλειψη των εν λόγω λεκτικών στοιχείων μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 27 και 32) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		21/01/2015, T-46/13 , KIT, EL SABOR DE NAVARRA, EU:T:2015:39

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 29

Εδαφική περιοχή: ΕΕ (αποδεικτικά στοιχεία με εστίαση στην Ισπανία)

Εκτίμηση: Καταρχάς, οι λέξεις «Sabores de Navarra» (γεύσεις της Navarra) αναφέρονται σε αισθήσεις ή εντυπώσεις που παραπέμπουν σε περιοχή της βόρειας Ισπανίας. Επομένως, τα στοιχεία μπορούν να γίνουν αντιληπτά από το ισπανόφωνο κοινό ως περιγραφικά της γεωγραφικής προέλευσης των οικείων προϊόντων. Επιπλέον, η λέξη «sabores» (γεύσεις) μπορεί να γίνει αντιληπτή ως ένδειξη ποιότητας προϊόντος, ήτοι γεύση. Ως εκ τούτου, τα στοιχεία «Sabores de Navarra» πρέπει να θεωρούνται κυρίως περιγραφικά.

Τα στοιχεία «La Sabiduría del Sabor», λαμβανομένης υπόψη της έννοιας των λέξεων «La Sabiduría» (η σοφία) και της λέξης «sabor» (γεύση), συνιστούν λογοπαίγνιο και δεν μπορούν να θεωρηθούν περιγραφικά. Ως εκ τούτου, ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος προέρχεται κυρίως από τις λέξεις «La Sabiduría del Sabor» (σημεία 31-45) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
FASHION TV	FASHION	13/05/2020, R 1221/2018-4 , Fashion TV

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάσεις 32 και 33

Εδαφική περιοχή: ΕΕ

Εκτίμηση: Για μια σειρά ποτών που περιγράφεται στα αποδεικτικά στοιχεία ως «μία νέα μάρκα μοντέρνων ποτών», η λέξη «FASHION» από μόνη της έχει πολύ περιορισμένο, αν όχι ανύπαρκτο, διακριτικό χαρακτήρα. Αντιθέτως, η λέξη «TV» δεν αναφέρεται στα ποτά ούτε στην έννοια της μόδας. Ως εκ τούτου, το λεκτικό στοιχείο «TV» δεν αποτελεί μόνο διακριτικό στοιχείο, αλλά και το πλέον διακριτικό στοιχείο του επίμαχου σήματος (σημείο 34) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
	ESCORPION	28/03/2007, R 1140/2006-2 , SCORPIO / ESCORPION (εικ.)

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάσεις 1, 3 και 4

Εδαφική περιοχή: Ισπανία

Εκτίμηση: Το καταχωρισμένο σήμα χαρακτηρίζεται προδήλως από την παρουσία του εικονιστικού στοιχείου. Ωστόσο, από τα υποβληθέντα έγγραφα δεν προκύπτει καμία χρήση του εικονιστικού στοιχείου που περιέχεται στο καταχωρισμένο σήμα (σημεία 19-20) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		31/03/2020, R 2111/2019-4 , natek (εικ.) / Natec Ingenieros (εικ.)

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 42

Εδαφική περιοχή: Ισπανία

Εκτίμηση: Το εικονιστικό στοιχείο στο καταχωρισμένο σήμα δεν θα θεωρείται αμιγώς καλλωπιστικό ή διακοσμητικό. Πρόκειται για ένα πολύ μοναδικό σχέδιο που συνδυάζει διάφορες γραμμές, σχήματα και χρώματα που οπτικά είναι αρκετά εντυπωσιακά και διαθέτουν προσωπικότητα και τον δικό τους διακριτικό χαρακτήρα. Διαθέτει έναν ορισμένο βαθμό δημιουργικότητας και καλλιτεχνικής φαντασίας. Καταλαμβάνει σχεδόν το ήμισυ του σήματος. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέο. Δεδομένου ότι το εικονιστικό στοιχείο είναι οπτικά κυρίαρχο και δεν είναι αμελητέο, η παράλειψή του μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 26-28) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		15/12/2015, T-83/14 , ARTHUR & ASTON / Arthur, EU:T:2015:974 απορριφθείσα προσφυγή, 15/06/2016, C-94/16 P , ARTHUR & ASTON / Arthur, EU:C:2016:461

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25

Εδαφική περιοχή: Γαλλία

Εκτίμηση: Πράγματι, το γραφιστικό στοιχείο του καταχωρισμένου σήματος, που συνίσταται σε μια στιλιζαρισμένη υπογραφή, εξαφανίζεται πλήρως από το χρησιμοποιούμενο σήμα και αντικαθίσταται από ένα ριζικά διαφορετικό γραφιστικό στοιχείο, πολύ κλασικό, συμμετρικό και στατικό. Το σήμα στην καταχωρισμένη του μορφή προσελκύει την προσοχή με την ασυμμετρία και τον δυναμισμό που προσδίδονται από την κίνηση των γραμμμάτων από τα αριστερά προς τα δεξιά. Οι προαναφερθείσες διαφορές δεν είναι αμελητέες και τα σήματα δεν μπορούν να θεωρηθούν γενικώς ισοδύναμα κατά την έννοια της νομολογίας (σημεία 22-24) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

6.2.2.2.2 Καταχωρισμένο σήμα με χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα

Μπορούν να διακριθούν τα ακόλουθα βασικά σενάρια.

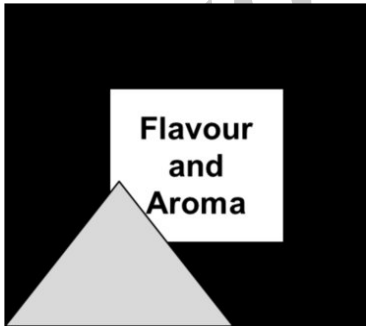
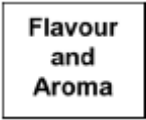
- Παράλειψη μη διακριτικού στοιχείου
- Παράλειψη ασθενώς διακριτικού στοιχείου

Δεδομένου ότι ένα σήμα με χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα δεν περιέχει στοιχεία διακριτικού χαρακτήρα μεσαίου βαθμού, το σενάριο της «παράλειψης ενός διακριτικού στοιχείου» δεν υφίσταται.

Παράλειψη μη διακριτικού στοιχείου

Όταν το καταχωρισμένο σήμα έχει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα και το παραλειφθέν στοιχείο δεν έχει διακριτικό χαρακτήρα, γενικά, ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος δεν θα μεταβληθεί. Ωστόσο, ενδέχεται να δικαιολογείται διαφορετικό αποτέλεσμα σε περιπτώσεις στις οποίες ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος απορρέει αποκλειστικά από τον συνδυασμό μη διακριτικών στοιχείων.

Παράδειγμα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		Επινοημένο παράδειγμα (CP8)

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 30

Εδαφική περιοχή: Αγγλόφωνο κοινό

Εκτίμηση: Ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σήματος απορρέει από τον συνδυασμό απλών γεωμετρικών σχημάτων και περιγραφικών λέξεων. Ο συνδυασμός των εν λόγω στοιχείων προσδίδει διακριτικό χαρακτήρα στο σήμα ως ολότητα, με αποτέλεσμα η παράλειψη μέρους των εν λόγω στοιχείων να μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Παράλειψη ασθενώς διακριτικού στοιχείου

Όταν το σήμα όπως έχει καταχωριστεί έχει χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα, η παράλειψη ενός ασθενώς διακριτικού στοιχείου μπορεί να οδηγήσει σε μεταβολή του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος όπως έχει καταχωριστεί, ιδίως εάν το παραληφθέν στοιχείο είναι οπτικώς κυρίαρχο ή στις περιπτώσεις όπου ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος όπως έχει καταχωριστεί απορρέει από τον συνδυασμό στοιχείων με χαμηλό βαθμό διακριτικού χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, είναι ιδιαίτερα σημαντική η κατά περίπτωση αξιολόγηση.

Παραδείγματα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
		15/09/2015, T-483/12 , LOTTE (ΕΙΚ.) / KOALA SCHÖLLER (ΕΙΚ.), EU:T:2015:635

Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 30

Εδαφική περιοχή: Γερμανία

Εκτίμηση: Το σήμα καταχωρίζεται ως εικονιστικό σήμα και όχι ως τρισδιάστατο σήμα με εξαγωνικό σχήμα. Επίσης, το σήμα δεν περιλαμβάνει απεικόνιση δύο ισόπλευρων εξαγωνικών πλαισίων, τα οποία συναρμολογούνται αντιστοίχως στο ένα έκτο στην άνω πλευρά και στο ένα έκτο στην κάτω πλευρά της αναπαραγωγής του εν λόγω σήματος, υποδεικνύοντας ότι όταν όλα τα πλαίσια είναι διπλωμένα, μπορούν να σχηματίζουν ένα εξαγωνικό κουτί. Οι απεικονίσεις της συσκευασίας, όπως προκύπτει από τα αποδεικτικά στοιχεία, δεν αναπαράγουν το τριπλό αποτέλεσμα που δημιουργήθηκε από την εικόνα των τριών ορθογώνιων πλαισίων που χαρακτηρίζουν το εν λόγω σήμα. Αυτό μεταβάλλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 111-117) – μη αποδεκτή παραλλαγή.

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
--------------------	-----------------------	----------------

		Επινοημένο παράδειγμα (CP8)
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 31</i> <i>Εκτίμηση:</i> Ο διακριτικός χαρακτήρας του καταχωρισμένου σημείου προκύπτει από συνδυασμό μη διακριτικών και ασθενώς διακριτικών στοιχείων, συγκεκριμένα από τη λέξη «BIO» και τη μορφοποίηση του γράμματος «O» που μοιάζει με γάτα. Ο συνδυασμός και των δύο στοιχείων προσδίδει στο σήμα συνολικά διακριτικό χαρακτήρα – μη αποδεκτή παραλλαγή.		

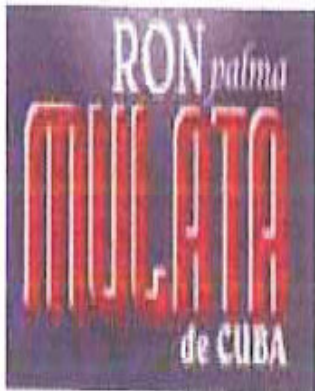
6.2.3 Τροποποίηση άλλων χαρακτηριστικών

Η αλλαγή της θέσης ή των αναλογιών των στοιχείων του καταχωρισμένου σήματος ή η αλλαγή μεταξύ των κεφαλαίων/πεζών τυπογραφικών στοιχείων, εφόσον δεν αποκλίνει σημαντικά από τον συνήθη τρόπο γραφής, δεν επηρεάζει, εν γένει, τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος.

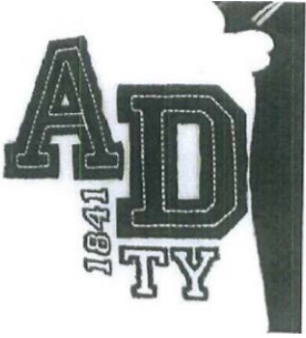
Ωστόσο, η παράτυπη κεφαλαιοποίηση ή άλλες προσθήκες που μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτά τα στοιχεία (π.χ. όταν η αντίστροφη σειρά των λεκτικών στοιχείων οδηγεί σε διαφορετικό νόημα ή όταν ένα γραφικά επισημασμένο μέρος του λεκτικού στοιχείου έχει δικό του νόημα) μπορεί να οδηγήσουν σε διαφορετικό συμπέρασμα.

Παραδείγματα στα οποία δεν μεταβάλλεται ο διακριτικός χαρακτήρας:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
DRINKFIT		12/12/2014, T-105/13 , TrinkFix, EU:T:2014:1070
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 29</i> <i>Εδαφική περιοχή: ΕΕ</i> <i>Εκτίμηση:</i> Οι ετικέτες στις φιάλες ποτών είναι στενές, επομένως δεν είναι ασύνηθες να αναγράφεται ένα λεκτικό σήμα σε δύο γραμμές. Η προσθήκη του ημικυκλικού γραφικού στοιχείου δεν μεταβάλλει τη συνολική εντύπωση που προκαλεί το σήμα (σημεία 47 και 49) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
PALMA MULATA		12/03/2014, EU:T:2014:119 T-381/12 ,
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάση 33 <i>Εδαφική περιοχή:</i> ΕΕ <i>Εκτίμηση:</i> Η διαφορετική διάταξη και οι διαφορετικές αναλογίες των λεκτικών στοιχείων «PALMA» και «MULATA» στο χρησιμοποιούμενο σήμα δεν επιφέρουν αλλαγή ικανή να μεταβάλει τον διακριτικό χαρακτήρα του καταχωρισμένου σήματος (σημεία 34-36) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
 BUS Betreuungsverbund für Unternehmer und Selbständige e.V.		24/11/2005, T-135/04 , Online Bus, EU:T:2005:419
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες:</i> Κλάσεις 35, 40, 41 και 42 <i>Εδαφική περιοχή:</i> Γερμανία <i>Εκτίμηση:</i> Τόσο η καταχωρισμένη όσο και η χρησιμοποιούμενη μορφή του σήματος περιλαμβάνουν τη λέξη «BUS» και το εικονιστικό στοιχείο του «πλέγματος τριών τριγώνων». Η παρουσίαση των εν λόγω στοιχείων δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπη ή ασυνήθης σε καμία από τις δύο μορφές. Επομένως, η παραλλαγή τους δεν είναι ικανή να επηρεάσει τον διακριτικό χαρακτήρα του σήματος. (σημείο 35) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
AD-1841-TY	(i) (ii) 	10/10/2017, T-233/15 , 1841, EU:T:2017:714
Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25 Εδαφική περιοχή: Γαλλία Εκτίμηση: Τα τρία κύρια στοιχεία του καταχωρισμένου σήματος, δηλαδή τα στοιχεία «AD», «1841» και «TY», είναι πάντοτε παρόντα ταυτόχρονα στα χρησιμοποιούμενα σήματα, αν και μπορεί να σημειωθεί κάποια διαφορά ως προς τη θέση και το μέγεθος, καθώς και κάποια ειδική μορφοποίηση. Επιπλέον, παραμένουν ευανάγνωστα και αναγνωρίσιμα στις χρησιμοποιούμενες μορφές (σημεία 73-76) – αποδεκτή παραλλαγή.		

Παράδειγμα μεταβολής του διακριτικού χαρακτήρα:

Καταχωρισμένο σήμα	Χρησιμοποιούμενο σήμα	Αριθ. υπόθεσης
LOVE YOUNG	YOUNG LOVE	Επινοημένο παράδειγμα (CP8)
Προϊόντα και υπηρεσίες: Κλάση 25 Εδαφική περιοχή: Αγγλόφωνο κοινό Εκτίμηση: Παρότι αμφότερα τα λεκτικά στοιχεία του καταχωρισμένου σημείου είναι παρόντα στο χρησιμοποιούμενο σήμα, η χρήση τους σε αντίστροφη διάταξη μεταβάλλει το νόημα του καταχωρισμένου σήματος – μη αποδεκτή παραλλαγή.		

6.3 Χρήση σε σχέση με τα καταχωρισμένα προϊόντα και υπηρεσίες

Σύμφωνα με το [άρθρο 18 του ΚΣΕΕ](#), το σήμα πρέπει να χρησιμοποιείται για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωριστεί προκειμένου να παρέχει προστασία. Σύμφωνα με την πρώτη περίοδο του [άρθρου 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#), το προγενέστερο καταχωρισμένο σήμα πρέπει να έχει τεθεί σε ουσιαστική χρήση για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε και επί των οποίων βασίζεται η ανακοπή του δικαιούχου προγενέστερου ΣΕΕ. Στην τρίτη περίοδο του [άρθρου 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#) ορίζεται ότι αν το προγενέστερο σήμα χρησιμοποιήθηκε για μέρος μόνο των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία καταχωρίστηκε, τότε, για τους σκοπούς της εξέτασης της ανακοπής, θεωρείται καταχωρισμένο μόνο για το μέρος αυτό των προϊόντων ή υπηρεσιών.

Όπως έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στην υπόθεση *Aladin*:

Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι, βάσει των διατάξεων του άρθρου 43 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 40/94 (νυν [άρθρο 47 του ΚΣΕΕ](#)), μπορεί να θεωρηθεί ότι το προγενέστερο σήμα έχει καταχωριστεί μόνο για το μέρος των προϊόντων και υπηρεσιών για το οποίο αποδείχθηκε η ουσιαστική χρήση του σήματος, οι εν λόγω διατάξεις αφενός **περιορίζουν τα δικαιώματα** που αντλεί ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος από την καταχώριση [...], και, αφετέρου, πρέπει να συμβιβαστούν με το έννομο συμφέρον του εν λόγω δικαιούχου να μπορεί, στο μέλλον, να **διευρύνει το φάσμα των προϊόντων ή των υπηρεσιών του**, στο πλαίσιο των όρων που προσδιορίζουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα, απολαύοντας της προστασίας που του παρέχει η καταχώριση του εν λόγω σήματος. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, όπως εν προκειμένω, τα προϊόντα και οι υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα συνιστούν επαρκώς οριοθετημένη κατηγορία.

(14/07/2005, [T-126/03](#), *Aladin*, EU:T:2005:288, § 51, η έμφαση δική μας.)

Η ανάλυση της ουσιαστικής χρήσης πρέπει καταρχήν να εκτείνεται σε όλα τα καταχωρισμένα προϊόντα και/ή τις υπηρεσίες στα οποία βασίζεται η ανακοπή και για τα οποία ο αιτών την καταχώριση ΣΕΕ έχει ρητά ζητήσει να αποδειχθεί ο ουσιαστικός χαρακτήρας της χρήσης τους. Ωστόσο, οσάκις καθίσταται σαφές ότι υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης για **ορισμένα** από τα προϊόντα και/ή τις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωριστεί το προγενέστερο σήμα, η ανάλυση του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσης από το Γραφείο δεν είναι αναγκαίο να επεκταθεί σε όλα τα προϊόντα και/ή στις υπηρεσίες για τα οποία έχει καταχωριστεί το προγενέστερο σήμα αλλά μπορεί να εστιάσει μόνο στα προϊόντα και/ή στις υπηρεσίες που θεωρείται ότι τεκμηριώνουν επαρκώς το ταυτόσημο/την ομοιότητα των προσβαλλόμενων προϊόντων και/ή υπηρεσιών.

Με άλλα λόγια, στο βαθμό που η πιθανότητα σύγχυσης μπορεί να τεκμηριωθεί βάσει των πορισμάτων σχετικά με την ουσιαστική χρήση ορισμένων προϊόντων και/ή υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωριστεί το προγενέστερο σήμα, δεν είναι απαραίτητη η εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τη χρήση τα οποία κατέθεσε ο ανακόπων για τα υπόλοιπα προϊόντα και/ή υπηρεσίες που καλύπτονται από το προγενέστερο σήμα.

Στις επόμενες ενότητες παρατίθεται σειρά από κατευθυντήριες γραμμές που συμβάλλουν στην τεκμηρίωση της ουσιαστικής χρήσης του προγενέστερου σήματος για τα καταχωρισμένα προϊόντα και υπηρεσίες. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. [Κατευθυντήριες γραμμές](#).

Μέρος Γ, Ανακοπή, Τμήμα 2, Διπλή ταυτότητα και κίνδυνος σύγχυσης, Κεφάλαιο 2, Σύγκριση προϊόντων και υπηρεσιών και, ιδίως, την πρακτική που αφορά τη χρήση όλων των γενικών ενδείξεων στον τίτλο της κλάσης, και Κατευθυντήριες γραμμές, Μέρος Β, Εξέταση, Τμήμα 3, Ταξινόμηση.

6.3.1 Σύγκριση μεταξύ των χρησιμοποιούμενων προϊόντων/υπηρεσιών και της περιγραφής προϊόντων/υπηρεσιών

Πρέπει να αξιολογείται διεξοδικά το κατά πόσον τα προϊόντα και οι υπηρεσίες για τα οποία χρησιμοποιείται το σήμα εμπίπτουν στην κατηγορία των καταχωρισμένων προϊόντων/υπηρεσιών.

Παραδείγματα:

Αριθ. υπόθεσης	Καταχωρισμένα προϊόντα και υπηρεσίες	Χρησιμοποιούμενα προϊόντα και υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
18/01/2011, T-382/08 , Vogue	Υποδήματα.	Λιανική πώληση υποδημάτων.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης (σκέψεις 47, 48).
13/05/2009, T-183/08 , Jello Schuhpark II	Υποδήματα.	Υπηρεσίες λιανικής πώλησης σε σχέση με υποδήματα.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης (σημείο 32)
08/11/2001, R 807/2000-3 , DEMARA / DEMAR Antibioticos, S.A.	Φαρμακευτικά και κτηνιατρικά προϊόντα και απολυμαντικά.	Πάνες και πάνες-βρακάκια για άτομα με προβλήματα ακράτειας.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης, παρότι η διανομή των συγκεκριμένων προϊόντων μπορεί να γίνεται από τα φαρμακεία (σκέψεις 14,16).
03/10/2008, R 1533/2007-4 , Geo Madrid (ΕΙΚ.) / GEO	Υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών που εμπίπτουν στην κλάση 38.	Παροχή διαδικτυακής πλατφόρμας αγορών.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης (σημείο 16).
03/05/2004, R 68/2003-2 , SWEETIE / SWEETY	Φρούτα και λαχανικά διατηρημένα, αποξηραμένα και μαγειρεμένα, εκχυλίσματα φρούτων από εσπεριδοειδή και άλλα φρούτα, διατηρημένα φρούτα, ζάχαρη, μπισκότα, κέικ, γλυκά και είδη ζαχαροπλαστικής.	Επικαλύψεις επιδορπίων με άρωμα φράουλας, καραμέλας ή σοκολάτας.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης (σημείο 20).

Αριθ. υπόθεσης	Καταχωρισμένα προϊόντα και υπηρεσίες	Χρησιμοποιούμενα προϊόντα και υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
24/02/2010, R 1519/2008-1 , DADO / DODOT et al.	Πάνες από ύφασμα για βρέφη που εμπίπτουν στην κλάση 25.	Πάνες από χαρτί και κυτταρίνη, μιας χρήσης (κλάση 16).	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης (σημείο 29).
18/06/2010, R 594/2009-2 , BANIF / BANIF (fig.)	Υπηρεσίες διοίκησης επιχειρήσεων, αντιπροσώπευσης και γενικής συμβουλευτικής που εμπίπτουν στην κλάση 35 Σχέδια τεχνικής, οικονομικής και διοικητικής φύσεως που εμπίπτουν στην κλάση 42	Διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων και προσωπικών περιουσιακών στοιχείων ή κτηματομεσιτικών υποθέσεων (κλάση 36)	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης (σημείο 39).
31/05/2011, B 1 589 871	Ηλεκτρικοί διακόπτες και «μέρη λυχνιών».	Μονάδες φωτισμού.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης.
25/11/2002, B 253 494	Παροχή κατάρτισης.	Υπηρεσίες ψυχαγωγικού περιεχομένου.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης.
28/04/2011, B 1 259 136	Μεταφορές και υπηρεσίες διανομής της κλάσης 39	Υπηρεσίες παράδοσης κατ' οίκον προϊόντων λιανικής πώλησης.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης, καθόσον οι καταχωρισμένες υπηρεσίες παρέχονται από εξειδικευμένες μεταφορικές επιχειρήσεις οι οποίες δεν παρέχουν άλλες υπηρεσίες. Αντιθέτως, οι υπηρεσίες παράδοσης κατ' οίκον προϊόντων λιανικής πώλησης αποτελούν συμπληρωματική παρεπόμενη υπηρεσία η οποία παρέχεται στο πλαίσιο των υπηρεσιών λιανικής πώλησης.

Αριθ. υπόθεσης	Καταχωρισμένα προϊόντα και υπηρεσίες	Χρησιμοποιούμενα προϊόντα και υπηρεσίες	Παρατηρήσεις
23/08/2012, R 1330/2011-4 , AF (fig.)	Διαφήμιση, διοίκηση επιχειρήσεων, διαχείριση επιχειρήσεων, εργασίες γραφείου που εμπίπτουν στην κλάση 35.	Υπηρεσίες λιανικής πώλησης.	Δεν πληρούται η απαίτηση ουσιαστικής χρήσης. Εάν ένα σήμα καταχωρίζεται για τις γενικές ενδείξεις της κλάσης 35 αλλά η χρήση του αποδεικνύεται ότι αφορά μόνον υπηρεσίες λιανικής για συγκεκριμένα προϊόντα, τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία δεν αποτελούν έγκυρη απόδειξη της χρήσης του σήματος για οποιαδήποτε άλλη από τις ενδείξεις της κλάσης 35 ή για τον τίτλο της κλάσης ως συνόλου (σημείο). 25 με κατ' αναλογία ερμηνεία).

6.3.2 Σημασία της ταξινόμησης

Είναι ιδιαίτερα σημαντική η τεκμηρίωση του κατά πόσον τα συγκεκριμένα προϊόντα ή υπηρεσίες για τα οποία χρησιμοποιείται το σήμα εμπίπτουν σε κάποια **γενική ένδειξη του τίτλου της κλάσης** μιας συγκεκριμένης κλάσης προϊόντων ή υπηρεσιών και, εάν ναι, σε ποια.

Για παράδειγμα, ο τίτλος της κλάσης 25 είναι *Ενδύματα, υποδήματα, είδη πιλοποιίας* και καθεμία από αυτές τις τρεις κατηγορίες προϊόντων αποτελεί «γενική ένδειξη». Παρότι, καταρχήν, η ταξινόμηση εξυπηρετεί σκοπούς διοικητικής φύσεως, είναι σημαντικό, στο πλαίσιο της εκτίμησης της φύσης της χρήσης, να τεκμηριώνεται το κατά πόσον τα προϊόντα για τα οποία χρησιμοποιείται το σήμα εμπίπτουν στη γενική ένδειξη *ενδύματα, υποδήματα, είδη πιλοποιίας*.

Η αξία της ταξινόμησης γίνεται προφανής οσάκις παρεμφερείς κατηγορίες προϊόντων ταξινομούνται διαφορετικά για συγκεκριμένους λόγους. Για παράδειγμα, τα υποδήματα έχουν ταξινομηθεί σε διάφορες κλάσεις, ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο προορίζονται: *ορθοπαιδικά υποδήματα* στην κλάση 10 και κοινά *υποδήματα* στην κλάση 25. Με βάση τα προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία, πρέπει να αποδεικνύεται με ποιο είδος υποδημάτων συνδέεται η χρήση των υπό εξέταση υποδημάτων.

6.3.3 Χρήση και καταχώριση του σήματος για γενικές ενδείξεις των «τίτλων των κλάσεων»

Οσάκις το σήμα καταχωρίζεται για **όλες** ή **μερικές** από τις γενικές ενδείξεις οι οποίες αναφέρονται στον τίτλο συγκεκριμένης κλάσης και έχει χρησιμοποιηθεί για προϊόντα ή υπηρεσίες που έχουν ταξινομηθεί ορθώς στην ίδια κλάση ως εμπίπτοντα σε μία από τις εν λόγω **γενικές ενδείξεις**, το σήμα θεωρείται ότι έχει χρησιμοποιηθεί για τη συγκεκριμένη **γενική ένδειξη**.

Παράδειγμα: Το προγενέστερο σήμα έχει καταχωριστεί για *ενδύματα, υποδήματα, είδη πιλοποΐας* που εμπίπτουν στην κλάση 25. Τα αποδεικτικά στοιχεία αφορούν «φούστες», «παντελόνια» και «κοντομάνικα μπλουζάκια».

Συμπέρασμα: Το σήμα έχει χρησιμοποιηθεί για *ενδύματα*.

Εξάλλου, οσάκις το σήμα έχει καταχωριστεί μόνο για **μερικές** από τις **γενικές ενδείξεις** που αναφέρονται στον τίτλο συγκεκριμένης κλάσης, όμως έχει χρησιμοποιηθεί μόνο για προϊόντα ή υπηρεσίες που εμπίπτουν σε **άλλη** γενική ένδειξη της ίδιας κλάσης, το σήμα θεωρείται ότι δεν έχει χρησιμοποιηθεί για τα καταχωρισμένα προϊόντα ή υπηρεσίες (βλ. επίσης [σημείο 6.3.4](#)).

Παράδειγμα: Το προγενέστερο σήμα έχει καταχωριστεί για *ενδύματα* που εμπίπτουν στην κλάση 25. Τα αποδεικτικά στοιχεία αφορούν αποκλειστικά «μπότες».

Συμπέρασμα: Το σήμα δεν έχει χρησιμοποιηθεί για τα προϊόντα για τα οποία καταχωρίστηκε.

6.3.4 Χρήση για υποκατηγορίες προϊόντων/υπηρεσιών και παρόμοια προϊόντα/υπηρεσίες

Στο παρόν μέρος εξετάζεται η έκταση της προστασίας που παρέχεται οσάκις διαπιστώνεται χρήση του σήματος για υποκατηγορίες των προϊόντων για τα οποία καταχωρίστηκε ή για «παρόμοια» προϊόντα (ή υπηρεσίες).

Δεν είναι, εν γένει, αποδεκτές οι αποδείξεις χρήσης «διαφορετικών» αλλά κατά κάποιον τρόπο «συνδεδεμένων» προϊόντων ή υπηρεσιών οι οποίες φέρονται να καλύπτουν αυτομάτως τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα. Ειδικότερα, η έννοια της **ομοιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών είναι αλυσιτελής** στο συγκεκριμένο πλαίσιο. Στην τρίτη περίοδο του [άρθρου 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#) δεν προβλέπεται καμία εξαίρεση εν προκειμένω.

Παράδειγμα: Το προγενέστερο σήμα έχει καταχωριστεί για *ενδύματα* που εμπίπτουν στην κλάση 25. Τα αποδεικτικά στοιχεία αφορούν αποκλειστικά «μπότες».

Συμπέρασμα: Το σήμα δεν έχει χρησιμοποιηθεί για τα προϊόντα για τα οποία καταχωρίστηκε.

6.3.4.1 Προγενέστερο σήμα το οποίο έχει καταχωριστεί για ευρεία κατηγορία προϊόντων/υπηρεσιών

Στην υπόθεση *Aladin*, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ως εξής:

αν ένα σήμα έχει καταχωριστεί για μια κατηγορία προϊόντων ή υπηρεσιών αρκετά ευρεία ώστε να διακρίνονται εντός αυτής διάφορες αυτόνομες υποκατηγορίες, η απόδειξη της ουσιαστικής χρήσεως του σήματος για μέρος αυτών των προϊόντων ή υπηρεσιών συνεπάγεται προστασία, στο πλαίσιο διαδικασίας ανακοπής, μόνο για την ή τις υποκατηγορίες στις οποίες ανήκουν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες για τις οποίες πράγματι χρησιμοποιήθηκε το σήμα.

(14/07/2005, [T-126/03](#), Aladin, EU:T:2005:288, § 45, βλ. επίσης 16/07/2020, [C-714/18 P](#), tigha / TAIGA, EU:C:2020:573, § 43.)

Κατά συνέπεια, εάν το προγενέστερο σήμα έχει καταχωριστεί για **ευρεία κατηγορία** προϊόντων ή υπηρεσιών, αλλά ο ανακόπτων αποδεικνύει τη χρήση μόνον ορισμένων προϊόντων ή υπηρεσιών που **εμπίπτουν στην εν λόγω κατηγορία**, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αποδεικνύουν τη χρήση αυστηρά και μόνον των συγκεκριμένων προϊόντων ή υπηρεσιών —τα οποία δεν αναφέρονται στο συναφή κατάλογο προϊόντων ή υπηρεσιών— ή της ευρείας κατηγορίας όπως προσδιορίζεται στην καταχώριση.

Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε επίσης, αφενός, ότι είναι αναγκαίο να ερμηνευθεί η τελευταία περίοδος του [άρθρου 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#) υπό την έννοια ότι σκοπός του είναι να αποφεύγεται η ευρεία προστασία μερικώς χρησιμοποιούμενου σήματος, για τον λόγο και μόνον ότι έχει καταχωριστεί για ευρύ φάσμα προϊόντων ή υπηρεσιών. Συναφώς, για την εφαρμογή της συγκεκριμένης διάταξης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το περιεχόμενο των κατηγοριών προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες έχει καταχωριστεί το προγενέστερο σήμα, ιδίως δε ο γενικός χαρακτήρας των όρων που χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή των εν λόγω κατηγοριών κατά την καταχώριση, και μάλιστα ως προς τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες των οποίων η ουσιαστική χρήση αποδείχθηκε, ενδεχομένως, στην πράξη (σκέψη 44).

Αφετέρου, ο ανακόπτων δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία που να αφορούν όλες τις εμπορικές εκφάνσεις ανάλογων προϊόντων ή υπηρεσιών, αλλά μόνο προϊόντα ή υπηρεσίες επαρκώς διαφοροποιημένα, ώστε να αποτελούν συνεκτικές κατηγορίες ή υποκατηγορίες (σκέψη 46). Η σχετική διάταξη βασίζεται στην παραδοχή ότι στην πράξη είναι αδύνατο για τον δικαιούχο του σήματος να αποδείξει τη χρήση του για όλες τις πιθανές παραλλαγές των προϊόντων τα οποία αφορά η καταχώριση.

Ως εκ τούτου, η εκ του σήματος προστασία παρέχεται **μόνο** για την υποκατηγορία ή τις υποκατηγορίες στις οποίες ανήκουν τα χρησιμοποιούμενα προϊόντα ή υπηρεσίες εφόσον:

1. η καταχώριση του σήματος έχει γίνει για **κατηγορία** προϊόντων ή υπηρεσιών:
 - a. α) η οποία είναι επαρκώς ευρεία ώστε να καλύπτει σειρά από συναφείς υποκατηγορίες με μη αυθαίρετο τρόπο,
 - b. β) οι οποίες μπορούν να γίνουν αντιληπτές ως αυτόνομες η μία από την άλλη,

και
2. μπορεί να αποδειχθεί ότι το σήμα χρησιμοποιήθηκε ουσιαστικά μόνο **μερικώς** σε σχέση με την αρχική ευρεία περιγραφή.

Πρέπει να αιτιολογείται δεόντως ο καθορισμός των υποκατηγοριών, με βάση δε τα προσκομιζόμενα από τον ανακόπτοντα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να διευκρινίζεται αν υπήρξε **μερική** μόνο χρήση της αρχικής ευρείας περιγραφής ή υποκατηγορίας/υποκατηγοριών. Βλ. παραδείγματα στο [σημείο 6.3.4.3](#) κατωτέρω.

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση σημάτων που καταχωρίζονται για *φαρμακευτικά παρασκευάσματα*, τα οποία συνήθως χρησιμοποιούνται μόνο για ένα είδος φαρμάκου που χρησιμοποιείται για τη θεραπεία συγκεκριμένης ασθένειας (βλ. παραδείγματα *φαρμακευτικών παρασκευασμάτων* που παρατίθενται στο [σημείο 6.3.4.3](#) κατωτέρω).

Εξάλλου, η χρήση του σήματος για μια ολόκληρη κατηγορία πρέπει να γίνεται αποδεκτή εφόσον υπάρχουν παραδείγματα χρήσης σε διάφορα είδη προϊόντων που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία και δεν υφίσταται άλλη υποκατηγορία η οποία καλύπτει κάποια από τα εν λόγω προϊόντα.

Προσβαλλόμενο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
CARRERA	09/09/2009, R 260/2009-4 , (έκπτωση)
Η απόδειξη της χρήσης του σήματος για: • διακοσμητικά γράμματα· • σετ βελτίωσης των επιδόσεων· • καλύμματα για τον χώρο αποσκευών· • σετ ζαντών, καθώς και πλήρη σετ ζαντών και θερινών και χειμερινών ελαστικών· και • διακοσμητικές πλάκες κατωφλίου θυρών θεωρήθηκε επαρκής απόδειξη της χρήσης για <i>μηχανοκίνητα οχήματα και μέρη χειρσαίων οχημάτων</i> συνολικά, για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα. Η απόφαση υπέρ της ουσιαστικής χρήσης του σήματος βασίστηκε στη διαπίστωση ότι η χρήση του αφορούσε πλήθος διαφορετικών μερών μηχανοκίνητων οχημάτων, τα δε προϊόντα επί των οποίων αποδείχθηκε η χρήση του κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα μερών μηχανοκίνητων οχημάτων: στοιχεία του πλαισίου, του αμαξώματος, του κινητήρα, του εσωτερικού σχεδιασμού και διακοσμητικά στοιχεία.	

Σε περίπτωση που κάποιο σήμα έχει καταχωριστεί για μια **ευρεία κατηγορία προϊόντων και υπηρεσιών η οποία δεν είναι αρκούντως σαφής και ακριβής** ώστε να επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές και τους οικονομικούς φορείς, αποκλειστικά βάσει της εν λόγω καταχώρισης, να προσδιορίσουν την έκταση της προστασίας, θα ήταν κατ' αρχήν εφικτός ο προσδιορισμός του ακριβούς πεδίου προστασίας μέσω απόδειξης χρήσης (29/01/2020, [C371/18](#), SKY, EU:C:2020:45, § 6870, 04/03/2020, [C-155/18 P](#), [C-156/18 P](#), [C-157/18 P](#) & [C-158/18 P](#), BURLINGTON / BURLINGTON ARCADE et al., EU:C:2020:151, § 136). Ισχύουν οι ως άνω αναφερόμενες γενικές αρχές. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με ασαφείς και ανακριβείς όρους, βλ. Κατευθυντήριες γραμμές, [Μέρος Γ, Ανακοπή, Τμήμα 2, Ταυτόσημο και κίνδυνος σύγχυσης, Κεφάλαιο 2, Σύγκριση Προϊόντων και Υπηρεσιών, σημείο 1.5.2](#).

6.3.4.2 Προγενέστερο σήμα το οποίο έχει καταχωριστεί για προϊόντα/υπηρεσίες που προσδιορίζονται με ακρίβεια

Αντίθετα, η απόδειξη της ουσιαστικής χρήσης του σήματος για ορισμένα από τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που εμπίπτουν στην κατηγορία καλύπτει κατ' ανάγκη **ολόκληρη την κατηγορία** εφόσον:

1. το σήμα έχει καταχωριστεί για προϊόντα ή υπηρεσίες που **προσδιορίζονται** με σχετική ακρίβεια ώστε
2. δεν είναι δυνατό να υπάρξουν σημαντικές υποδιαίρεσεις, οι οποίες δεν είναι τεχνητές, εντός της οικείας κατηγορίας (14/07/2005, [T-126/03](#), Aladin, EU:T:2005:288, § 45, 16/07/2020, [C-714/18 P](#), tigha / TAIGA, EU:C: 2020:573, § 42).

Η απόφαση πρέπει να αναφέρει δεόντως τις περιπτώσεις στις οποίες θεωρείται αδύνατος ο καθορισμός υποκατηγοριών και, εφόσον κριθεί αναγκαίο, τους συναφείς λόγους.

6.3.4.3 Παραδείγματα

Προκειμένου να οριστούν κατάλληλες υποκατηγορίες γενικών **ενδείξεων**, το **κριτήριο του σκοπού ή του προορισμού του προϊόντος ή της υπηρεσίας** είναι πρωταρχικής σημασίας, καθώς οι καταναλωτές χρησιμοποιούν το κριτήριο αυτό προτού προβούν σε μια αγορά (13/02/2007, [T-256/04](#), Respicur, EU:T:2007:46, § 29-30· 23/09/2009, [T-493/07](#), Famoxin, EU:T:2009:355, § 37). Αν τα επίμαχα προϊόντα ή υπηρεσίες προσδιορίζονται για διάφορες χρήσεις, δεν είναι εφικτή η δημιουργία, με μη αυθαίρετο τρόπο, διακριτών υποκατηγοριών λαμβάνοντας μεμονωμένα υπόψη έκαστη εκ των εν λόγω χρήσεων (16/07/2020, [C-714/18 P](#), tigha / TAIGA, EU:C: 2020:573, § 51).

Άλλα κριτήρια που μπορούν να εφαρμοστούν για τον καθορισμό πρόσφορων υποκατηγοριών είναι τα χαρακτηριστικά του προϊόντος ή της υπηρεσίας, για παράδειγμα η φύση του προϊόντος ή της υπηρεσίας ή οι καταναλωτές στους οποίους απευθύνεται το προϊόν ή η υπηρεσία. Η γεωγραφική προέλευση των προϊόντων είναι αλυσιτελής. Έστω και αν η γεωγραφική προέλευση των οίνων είναι σημαντικός παράγοντας κατά την επιλογή τους, ο παράγοντας αυτός δεν είναι τόσο σημαντικός ώστε οίνοι με διαφορετικές ονομασίες προέλευσης να μπορούν να συνιστούν υποκατηγορίες προϊόντων που θα μπορούσαν να θεωρηθούν αυτόνομες (30/06/2015, [T-489/13](#), VIÑA ALBERDI/VILLA ALBERTI, EU:T:2015:446, § 37).

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
ALADIN	14/07/2005, T-126/03
Προϊόντα και υπηρεσίες: <i>Προϊόντα στιλβώσεως μετάλλων</i> που εμπίπτουν στην κλάση 3. Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Το προγενέστερο σήμα καταχωρίστηκε για <i>προϊόντα στιλβώσεως μετάλλων</i> που εμπίπτουν στην κλάση 3, όμως χρησιμοποιήθηκε ουσιαστικά μόνο για το <i>μαγικό βαμβάκι</i> (προϊόν στιλβώσεως μετάλλων συνιστάμενο σε βαμβάκι διαποτισμένο με στιλβωτική ουσία). Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κατηγορία «προϊόντα στιλβώσεως μετάλλων», η οποία αποτελεί ήδη από μόνη της υποκατηγορία του τίτλου της κλάσης <i>παρασκευάσματα για στίλβωση</i>, είναι επαρκώς σαφής και οριοθετημένη ως προς τον σκοπό και τον προορισμό των κατοχυρούμενων προϊόντων. Καμία νέα υποκατηγορία δεν μπορεί να καθοριστεί χωρίς να έχει τεχνητό χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, διαπιστώθηκε ουσιαστική χρήση του σήματος για το σύνολο της κατηγορίας <i>προϊόντα στιλβώσεως μετάλλων</i>.	

Προσβαλλόμενο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
PELLICO	15/06/2018, R 2595/2015-G , PELLICO (εικ.) Ανάκληση
G&S: υποδήματα στην κλάση 25. Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: έχει αποδειχθεί η χρήση μόνο για <i>γυναικεία υποδήματα</i>, η οποία αποτελεί μια αρκετά ξεχωριστή υποκατηγορία στην ευρεία κατηγορία <i>υποδήματα</i>. Ο στοχευόμενος καταναλωτής δεν επιθυμεί μόνο να ικανοποιήσει τις ανάγκες κάλυψης και προστασίας των ποδιών του, αλλά αναζητεί ειδικά γυναικεία παπούτσια. Ο εν λόγω διαχωρισμός υποστηρίζεται επίσης από τις πραγματικές συνθήκες της αγοράς: πολλά καταστήματα υποδημάτων προσφέρουν αποκλειστικά γυναικεία υποδήματα ή διαχωρίζουν φυσικά το τμήμα γυναικείων υποδημάτων από τα υπόλοιπα (σκέψεις 32, 39-42).	

Προσβαλλόμενο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
Turbo	19/06/2007, R 378/2006-2 , TURBO Ανάκληση
Προϊόντα και υπηρεσίες: <i>ενδύματα</i> της κλάσης 25. Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Το τμήμα προσφυγών διαπίστωσε ότι, εκτός από τα ενδύματα κούμπησης, στα τιμολόγια και στους καταλόγους αναγράφονταν και άλλοι τύποι ενδυμάτων, όπως μπλουζάκια, βερμούδες, σορτς ποδηλασίας και γυναικεία εσώρουχα (σημείο 21). Ως εκ τούτου, το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι έχει αποδειχθεί η χρήση του επίμαχου σήματος για <i>ενδύματα</i> (σημείο 22). Εξάλλου, το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι είναι σχεδόν αδύνατη και οπωσδήποτε αδικαιολόγητα επαχθής η επιβολή στον δικαιούχο καταχωρισμένου ΣΕΕ για <i>ενδύματα</i> της υποχρέωσης να αποδείξει τη χρήση του σήματος σε όλες τις πιθανές υποκατηγορίες τις οποίες θα μπορούσε να υποδιαιρεί επ' άπειρον η προσφεύγουσα (σημείο 25).	

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
	19/01/2009, R 1088/2008-2 , EPCOS (fig.)/E epco SISTEMAS (fig.)· επικυρώθηκε με την απόφαση της 15/12/2010, T-132/09 , Epcos, EU:T:2010:518

Προϊόντα και υπηρεσίες: *συσκευές και όργανα μέτρησης* της κλάσης 9.

Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Το σήμα χρησιμοποιήθηκε για συσκευές και μέρη αυτών για τη μέτρηση της θερμοκρασίας, της πίεσης και της στάθμης υγρών. Με την προσβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε ότι η αρχική περιγραφή του προγενέστερου σήματος για *συσκευές και όργανα μέτρησης* ήταν «πολύ ευρεία» και διαπιστώθηκε, εφαρμόζοντας τα κριτήρια που καθιέρωσε η απόφαση Aladin, ότι αποδείχθηκε μόνον η χρήση για συγκεκριμένη υποκατηγορία των προϊόντων, ήτοι για *συσκευές για τη μέτρηση της θερμοκρασίας, της πίεσης και της στάθμης υγρών, μέρη των εν λόγω συσκευών*. Το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι η εν λόγω ερμηνεία υπήρξε εύλογη με βάση τις περιστάσεις της υπόθεσης και επικύρωσε συναφώς το σκεπτικό και την εκτίμηση της προσβαλλόμενης απόφασης (σημείο 29).

Προσβαλλόμενο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
ICEBERG	23/07/2009, R 1166/2008-1 , ICEBERG Ανάκληση
Προϊόντα και υπηρεσίες: <i>συσκευές και συστήματα θέρμανσης, παραγωγής ατμού, ψύξης, αποξήρανσης, αερισμού και υδροδότησης</i> της κλάσης 11. Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι η χρήση του σήματος αποδείχθηκε μόνο σε ψυγεία, καταψύκτες και μονάδες κλιματιστικών μηχανημάτων για σκάφη αναψυχής και άλλα πλοία (σημείο 26). Τα προϊόντα αυτά περιλαμβάνονταν στις υποκατηγορίες <i>συσκευές θέρμανσης</i> (στο βαθμό που κλιματιστικό μηχανήμα μπορεί επίσης να λειτουργήσει και ως θερμαντήρας χώρου), <i>συσκευές ψύξης</i> (στο βαθμό που κλιματιστικό μηχανήμα, ψυγείο ή καταψύκτης μπορεί να διατηρήσει κρύα την ατμόσφαιρα/διάφορα προϊόντα) και <i>συσκευές εξαερισμού</i> (στο βαθμό που κλιματιστικό μηχανήμα, ψυγείο ή καταψύκτης περιλαμβάνει κυκλώματα εξαερισμού) για τις οποίες είχε καταχωριστεί το σήμα. Ως εκ τούτου, το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι θα έπρεπε να παραμείνει καταχωρισμένο για τις εν λόγω υποκατηγορίες (σημείο 27). Ωστόσο, το τμήμα προσφυγών έκρινε αλυσιτελή τον περιορισμό του πεδίου προστασίας του σήματος σε <i>σκάφη αναψυχής και άλλα πλοία</i>. Ένας τέτοιος περιορισμός θα συνεπαγόταν τη δημιουργία νέων «υποκατηγοριών» και την επιβολή αδικαιολόγητων περιορισμών (σημείο 28). Συμπέρασμα: Η χρήση θεωρήθηκε αποδειχθείσα για <i>συσκευές θέρμανσης, ψύξης και εξαερισμού</i>.	

Προσβαλλόμενο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
LOTUS	02/12/2008, R 1295/2007-4 , LOTUS Ανάκληση

Προϊόντα και υπηρεσίες: *Εξωτερικά ενδύματα και εσώρουχα, είδη καλτσοποιίας, κορσέδες, γραβάτες, τιράντες και γάντια που εμπίπτουν στην κλάση 25.*

Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Δεν προσκομίστηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο σχετικά με τα προϊόντα *κορσέδες, γραβάτες, τιράντες*. Κανένα από τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία δεν αναφέρει τα εν λόγω προϊόντα ούτε παραπέμπει σε αυτά. Πρέπει να αποδεικνύεται η χρήση όλων των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα. Το σήμα καταχωρίστηκε για *εξωτερικά ενδύματα και εσώρουχα*, αλλά και για συγκεκριμένα προϊόντα τα οποία εμπίπτουν στην εν λόγω κατηγορία — μεταξύ άλλων *κορσέδες, γραβάτες, τιράντες*. Η χρήση για άλλα προϊόντα δεν επαρκεί για τη διατήρηση της προστασίας η οποία παρέχεται από τη νομοθεσία περί σημάτων για τα εν λόγω προϊόντα, ακόμη και αν τα προϊόντα αυτά εμπίπτουν επίσης στην κατηγορία *εξωτερικά ενδύματα και εσώρουχα*. Ωστόσο, το τμήμα ακυρώσεων έκρινε τη χρήση επαρκή, καθόσον, σύμφωνα με τις αρχές που διατυπώθηκαν στην απόφαση *Aladin* (14/07/2005, [T-126/03](#), *Aladin*, EU:T:2005:288), οι *κορσέδες, γραβάτες, τιράντες* εμπίπτουν στο γενικό όρο *εξωτερικά ενδύματα και εσώρουχα*. Καίτοι η διαπίστωση αυτή είναι αληθής, η απάντηση στο ερώτημα προϋποθέτει την εξέταση του κατά πόσον τα προϊόντα για τα οποία χρησιμοποιείται το σήμα υπάγονται στον διεκδικούμενο όρο. Η υπαγωγή αυτή δεν είναι δυνατή για τα προϊόντα που εμπίπτουν στην κατηγορία *κορσέδες, γραβάτες, τιράντες*. Εάν, πέρα από τον ευρύ γενικό όρο, το σήμα αναφέρει επίσης ρητά συγκεκριμένα προϊόντα τα οποία καλύπτονται από τον γενικό όρο, πρέπει να έχει χρησιμοποιηθεί και για τα συγκεκριμένα προϊόντα προκειμένου να παραμείνει σε ισχύ η καταχώρισή του για αυτά (σημείο 25).

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
GRAF-SYTECO	16/12/2010, R 1113/2009-4 , GRAFSYSTEM/GRAF-SYTECO
Προϊόντα και υπηρεσίες: <i>Ηλεκτρικά όργανα (περιλαμβάνονται στην κλάση 9), οπτικά όργανα και όργανα ζύγισης, μέτρησης, σηματοδότησης, ελέγχου (επιτήρησης), εξοπλισμός για την επεξεργασία δεδομένων και ηλεκτρονικοί υπολογιστές, ιδίως για τη λειτουργία, παρακολούθηση και έλεγχο μηχανημάτων, εγκαταστάσεων, οχημάτων και κτιρίων, εγγεγραμμένα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικοί μετρητές που εμπίπτουν στην κλάση 9, υπηρεσίες επισκευών που εμπίπτουν στην κλάση 37 και προγραμματισμός για ηλεκτρονικούς υπολογιστές που εμπίπτει στην κλάση 42.</i> Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Οι συσκευές τις οποίες η ανακόπτουσα απέδειξε ότι έθεσε σε κυκλοφορία στην αγορά εμπίπτουν στη λεκτική περιγραφή του <i>υλισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών</i>, όπως αυτή προσδιορίζεται στην κλάση 9. Ωστόσο, η πολύπλευρη εξέλιξη και η υψηλή εξειδίκευση που χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο τομέα καθιστούν την εν λόγω κατηγορία εξαιρετικά ευρεία και δικαιολογούν τον καθορισμό υποκατηγοριών με γνώμονα τα πραγματικά παραγόμενα προϊόντα. Στην παρούσα υπόθεση τα προϊόντα πρέπει να περιοριστούν στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας. Καθώς η ανακόπτουσα είναι υποχρεωμένη να παρέχει νόμιμη εγγύηση στους πελάτες, μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει αποδείξει επίσης την παροχή υπηρεσιών επισκευών όσον αφορά το επίμαχο υλισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών (κλάση 37). Το τμήμα προσφυγών έκρινε επίσης ότι τα εγγεγραμμένα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών που εμπίπτουν στην κλάση 9 αποτελούν πολύ ευρεία κατηγορία και πρέπει να περιοριστούν στο πεδίο δραστηριότητας της ανακόπτουσας (σκέψεις 30-31). Δεν προσκομίστηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για την κλάση 42.	

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
HEMICELL	20/09/2010, R 155/2010-2 , HICELL (fig.)/HEMICELL
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες: Ζωοτροφές και μη φαρμακευτικά πρόσθετα για ζωοτροφές, που εμπίπτουν στην κλάση 31.</i> Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Η προσβαλλόμενη απόφαση έσφαλε εκτιμώντας ότι το προγενέστερο σήμα είχε τεθεί σε ουσιαστική χρήση για ζωοτροφές, που εμπίπτουν στην κλάση 31 και ζωοτροφές και μη φαρμακευτικά πρόσθετα για ζωοτροφές, που εμπίπτουν στην κλάση 31, καθόσον η εν λόγω εκτίμηση αντιβαίνει προς τις εκτιμήσεις του Δικαστηρίου στην υπόθεση <i>Aladin</i>. Η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης δεν μπορεί να γίνει δεκτή καθόσον έπρεπε να έχει ελεγχθεί κατά πόσον η κατηγορία των προϊόντων που καλύπτονται από το προγενέστερο σήμα ήταν ή όχι δεκτική επιμερισμού σε αυτοτελείς υποκατηγορίες, καθώς και κατά πόσον τα προϊόντα για τα οποία αποδείχθηκε η χρήση του προγενέστερου σήματος μπορούσαν να ταξινομηθούν σε κάποια από αυτές τις υποκατηγορίες. Κατά συνέπεια, το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι, στο πλαίσιο εξέτασης της ανακοπής, το προγενέστερο ΣΕΕ θα πρέπει να καταχωριστεί όσον αφορά τα πρόσθετα για ζωοτροφές αποκλειστικά στην κλάση 31.	

Προσβαλλόμενο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
VIGOR	18/11/2015, T-361/13 , VIGOR/VIGAR
<i>Προϊόντα και υπηρεσίες: Κάθε είδους βούρτσες και προϊόντα βουρτσών, για σκοπούς καθαριότητας και υγιεινής που εμπίπτουν στην κλάση 21.</i> Η αποδεδειγμένη χρήση σήματος για σκούπες, βούρτσες και σφουγγάρια, μεταξύ άλλων προϊόντων, θεωρήθηκε επαρκής απόδειξη χρήσης για «κάθε είδους βούρτσες και προϊόντα βουρτσών, για σκοπούς καθαριότητας και υγιεινής», για τα οποία καταχωρίστηκε το σήμα. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα συγκεκριμένα προϊόντα οικιακής και μαγειρικής χρήσης δεν συνιστούν κατηγορία η οποία είναι αρκούντως ευρεία ώστε να είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν εντός υποκατηγοριών στις οποίες έπρεπε να αποδειχθεί ειδικώς πραγματική χρήση. Αντιθέτως, πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν είναι δυνατό να υπάρξουν σημαντικές υποδιαίρεσεις εντός της συγκεκριμένης κατηγορίας προϊόντων.	

Φαρμακευτικά παρασκευάσματα

Σε διάφορες υποθέσεις, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να καθορίσει κατάλληλες υποκατηγορίες για φαρμακευτικά παρασκευάσματα που εμπίπτουν στην κλάση 5. Αποφάνθηκε ότι ο σκοπός και ο προορισμός θεραπευτικού παρασκευάσματος δηλώνονται στις θεραπευτικές ενδείξεις. Ως εκ τούτου, οι *θεραπευτικές ενδείξεις* αποτελεί το καθοριστικό στοιχείο για τον καθορισμό συναφών υποκατηγοριών των φαρμακευτικών προϊόντων. Άλλα κριτήρια (όπως η δοσολογία, τα ενεργά συστατικά, το κατά πόσον το προϊόν είναι συνταγογραφούμενο ή μη) είναι αλυσιτελή εν προκειμένω.

Όσον αφορά τα *φαρμακευτικά παρασκευάσματα*, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε λυσιτελείς τις ακόλουθες υποκατηγορίες:

Αριθ. υπόθεσης	Λυσιτελής	Αλυσιτελής
13/02/2007, T-256/04 , Respicur	Φαρμακευτικά παρασκευάσματα για τις αναπνευστικές οδούς.	Δοσιμετρικές συσκευές εισπνοής που περιέχουν κορτικοειδή και χορηγούνται αποκλειστικώς με ιατρική συνταγή.
23/09/2009, T-493/07 , Famoxin	Φαρμακευτικά παρασκευάσματα για την αντιμετώπιση καρδιαγγειακών παθήσεων.	Φαρμακευτικά παρασκευάσματα με διγοξίνη για ανθρώπινη χρήση για την αντιμετώπιση των καρδιαγγειακών παθήσεων.
16/06/2010, T-487/08 , Kremezin, EU:T:2010:237	Φαρμακευτικά παρασκευάσματα για τη θεραπεία καρδιακών παθήσεων.	Στείρο διάλυμα αδενοσίνης για χρήση κατά τη θεραπεία ειδικών καρδιακών παθήσεων μέσω ενδοφλέβιας χορήγησης σε νοσοκομείο.
17/10/2006, T-483/04 , Galzin, EU:T:2006:323	Φαρμακευτικά παρασκευάσματα με βάση το ασβέστιο.	Φαρμακευτικά παρασκευάσματα.

6.3.5 Χρήση του σήματος σε αναπόσπαστα τμήματα, υπηρεσίες εξυπηρέτησης μετά την πώληση και αγορά μεταχειρισμένων προϊόντων για τα καταχωρισμένα προϊόντα.

Στην απόφαση *Minimax*, το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση του σήματος μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να είναι ουσιαστική για προϊόντα που έχουν ήδη διατεθεί στο εμπόριο, για τα οποία το σήμα καταχωρίστηκε και τα οποία δεν πωλούνται πλέον (11/03/2003, [C-40/01](#), C-40/01, Minimax, EU:C:2003:145, § 40 et seq.).

- Αυτό ισχύει όταν ο δικαιούχος του σήματος, με το οποίο τα εν λόγω προϊόντα διατέθηκαν στην αγορά, **πωλεί εξαρτήματα** που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της σύνθεσης ή της δομής αυτών των προϊόντων που ήδη διατίθενται στο εμπόριο.
- Ο ίδιος κανόνας ενδέχεται να ισχύει για τις **υπηρεσίες εξυπηρέτησης μετά την πώληση** που παρέχει ο δικαιούχος του σήματος, όπως είναι η πώληση εξαρτημάτων ή συναφών προϊόντων ή η παροχή υπηρεσιών συντηρήσεως και επισκευής.

Σημείο	Αριθ. υπόθεσης
Minimax	11/03/2003, C-40/01

Προϊόντα και υπηρεσίες: πυροσβεστήρες και συναφή προϊόντα κατά εξαρτημάτων και υπηρεσιών εξυπηρέτησης μετά την πώληση.

Εκτίμηση του σκοπού ή του προορισμού: Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 έληξε η ισχύς της άδειας της επιχείρησης Ansul για την εμπορία πυροσβεστήρων με το σήμα Minimax. Έκτοτε, η Ansul δεν διαθέτει στο εμπόριο πυροσβεστήρες με αυτό το σήμα. Ωστόσο, η Ansul πωλούσε εξαρτήματα και ουσίες για πυροσβεστήρες με αυτό το σήμα σε επιχειρήσεις όντας υπεύθυνη για τη συντήρηση των πυροσβεστήρων. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα, η Ansul συντηρούσε, έλεγχε και επισκεύαζε συσκευές που έφεραν το σήμα Minimax, χρησιμοποιούσε το εν λόγω σήμα στα σχετικά με τις υπηρεσίες αυτές τιμολόγια και έθετε στις εν λόγω συσκευές αυτοκόλλητες ετικέτες με το ίδιο σήμα, καθώς και ταινίες που έφεραν τις λέξεις «Gebruiksklaar Minimax» (έτοιμο προς χρήση Minimax). Η Ansul πωλούσε εξάλλου αυτές τις αυτοκόλλητες ετικέτες και ταινίες στις επιχειρήσεις συντηρήσεως των πυροσβεστήρων.

Ωστόσο, η εν λόγω εκτίμηση του Δικαστηρίου πρέπει να ερμηνεύεται **συσταλτικά** και να εφαρμόζεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στην υπόθεση *Minimax* το Δικαστήριο αποδέχθηκε τη χρήση του σήματος για προϊόντα διαφορετικά από εκείνα για τα οποία καταχωρίστηκε, η εκτίμηση δε αυτή αντιβαίνει στον γενικό κανόνα που θέτει το [άρθρο 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#).

Στην απόφαση *Testarossa*, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, καταρχήν, η επακόλουθη **μεταπώληση μεταχειρισμένων προϊόντων** που φέρουν το σήμα δεν συνιστά ουσιαστική χρήση (22/10/2020, [C-720/18 & C-721/18](#), *Testarossa*, EU:C:2020:854, § 55). Ωστόσο, αποφάνθηκε ότι η μεταπώληση μεταχειρισμένων προϊόντων που φέρουν το σήμα **από τον δικαιούχο** μπορεί να ληφθεί υπόψη ως αποδεικτικό στοιχείο της χρήσης του εν λόγω σήματος. Το γεγονός ότι ο δικαιούχος του σήματος δεν δύναται να απαγορεύσει σε τρίτους τη χρήση του σήματός του για προϊόντα που έχουν ήδη διατεθεί στο εμπόριο υπό το σήμα αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορεί να το χρησιμοποιήσει ο ίδιος για τα εν λόγω προϊόντα. Εάν ο δικαιούχος του εν λόγω σήματος χρησιμοποιεί πράγματι το σήμα αυτό, **σύμφωνα με τη βασική λειτουργία του**, η οποία είναι η εγγύηση της **ταυτότητας της προέλευσης** των προϊόντων για τα οποία έχει καταχωριστεί, κατά τη μεταπώληση μεταχειρισμένων προϊόντων, η χρήση αυτή μπορεί να συνιστά «ουσιαστική χρήση» (22/10/2020, [C-720/18 & C-721/18](#), *Testarossa*, EU:C:2020:854, § 56-60).

6.3.6 Χρήση με στόχο την πώληση προϊόντων του ίδιου του κατασκευαστή

Οι υπηρεσίες λιανικής πώλησης της κλάσης 35 ορίζονται στην επεξηγηματική σημείωση της Ταξινόμησης της Νίκαιας ως

... συγκέντρωση, προς εξυπηρέτηση τρίτων, ποικιλίας προϊόντων (εκτός της μεταφοράς αυτών), γεγονός που προσφέρει στους καταναλωτές τη δυνατότητα να βλέπουν και να αγοράζουν με άνεση τα εν λόγω προϊόντα, οι προαναφερόμενες υπηρεσίες παρεχόμενες επίσης μέσω καταστημάτων λιανικής πώλησης, πρατηρίων χονδρικής πώλησης, αυτόματων πωλητών, καταλόγων μέσω ταχυδρομικών παραγγελιών ή με ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, για παράδειγμα μέσω ιστοθέσεων ή προγραμμάτων τηλεπωλήσεων,

Από την επεξηγηματική σημείωση συνάγεται ότι η έννοια των «υπηρεσιών λιανικής πώλησης» αναφέρεται σε **τρία ουσιώδη χαρακτηριστικά**: πρώτον, στόχος των εν λόγω υπηρεσιών είναι η πώληση προϊόντων στους καταναλωτές· δεύτερον, απευθύνονται στους καταναλωτές με στόχο να τους επιτρέπουν να βλέπουν και να αγοράζουν με άνεση τα προϊόντα, και τρίτον, παρέχονται προς εξυπηρέτηση τρίτων (04/03/2020, [C-155/18 P](#), [C-156/18 P](#), [C-157/18 P](#) & [C-158/18 P](#), BURLINGTON / BURLINGTON ARCADE et al., EU:C:2020:151, § 126). Οι «**τρίτοι**» προς εξυπηρέτηση των οποίων παρέχεται η «συγκέντρωση **ποικιλίας** προϊόντων» είναι οι διάφοροι κατασκευαστές που αναζητούν μια αγορά για τα προϊόντα τους.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι στόχος του λιανικού εμπορίου είναι η πώληση προϊόντων στους καταναλωτές. Συμπεριλαμβάνονται, επιπλέον των νόμιμων συναλλαγών πώλησης, οιοσδήποτε ενέργειες που εκτελούνται από τον έμπορο για σκοπούς ενθάρρυνσης της σύναψης ανάλογων συναλλαγών. Οι ενέργειες αυτές συνίστανται, μεταξύ άλλων, στην επιλογή μιας ποικιλίας προϊόντων με σκοπό την πώλησή τους και στην παροχή διαφόρων υπηρεσιών που αποβλέπουν στο να ωθήσουν τον καταναλωτή να συνάψει την εν λόγω συναλλαγή με τον οικείο έμπορο παρά με κάποιον ανταγωνιστή του (07/07/2005, [C-418/02](#), Praktiker, EU:C:2005:425, § 34). Για παράδειγμα, η έννοια των «υπηρεσιών λιανικής πώλησης» περιλαμβάνει τις υπηρεσίες εμπορικού κέντρου οι οποίες απευθύνονται στους καταναλωτές με στόχο να τους επιτρέπουν να βλέπουν και να αγοράζουν με άνεση τα προϊόντα, προς όφελος των επιχειρήσεων που στεγάζονται στο οικείο εμπορικό κέντρο (04/03/2020, [C-155/18 P](#), [C-156/18 P](#), [C-157/18 P](#) & [C-158/18 P](#), BURLINGTON / BURLINGTON ARCADE et al., EU:C:2020:151, § 130). Το Δικαστήριο έχει επιβεβαιώσει ότι οι υπηρεσίες μπορούν επίσης να αποτελούν το υποκείμενο του λιανικού εμπορίου δεδομένου ότι υπάρχουν περιστάσεις στις οποίες ένας έμπορος επιλέγει και προσφέρει μια συλλογή υπηρεσιών τρίτων ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να επιλέγει μεταξύ των εν λόγω υπηρεσιών από ένα και μοναδικό σημείο επαφής (10/07/2014, [C-420/13](#), Netto Marken-Discount, EU:C:2014:2069, § 34).

Κατά τον ίδιο τρόπο που η διαφήμιση ιδίων προϊόντων δεν συνιστά χρήση για τις υπηρεσίες διαφήμισης της κλάσης 35, δεν συντρέχει περίπτωση χρήσης των υπηρεσιών λιανικής πώλησης της κλάσης 35 όταν ο κατασκευαστής διαθέτει απλώς τα δικά του προϊόντα μέσω του καταστήματος ή του διαδικτυακού του τόπου. Η πώληση ιδίων προϊόντων εκ μέρους του κατασκευαστή δεν συνιστά ανεξάρτητη υπηρεσία αλλά ενέργεια καλυπτόμενη από την προστασία που παρέχεται μέσω της καταχώρισης για τα **προϊόντα**. Θα ήταν εσφαλμένη η εξίσωση της προστασίας που παρέχεται μέσω της καταχώρισης για προϊόντα σε οιαδήποτε εκ των κλάσεων 1 έως 34 με την προστασία που παρέχεται μέσω της καταχώρισης για υπηρεσίες λιανικής πώλησης της κλάσης 35. Μολονότι οι κατασκευαστές μπορούν να παρέχουν επικουρικές υπηρεσίες (όπως διατήρηση μιας αγοράς με βοηθούς καταστήματος, διαφήμιση, παροχή συμβουλών, υπηρεσίες εξυπηρέτησης πελατών μετά την πώληση, κλπ.) στο πλαίσιο της πώλησης των δικών τους προϊόντων, οι εν λόγω ενέργειες εμπίπτουν στην έννοια της αμειβόμενης «υπηρεσίας» αποκλειστικά και μόνο εφόσον δεν αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της προσφοράς των προϊόντων προς πώληση (10/07/2014, [C-421/13](#), Apple Store, EU:C:2014:2070, § 26). Κατά συνέπεια, εάν κάποιος κατασκευαστής χρησιμοποιεί ένα σήμα σε σχέση με ενέργειες που συνιστούν αναπόσπαστο τμήμα της προσφοράς των προϊόντων του προς πώληση, δεν συντρέχει περίπτωση χρήσης υπηρεσιών λιανικής πώλησης των εν λόγω προϊόντων σύμφωνα με την κλάση 35. Η εν λόγω ερμηνεία επιβεβαιώνεται επίσης από τα παραδείγματα (παράτυπης) χρήσης που προβλέπονται στο [άρθρο 9 παράγραφος 3 του ΚΣΕΕ](#).

Ομοίως, η συγκεκριμένη ενέργεια δεν θα συμμορφωνόταν προς τον ορισμό των «υπηρεσιών λιανικής πώλησης» όπως περιέχεται στην επεξηγηματική σημείωση της ταξινόμησης της Νίκαιας και ερμηνεύεται από το Δικαστήριο, διότι δεν παρέχεται σε καμία περίπτωση προς εξυπηρέτηση τρίτων κατασκευαστών. Κατά συνέπεια, απουσιάζει ένα ουσιώδες χαρακτηριστικό των υπηρεσιών λιανικής πώλησης.

Επιπροσθέτως, η ουσιαστική χρήση πρέπει να συμπίπτει με τη βασική λειτουργία ενός σήματος. Το σήμα που χρησιμοποιείται σε σχέση με μια αγορά για τα προϊόντα του ίδιου του κατασκευαστή χρησιμεύει στη διαφοροποίηση των εν λόγω **προϊόντων** από προϊόντα τρίτων κατασκευαστών, αλλά όχι στη διαφοροποίηση των **υπηρεσιών** που παρέχονται μέσω της εν λόγω αγοράς από υπηρεσίες παρεχόμενες μέσω άλλων αγορών. Οι κατασκευαστές που πωλούν τα δικά τους προϊόντα στα δικά τους καταστήματα ανταγωνίζονται στην αγορά των **προϊόντων** που πωλούν, αλλά δεν ανταγωνίζονται στην αγορά των **υπηρεσιών λιανικής πώλησης** η οποία απευθύνεται σε τρίτους κατασκευαστές. Η λειτουργία ενός καταστήματος **αποκλειστικά** για τους σκοπούς πώλησης των προϊόντων του ίδιου του κατασκευαστή αποκλείει την προσφορά ανταγωνιστικών προϊόντων από τρίτους κατασκευαστές.

Ωστόσο, η ουσιαστική χρήση για υπηρεσίες λιανικής πώλησης δεν πρέπει να απορρίπτεται εάν ο ανακόπτων, στο πλαίσιο της συγκέντρωσης προϊόντων προσφερόμενων από τρίτους, περιλαμβάνει, πέραν των προϊόντων που προσφέρονται από τρίτους εμπούς, προϊόντα παραγόμενα από τον ίδιο.

7 Χρήση από το δικαιούχο ή για λογαριασμό του

7.1 Χρήση από τον δικαιούχο

Σύμφωνα με το [άρθρο 18 παράγραφος 1](#) και το [άρθρο 47 παράγραφος 2](#) του ΚΣΕΕ, η υποχρέωση ουσιαστικής χρήσης του καταχωρισμένου σήματος βαρύνει καταρχήν τον δικαιούχο. Οι εν λόγω διατάξεις καλύπτουν επίσης τη χρήση του σήματος από τον προηγούμενο δικαιούχο του κατά την αντίστοιχη περίοδο.

7.2 Χρήση του σήματος από εξουσιοδοτημένους τρίτους

Σύμφωνα με το [άρθρο 18 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#), η χρήση του σήματος με τη συγκατάθεση του δικαιούχου θεωρείται ότι γίνεται από τον δικαιούχο. Αυτό σημαίνει ότι ο δικαιούχος πρέπει να έχει δώσει τη συγκατάθεσή του **πριν** από τη χρήση του σήματος από τρίτους. Η εκ των υστέρων αποδοχή της χρήσης δεν αρκεί.

Τυπική περίπτωση χρήσης από τρίτους συνιστά η χρήση από **κάτοχο άδειας**. Η χρήση από επιχειρήσεις **συνδεδεμένες οικονομικά** με τον δικαιούχο του σήματος, όπως είναι τα μέλη ενός ομίλου επιχειρήσεων (συνδεδεμένες επιχειρήσεις, θυγατρικές κ.λπ.) εξομοιώνεται με χρήση από εξουσιοδοτημένο τρίτο (30/01/2015, [T-278/13](#), now, EU:T:2015:57, § 38). Οσάκις τα προϊόντα παράγονται από το δικαιούχο του σήματος (ή με τη συγκατάθεσή του), όμως εν συνεχεία διατίθενται στη χονδρική ή τη λιανική αγορά από **διανομείς**, οι δραστηριότητες

διανομής λογίζονται ως χρήση του σήματος (17/02/2011, [T-324/09](#), Friboi, EU:T:2011:47, § 32· 16/11/2011, [T-308/06](#), Buffalo Milke, EU:T:2011:675, § 73).

Κατά τη διεξαγωγή των **αποδείξεων** ο ανακόπτων αρκεί καταρχήν να προσκομίσει μόνον αποδεικτικά στοιχεία για τη χρήση του σήματος από τρίτο. Το Γραφείο συνάγει από την εν λόγω χρήση, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα του ανακόπτοντος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία συναφώς, ότι ο ανακόπτων έχει δώσει την προηγούμενη συγκατάθεσή του.

Αυτή η άποψη του Γραφείου επιβεβαιώθηκε με την απόφαση της 08/07/2004, [T-203/02](#), Vitafruit, EU:T:2004:225, § 25 (επικυρώθηκε περαιτέρω με την απόφαση της 11/05/2006, [C-416/04 P](#), Vitafruit, EU:C:2006:310). Το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι μάλλον απίθανο ο δικαιούχος του σήματος να είναι σε θέση να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία εάν η χρήση του σήματος είχε γίνει παρά τη βούλησή του. Άλλωστε είχε κάθε λόγο να **στηριχθεί στο εν λόγω τεκμήριο**, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβήτησε τη συγκατάθεση της ανακόπτουσας.

Ωστόσο, εάν το Γραφείο τρέφει **αμφιβολίες** ή, εν γένει, σε περιπτώσεις στις οποίες ο προσφεύγων αμφισβητεί ρητώς τη συγκατάθεση του ανακόπτοντος, ο ανακόπτων φέρει το βάρος της προσκόμισης πρόσθετων στοιχείων που να αποδεικνύουν ότι έδωσε την προηγούμενη συγκατάθεσή του για τη χρήση του σήματος. Στις περιπτώσεις αυτές το Γραφείο χορηγεί στον ανακόπτοντα πρόσθετη προθεσμία 2 μηνών για την προσκόμιση των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων.

7.3 Χρήση συλλογικών σημάτων και σημάτων πιστοποίησης από δικαιούχους χρήσης

Τα **συλλογικά σήματα** δεν χρησιμοποιούνται κατά κανόνα από την ένωση δικαιούχων αλλά από τα μέλη της. Όσον αφορά τα συλλογικά σήματα της ΕΕ, αυτό αντικατοπτρίζεται στο [άρθρο 78 του ΚΣΕΕ](#), το οποίο προβλέπει ότι η χρήση από πρόσωπο που δικαιούται να χρησιμοποιεί το σήμα πληροί την απαίτηση που αφορά τον χρήστη.

Τα **σήματα πιστοποίησης** δεν χρησιμοποιούνται από τους δικαιούχους τους αλλά από δικαιούχους χρήσης, προκειμένου να παρέχεται εγγύηση στους καταναλωτές ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες διαθέτουν συγκεκριμένο χαρακτηριστικό. Όσον αφορά τα σήματα πιστοποίησης της ΕΕ, αυτό αντικατοπτρίζεται στο [άρθρο 87 του ΚΣΕΕ](#), το οποίο προβλέπει ότι η χρήση από πρόσωπο που δικαιούται να χρησιμοποιεί το σήμα σύμφωνα με τους κανονισμούς που διέπουν τη χρήση του σήματος πιστοποίησης πληροί την απαίτηση που αφορά τον χρήστη.

8 Έλλειψη συνάφειας παράνομης χρήσης

Το κατά πόσον η χρήση του σήματος συμμορφώνεται προς τις απαιτήσεις των άρθρων [18](#) και [47](#) του ΚΣΕΕ είναι ζήτημα πραγματικής εκτίμησης του ουσιαστικού χαρακτήρα της χρήσης. Στο πλαίσιο αυτό η χρήση είναι «ουσιαστική» ακόμη και όταν γίνεται κατά παράβαση νομικών διατάξεων.

Η **παραπλανητική** χρήση κατά την έννοια του [άρθρου 7 παράγραφος 1 στοιχείο ζ\)](#) ή του [άρθρου 58 παράγραφος 1 στοιχείο γ\)](#) του ΚΣΕΕ ή των οικείων εθνικών διατάξεων παραμένει

«ουσιαστική» κατά την εξέταση προγενέστερων σημάτων στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακοπής. Οι κυρώσεις για την παραπλανητική χρήση του σήματος είναι η ακύρωση ή η έκπτωση κατά περίπτωση, ή η απαγόρευση χρήσης του σήματος (σύμφωνα με το [άρθρο 137 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#)).

Η ίδια αρχή εφαρμόζεται οσάκις η χρήση γίνεται βάσει παράνομης σύμβασης παραχώρησης άδειας (για παράδειγμα, στο πλαίσιο συμβάσεων κατά παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των οικείων εθνικών κανόνων). Ομοίως, το ζήτημα αν η χρήση ενδέχεται να θίγει δικαιώματα τρίτων είναι επίσης αλυσιτελές.

9 Εύλογες αιτίες μη χρήσης του σήματος

Σύμφωνα με το [άρθρο 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#), ο ανακόπτων μπορεί εναλλακτικά να αποδείξει ότι υπήρχε εύλογη αιτία για τη μη χρήση του προγενέστερου καταχωρισμένου σήματος. Ως εύλογες αιτίες νοούνται, όπως ορίζει η δεύτερη περίοδος του άρθρου 19 παράγραφος 1 της συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (συμφωνία TRIPS), περιστάσεις οι οποίες προκύπτουν ανεξάρτητα από τη βούληση του δικαιούχου του σήματος και εμποδίζουν τη χρήση του.

Ως εξαίρεση στην υποχρέωση χρήσης, η έννοια της εύλογης αιτίας για τη μη χρήση του σήματος πρέπει να ερμηνεύεται μάλλον συσταλτικά.

Η απλή επίκληση «γραφειοκρατικών εμποδίων», τα οποία προκύπτουν **ανεξάρτητα από την ελεύθερη βούληση** του δικαιούχου του σήματος, δεν αρκεί, αλλά πρέπει, επιπλέον, να **συνδέονται άμεσα** με το σήμα, μέχρι του σημείου η χρήση του να εξαρτάται από την ευδοκίμηση των σχετικών διοικητικών διαδικασιών. Ωστόσο, το κριτήριο της άμεσης σύνδεσης δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι η χρήση του σήματος είναι αδύνατη, καθώς ενδέχεται να αρκεί το γεγονός ότι η χρήση είναι **παράλογη**. Το κατά πόσον μεταβολή στη στρατηγική της επιχείρησης για την παράκαμψη του εκάστοτε εμποδίου ενδέχεται να έχει καταστήσει τη χρήση του σήματος παράλογη πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση. Έτσι, για παράδειγμα, δεν μπορεί να ζητηθεί ευλόγως από τον δικαιούχο σήματος να μεταβάλει την επιχειρηματική του στρατηγική και να διαθέτει τα προϊόντα του στην αγορά από τα σημεία πωλήσεως των ανταγωνιστών του (14/06/2007, [C-246/05](#), Le Chef de Cuisine, EU:C:2007:340, § 52).

9.1 Επιχειρηματικοί κίνδυνοι

Η έννοια της εύλογης αιτίας πρέπει να θεωρείται ότι παραπέμπει σε περιστάσεις που ανακύπτουν ανεξάρτητα από την ελεύθερη βούληση του δικαιούχου οι οποίες καθιστούν τη χρήση του σήματος αδύνατη ή μη εύλογη και όχι σε περιστάσεις που συνδέονται με εμπορικές δυσκολίες τις οποίες αυτός αντιμετωπίζει (14/05/0008, [R 855/2007-4](#), PAN AM, § 27; 09/07/2003, [T-156/01](#), Giorgio Aire, EU:T:2003:198, § 41; 18/03/2015, [T-250/13](#), SMART WATER, EU:T:2015:160, § 67-69).

Κατά συνέπεια, οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια επιχείρηση λόγω της οικονομικής ύφεσης ή λόγω δικών της οικονομικών προβλημάτων δεν θεωρούνται εύλογες αιτίες για τη μη χρήση κατά την έννοια του [άρθρου 47 παράγραφος 2 του ΚΣΕΕ](#), καθόσον

αυτού του είδους οι δυσκολίες αποτελούν φυσικό επακόλουθο της άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

9.2 Παρέμβαση δημόσιας ή δικαστικής αρχής

Οι περιορισμοί στις εισαγωγές καθώς και άλλες κρατικές απαιτήσεις αποτελούν δύο παραδείγματα εύλογων αιτιών για τη μη χρήση του σήματος στα οποία παραπέμπει ρητά η δεύτερη περίοδος του άρθρου 19 παράγραφος 1 της συμφωνίας TRIPS.

Η έννοια των **περιορισμών στις εισαγωγές** καλύπτει και το τυχόν εμπορικό εμπόριο που θίγει τα προστατευόμενα από το σήμα προϊόντα.

Ως άλλες **υποχρεωτικές ρυθμίσεις που θεσπίζονται από το κράτος** νοούνται, μεταξύ άλλων, τα κρατικά μονοπώλια που εμποδίζουν κάθε είδους χρήση του σήματος ή η κρατική απαγόρευση της πώλησης των προϊόντων για λόγους προστασίας της υγείας ή της εθνικής άμυνας. Τυπικές περιπτώσεις εν προκειμένω αποτελούν ρυθμιστικές διαδικασίες όπως:

- η διεξαγωγή κλινικών δοκιμών και η χορήγηση άδειας κυκλοφορίας νέων φαρμάκων (18/04/2007, [R 155/2006-1](#), LEVENIA/LEVELINA), ή
- η χορήγηση άδειας αρχής για την ασφάλεια των τροφίμων, την οποία ο δικαιούχος του σήματος πρέπει να αποκτήσει πριν αρχίσει να διαθέτει τα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες στην αγορά.

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
HEMICELL	20/09/2010, R 155/2010-2 , HICELL (εικ.)/HEMICELL
Τα στοιχεία που προσκόμισε η ανακόπτουσα αποδεικνύουν δεόντως ότι η χρήση των προγενέστερων σημάτων για ένα πρόσθετο τροφίμων, συγκεκριμένα ένα ζωοτεχνικό βελτιωτικό της πεπτικότητας (ενζυμική πρώτη ύλη ζωοτροφών), ήταν δυνατή μόνον κατόπιν χορήγησης άδειας, η οποία εκδίδεται από την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων κατόπιν υποβολής σχετικής αίτησης. Η εν λόγω απαίτηση πρέπει να θεωρηθεί ως υποχρεωτική ρύθμιση που θεσπίζεται από το κράτος κατά την έννοια του άρθρου 19 παράγραφος 1 της συμφωνίας TRIPS.	

Όσον αφορά τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου ή τις διαδικασίες λήψης ασφαλιστικών μέτρων, πρέπει να γίνεται η ακόλουθη διάκριση:

Αφενός, η απλή απειλή εκκίνησης ένδικης διαδικασίας ή η εκκρεμής αίτηση για τη διαγραφή του προγενέστερου σήματος δεν πρέπει να απαλλάσσουν τον ανακόπτοντα από την υποχρέωση χρήσης του σήματος στο πλαίσιο της εμπορικής του δραστηριότητας. Ο ανακόπτων, ως επισπεύδων στη διαδικασία ανακοπής, μπορεί να διεξαγάγει την ενδεδειγμένη εκτίμηση κινδύνου όσον αφορά τις πιθανότητες ευδοκίμησης της ανακοπής του και να συναγάγει εύλογα συμπεράσματα σχετικά με τη συνέχιση ή τη διακοπή της χρήσης του σήματός του (18/02/2013, [R 1101/2011-2](#), SMART WATER, § 40; 18/03/2015, [T-250/13](#), SMART WATER, EU:T:2015:160).

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
HUGO BOSS	09/03/2010, R 764/2009-4 , HUGO BOSS/BOSS
Η εθνική [στο πλαίσιο της γαλλικής έννομης τάξης] διαδικασία ακύρωσης του αντιτασσόμενου σήματος δεν μπορεί να θεωρηθεί εύλογη αιτία για τη μη χρήση του σήματος (σημείο 19). Ως εύλογες αιτίες για τη μη χρήση του σήματος νοούνται μόνον οι κείμενες εκτός της σφαίρας επιρροής του δικαιούχου του σήματος, για παράδειγμα οι εθνικές προϋποθέσεις αδειοδότησης ή οι περιορισμοί στις εισαγωγές. Οι εν λόγω αιτίες είναι ουδέτερες σε σχέση με το προς χρήση σήμα. Δεν αφορούν το σήμα αλλά τα προϊόντα και τις υπηρεσίες για τα οποία ο δικαιούχος επιθυμεί να χρησιμοποιήσει το σήμα. Οι συναφείς εθνικές προϋποθέσεις αδειοδότησης ή οι περιορισμοί στις εισαγωγές αφορούν τον τύπο ή τα χαρακτηριστικά του προϊόντος στο οποίο τοποθετείται το σήμα, η δε καταστρατήγησή τους δεν είναι δυνατή με την επιλογή διαφορετικού σήματος. Στην παρούσα υπόθεση, αντίθετα, ο δικαιούχος του σήματος θα μπορούσε να κατασκευάσει ή να εισαγάγει τσιγάρα στη Γαλλία εάν είχε επιλέξει διαφορετικό σήμα (σημείο 25).	

Προγενέστερο σημείο	Αριθ. υπόθεσης
MANPOWER	18/06/2010, R 997/2009-4 , MOON-POWER/MANPOWER
Σύμφωνα με το άρθρο 9 του ΚΣΕΕ και το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/95/EK, απαγορεύεται η παραποίηση σημάτων που ανήκουν σε τρίτους. Η απαίτηση περί μη παραποίησης των σημάτων ισχύει έναντι οποιούδήποτε χρησιμοποιεί μια επωνυμία στο πλαίσιο της εμπορικής του δραστηριότητας, ανεξαρτήτως του αν έχει υποβάλει αίτηση καταχώρισης σήματος ή αν του έχει χορηγηθεί η προστασία του σήματος για την εν λόγω επωνυμία. Η αποχή ενός προσώπου από πράξεις παραποίησης του σήματος δεν οφείλεται σε «εύλογες αιτίες» αλλά σε επιταγή της σχετικής νομοθεσίας. Κατά συνέπεια, ακόμη και η αποχή από τη χρήση η οποία θα συνιστούσε παραποίηση δικαιώματος, δεν αποτελεί εύλογη αιτία (09/03/2010, R 764/2009-4, HUGO BOSS/BOSS, § 22) (σημείο 27). Εξάλλου, η χρήση σε τέτοιες περιπτώσεις δεν είναι «μη εύλογη». Πρόσωπα τα οποία, ως δικαιούχοι σήματος, απειλούνται με ένδικες διαδικασίες εναντίον τους ή με διαδικασίες λήψης ασφαλιστικών μέτρων σε περίπτωση χρήσης του οικείου σήματος πρέπει να εξετάζουν τις πιθανότητες ευδοκίμησης των εις βάρος τους διαδικασιών, μπορούν δε είτε να υποχωρήσουν (να μην αρχίσουν να χρησιμοποιούν το σήμα) είτε να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους στο πλαίσιο της οικείας διαδικασίας. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να αποδεχθούν την απόφαση των ανεξάρτητων αρμόδιων δικαστηρίων, ακόμη και όταν οι οικείες υποθέσεις εκδικάζονται στο πλαίσιο ταχείας διαδικασίας. Δεν μπορούν επίσης, ενώ εκκρεμεί η έκδοση οριστικής αποφάσεως, να υποβάλουν ένσταση με την οποία να αιτούνται την αναγνώριση της μη χρήσεως του σήματος για την προστασία τους από την ανασφάλεια δικαίου που υφίσταται μέχρις εκδόσεως της οριστικής απόφασης. Εξάλλου, η ενδεδειγμένη στάση όσον αφορά τη χρήση του σήματος κατά την περίοδο που μεσολαβεί μεταξύ της κατάθεσης της προσφυγής ή της αίτησης λήψης ασφαλιστικών μέτρων και της έκδοσης οριστικής αποφάσεως καθορίζεται από τα αρμόδια δικαστήρια, υπό την έννοια ότι εκδίδουν συναφώς προσωρινά εκτελεστές αποφάσεις. Ο καθός δεν επιτρέπεται να αγνοεί τις εν λόγω αποφάσεις και να ενεργεί ωσάν να μην υπάρχουν δικαστήρια (σημείο 28).	

Από την άλλη πλευρά, για παράδειγμα, η απόφαση για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων ή για την επιβολή υποχρέωσης παράλειψης στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας, η οποία

επιβάλλει στον δικαιούχο του σήματος μια γενική απαγόρευση πράξεων μεταβίβασης ή διάθεσης, ενδέχεται να αποτελέσει εύλογη αιτία για τη μη χρήση του σήματος, καθόσον υποχρεώνει τον ανακόπτοντα να απέχει από τη χρήση του σήματος στο πλαίσιο της εμπορικής του δραστηριότητας. Η χρήση του σήματος με τρόπο που αντιβαίνει σε μια τέτοια δικαστική απόφαση θα ήγειρε ζήτημα αστικής ευθύνης του δικαιούχου του σήματος (11/12/2007, [R 77/2006-1](#), MISS INTERCONTINENTAL (εικ.), § 51).

9.3 Καταχωρίσεις σημάτων με αμυντική λειτουργία

Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ύπαρξη εθνικών διατάξεων οι οποίες αναγνωρίζουν τη δυνατότητα καταχωρίσεων που είναι γνωστές ως «αμυντικές καταχωρίσεις» (ήτοι σημείων σημάτων που δεν προορίζονται να χρησιμοποιηθούν στο εμπόριο λόγω της αμιγώς αμυντικής λειτουργίας τους έναντι άλλου σημείου το οποίο αποτελεί αντικείμενο εμπορικής εκμεταλλεύσεως) δεν συνιστά εύλογη αιτία για τη μη χρήση προγενέστερου σήματος επί του οποίου στηρίζεται η ανακοπή κατά αιτήσεως κοινοτικού σήματος (23/02/2006, [T-194/03](#), Bainbridge, EU:T:2006:65, § 46).

9.4 Ανωτέρα βία

Πρόσθετες εύλογες αιτίες για τη μη χρήση του σήματος αποτελούν οι περιπτώσεις ανωτέρας βίας που εμποδίζουν την κανονική λειτουργία της επιχείρησης του δικαιούχου του σήματος.

9.5 Συνέπειες της μη χρήσης του σήματος με επίκληση εύλογης αιτίας

Η ύπαρξη εύλογης αιτίας δεν σημαίνει ότι η μη χρήση του σήματος κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα ισοδυναμεί με πραγματική χρήση, η οποία θα συνεπαγόταν την αναγνώριση νέας περιόδου χάριτος που η έναρξή της θα συνέπιπτε με τη λήξη της περιόδου μη χρήσης του σήματος λόγω εύλογης αιτίας.

Τουναντίον, η μη χρήση κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου συνεπάγεται απλώς τη διακοπή της πενταετούς περιόδου. Αυτό σημαίνει ότι η περίοδος της μη χρήσης του σήματος λόγω εύλογης αιτίας δεν λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της 5ετούς περιόδου χάριτος.

Εξάλλου, το χρονικό διάστημα κατά το οποίο συντρέχει η εύλογη αιτία μπορεί να είναι σημαντικό. Εάν η προβαλλόμενη αιτία για τη μη χρήση του σήματος υφίσταται για μέρος μόνο της οικείας πενταετούς περιόδου είναι πιθανό να μη θεωρηθεί εύλογη και, ως εκ τούτου, να μην εφαρμοστεί η απαίτηση για απόδειξη της χρήσεως του σήματος. Στο πλαίσιο αυτό, έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο το χρονικό διάστημα κατά το οποίο υφίσταται η εύλογη αιτία όσο και ο χρόνος που παρήλθε από τη στιγμή που αυτή έπαυσε να υφίσταται (01/07/1999, [B 2 255](#)).

10 Απόφαση

10.1 Αρμοδιότητες του Γραφείου

Το Γραφείο προβαίνει σε ίδια εκτίμηση των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων για τη χρήση του σήματος. Αυτό σημαίνει ότι η αποδεικτική αξία των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων εκτιμάται ανεξάρτητα από τις συναφείς παρατηρήσεις του καταθέτη. Η εκτίμηση της συνάφειας, της καταλληλότητας, της αποδεικτικής αξίας και της προσφορότητας των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια και την κρίση του Γραφείου και όχι στην κρίση των διαδίκων, εξαιρείται δε της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασης η οποία διέπει τις *κατ' αντιμωλία* διαδικασίες (01/08/2007, [R 201/2006-4](#), OCB (εικ.)/O.C.B., OCB (εικ.), § 19· 14/11/2000, [R 823/1999-3](#), SIDOL/SIDOLIN).

Επομένως, η δήλωση του καταθέτη ότι θεωρεί αποδειχθείσα τη χρήση του σήματος δεν προκαταλαμβάνει τα συμπεράσματα του Γραφείου. Η αίτηση για απόδειξη της χρήσης αποτελεί μέσον άμυνας του καταθέτη. Ωστόσο, αφ' ης στιγμής ο καταθέτης χρησιμοποιήσει το εν λόγω μέσο άμυνας, το Γραφείο είναι αποκλειστικά αρμόδιο να διεξαγάγει τη σχετική διαδικασία και να εκτιμήσει αν πρέπει να θεωρηθεί πρόσφορη η αποδεικτική αξία των προσκομισθέντων από τον ανακόπτοντα αποδεικτικών στοιχείων. Εξάλλου, ο καταθέτης έχει το δικαίωμα επίσημης απόσυρσης της αίτησης για απόδειξη της χρήσης (βλ. [σημείο 3.4.4](#) ανωτέρω).

Αυτό δεν αντίκειται στη διάταξη του [άρθρου 95 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#), σύμφωνα με το οποίο, στις *κατ' αντιμωλία* διαδικασίες, το Γραφείο περιορίζει την εξέταση στα πραγματικά περιστατικά, τα αποδεικτικά στοιχεία και τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι και στα υποβληθέντα από αυτούς αιτήματα. Ωστόσο, παρότι το Γραφείο δεσμεύεται από τα πραγματικά περιστατικά, τα αποδεικτικά στοιχεία και τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι, δεν δεσμεύεται από τη νομική αξία την οποία οι διάδικοι αποδίδουν σε αυτά. Επομένως, οι διάδικοι μπορεί να συμφωνήσουν ως προς το ποια πραγματικά περιστατικά έχουν αποδειχθεί και ποια όχι, όμως δεν μπορούν να καθορίσουν αν τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά τεκμηριώνουν ή όχι επαρκώς την ουσιαστική χρήση του σήματος (01/08/2007, [R 201/2006-4](#), OCB (εικ.)/O.C.B., OCB (εικ.), § 19· 14/11/2000, [R 823/1999-3](#), SIDOL/SIDOLIN, § 20· 13/03/2001, [R 68/2000-2](#), MOBEC/NOVEX PHARMA).

10.2 Αναγκαιότητα εκτίμησης της απόδειξης χρήσης

Δεν είναι πάντοτε αναγκαία η λήψη απόφασης σχετικά με την εκπλήρωση της υποχρέωσης ουσιαστικής χρήσης του καταχωρισμένου σήματος.

Σε περίπτωση που ο καταθέτης έχει ζητήσει **απόδειξη της χρήσης** των προγενέστερων δικαιωμάτων, το Γραφείο εξετάζει επίσης αν, και σε ποιο βαθμό, έχει αποδειχθεί η χρήση ως προς τα προγενέστερα σήματα, υπό την προϋπόθεση ότι τούτο είναι λυσιτελές για το αποτέλεσμα της υπό κρίση απόφασης. Η εξέταση της απόδειξης της χρήσης είναι πάντοτε

αναγκαία και υποχρεωτική στις περιπτώσεις στις οποίες η ανακοπή γίνεται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει δεκτή βάσει του προγενέστερου σήματος που αποτέλεσε αντικείμενο της υποχρέωσης απόδειξης χρήσης.

Το Γραφείο μπορεί να αποφασίσει να μην εκτιμήσει την απόδειξη χρήσης, εάν είναι άνευ σημασίας για την έκβαση της ανακοπής, για παράδειγμα:

- στο πλαίσιο του λόγου του [άρθρου 8 παράγραφος 1 στοιχείο β\) του ΚΣΕΕ](#), εάν δεν υφίσταται κίνδυνος σύγχυσης μεταξύ του προσβαλλόμενου σήματος και του προγενέστερου σήματος που αποτελεί αντικείμενο της υποχρέωσης απόδειξης της χρήσης (10/02/2021, [T-117/20](#), PANTHÉ (εικ.) / P PANTHER (εικ.) et al., EU:T:2021:81, § 64)·
- εάν η ανακοπή γίνει εξ ολοκλήρου δεκτή βάσει άλλου προγενέστερου σήματος, το οποίο δεν αποτελεί αντικείμενο της υποχρέωσης απόδειξης της χρήσης·
- εάν η ανακοπή γίνει εξ ολοκλήρου δεκτή βάσει των λόγων του [άρθρου 8 παράγραφος 3 και/ή του άρθρου 8 παράγραφος 4 του ΚΣΕΕ](#)·
- στο πλαίσιο του λόγου του [άρθρου 8 παράγραφος 5 του ΚΣΕΕ](#), εάν δεν πληρούνται μία από τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την εφαρμογή του συγκεκριμένου λόγου.

Ωστόσο, στην περίπτωση που το προγενέστερο σήμα που αποτελούσε αντικείμενο της υποχρέωσης απόδειξης της χρήσης εξετάστηκε στην απόφαση αλλά η εκτίμηση της απόδειξης της χρήσης παραλείφθηκε, αυτό θα αναφέρεται ρητώς στην απόφαση με σύντομη αιτιολογία.

10.3 Συνολική εκτίμηση των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων

Όπως εξηγήθηκε διεξοδικότερα ανωτέρω (βλ. [σημείο 2.2](#) ανωτέρω), το Γραφείο οφείλει να αξιολογήσει τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τον τόπο, το χρόνο, την έκταση και τη φύση της χρήσης στο πλαίσιο **συνολικής εκτίμησης**. Δεν ενδείκνυται χωριστή εκτίμηση των διαφόρων σχετικών παραγόντων, καθένας εκ των οποίων εξετάζεται μεμονωμένα (17/02/2011, [T-324/09](#), Friboi, EU:T:2011:47, § 31).

Ισχύει η **αρχή της αλληλεξάρτησης**, υπό την έννοια ότι τα ασθενή αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά ένα συναφή παράγοντα (π.χ. χαμηλός όγκος πωλήσεων) ενδέχεται να αντισταθμίζονται από ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά έναν άλλο παράγοντα (π.χ. συνεχής χρήση για μακρά χρονική περίοδο).

Όλες οι περιστάσεις μιας ορισμένης υπόθεσης πρέπει να **συνεξετάζονται** προκειμένου να καθοριστεί αν υπήρξε ουσιαστική χρήση του επίμαχου σήματος. Ως ιδιαίτερες περιστάσεις μπορούν να νοηθούν, για παράδειγμα, τα ειδικά χαρακτηριστικά των επίμαχων προϊόντων/υπηρεσιών (π.χ. προσιτή ή υψηλή τιμή, προϊόντα μαζικής κατανάλωσης έναντι ειδικών προϊόντων) ή η συγκεκριμένη αγορά ή ο συγκεκριμένος επιχειρηματικός τομέας.

Τα **έμμεσα/συγκυριακής φύσεως αποδεικτικά στοιχεία**, υπό ορισμένες προϋποθέσεις μπορούν ακόμη και από μόνα τους να αποδείξουν επίσης την ουσιαστική χρήση.

Καθώς το Γραφείο δεν αξιολογεί την εμπορική επιτυχία, ακόμη και η ελάχιστη χρήση (όχι όμως η συμβολική χρήση ή η χρήση στο εσωτερικό μιας επιχείρησης) ενδέχεται να κριθεί «ουσιαστική», αρκεί στο πλαίσιο του οικείου οικονομικού τομέα να παρέχει τα εχέγγυα για τη διατήρηση ή την απόκτηση μεριδίου αγοράς.

Η απόφαση αναφέρει τα προσκομισθέντα **αποδεικτικά στοιχεία**. Ωστόσο, κατά κανόνα, μνημονεύονται μόνο τα αποδεικτικά στοιχεία επί των οποίων βασίζεται το συμπέρασμα. Εάν τα αποδεικτικά στοιχεία κριθούν πειστικά, το Γραφείο αρκείται να μνημονεύσει τα έγγραφα στα οποία βασίστηκε το συμπέρασμά του και το συναφές σκεπτικό. Εάν η ανακοπή απορριφθεί επειδή τα αποδεικτικά στοιχεία κρίθηκαν ανεπαρκή, δεν εξετάζεται ούτε ο κίνδυνος σύγχυσης ούτε το [άρθρο 8 παράγραφος 5 του ΚΣΕΕ](#).

10.4 Μεταχείριση απόρρητων πληροφοριών

Βάσει του [άρθρου 113 παράγραφος 1 του ΚΣΕΕ](#), το Γραφείο οφείλει να δημοσιεύει τις αποφάσεις του. Από την άλλη πλευρά, δυνάμει του [άρθρου 114 παράγραφος 4 του ΚΣΕΕ](#), κατόπιν προηγούμενου αιτήματος διαδίκου με ιδιαίτερο συμφέρον να διατηρήσει απόρρητα τμήματα του φακέλου, τα σχετικά στοιχεία μπορούν να διατηρηθούν εμπιστευτικά έναντι του κοινού ⁽⁷⁵⁾. Ωστόσο, η αναγκαιότητα διατήρησης του απορρήτου ορισμένων στοιχείων δεν απαλλάσσει το Γραφείο από την υποχρέωση αιτιολογίας των αποφάσεών του.

Λαμβανομένου υπόψη του δημόσιου χαρακτήρα των αποφάσεων, το δικαιολογημένο συμφέρον διαδίκου να διατηρήσει ορισμένες πληροφορίες απόρρητες έναντι του κοινού πρέπει να συμφιλωθεί με την υποχρέωση αιτιολόγησης του Γραφείου. Η αιτιολόγηση χωρίς να αποκαλυφθούν απόρρητα επιχειρηματικά δεδομένα μπορεί να ενέχει προβλήματα, αλλά μπορεί να επιτευχθεί μέσω γενικής παραπομπής στα εν λόγω δεδομένα και χωρίς να αποκαλύπτονται συγκεκριμένα δεδομένα. Για παράδειγμα, η απόφαση μπορεί να παραπέμπει στα προσκομισθέντα τιμολόγια, να αναφέρει το χρονικό εύρος, τη συχνότητα και την περιοχή πωλήσεων, τη σημασία του όγκου πωλήσεων που αντιπροσωπεύουν και αν επαρκούν για να υποστηρίξουν τη διαπίστωση ουσιαστικής χρήσης. Αυτό που έχει σημασία είναι να αντικατοπτρίζει η απόφαση το γεγονός ότι τα λυσιτελή επιχειρηματικά δεδομένα λήφθηκαν υπόψη και εκτιμήθηκαν σε σχέση με το επίμαχο είδος προϊόντων και υπηρεσιών και τα χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς. Απλή αναφορά στο κατά πόσον πληρούνται ή όχι οι σχετικοί παράγοντες (χρόνος, τόπος, φύση και έκταση της χρήσης) δεν αρκεί για να υποστηρίξει το τελικό συμπέρασμα στο ζήτημα της ουσιαστικής χρήσης.

Τέλος, πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι, ανεξάρτητα από τον απόρρητο χαρακτήρα ολόκληρου υπομνήματος ή παραρτήματος, τα στοιχεία που περιέχονται σε αυτό και είναι σαφώς ελεύθερης χρήσης (π.χ. έχουν τη μορφή αποσπασμάτων κειμένων που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο) μπορούν να αναφέρονται στην απόφαση.

10.5 Παραδείγματα

Στη συνέχεια παρατίθενται ορισμένες αποφάσεις του Γραφείου και του Δικαστηρίου (με διαφορετικά αποτελέσματα) στις οποίες υπήρξε σημαντική η συνολική εκτίμηση των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων:

⁷⁵ Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι, λόγω του δικαιώματος άμυνας, κανένα τμήμα του φακέλου δεν μπορεί να διατηρείται εμπιστευτικό έναντι του αντιδίκου (βλ. Κατευθυντήριες γραμμές, [Μέρος Γ, Ανακοπή, Τμήμα 1, Διαδικασία ανακοπής, σημείο 4.4.4](#)).

10.5.1 Ουσιαστική χρήση

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
17/02/2011, T-324/09 , Friboi, EU:T:2011:47	Η ανακόπτουσα (Fribo Foods Ltd.) προσκόμισε αρκετά τιμολόγια που αφορούσαν μεγάλες ποσότητες προϊόντων και είχαν εκδοθεί για λογαριασμό της επιχείρησης διανομής Plusfood Ltd., η οποία ανήκει στον ίδιο όμιλο (Plusfood Group). Δεν αμφισβητείται το γεγονός της εν συνεχεία κυκλοφορίας των προϊόντων στην αγορά από την επιχείρηση διανομής. Περαιτέρω, η ανακόπτουσα προσκόμισε μη χρονολογημένα ενημερωτικά φυλλάδια, ένα απόκομμα δημοσιεύματος στον Τύπο και τρεις τιμοκαταλόγους. Όσον αφορά τα «εσωτερικά» τιμολόγια, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αλυσίδα «παραγωγή-διανομή-εμπορία» αποτελεί συνήθη μέθοδο επιχειρηματικής οργάνωσης, η οποία δεν μπορεί να θεωρηθεί αμιγώς εσωτερική χρήση. Τα μη χρονολογημένα ενημερωτικά φυλλάδια έπρεπε να συνεξεταστούν με τα λοιπά χρονολογημένα αποδεικτικά στοιχεία, όπως είναι τα τιμολόγια και οι τιμοκατάλογοι, και, ως εκ τούτου, θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά την εκτίμηση των αποδείξεων. Το Δικαστήριο αποδέχθηκε την ουσιαστική χρήση του σήματος και επισήμανε ότι η συνολική εκτίμηση συνεπάγεται τη σφαιρική εξέταση όλων των συναφών παραγόντων και όχι τη μεμονωμένη αξιολόγηση ενός εκάστου.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
02/05/2011, R 872/2010-4 , CERASIL/CERATOSIL	Η ανακόπτουσα υπέβαλε, μεταξύ άλλων, περίπου 50 τιμολόγια σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα της διαδικασίας. Τα ονόματα των προσώπων για λογαριασμό των οποίων είχαν εκδοθεί, καθώς και οι ποσότητες των πωληθέντων προϊόντων είχαν σκιαστεί. Το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι τα συνήθη τιμολόγια που περιέχουν τις συνήθεις συναφείς πληροφορίες (χρονολόγηση, επωνυμία πωλητή και αγοραστή, οικείο προϊόν, πληρωτέα τιμή) δεν χρειάζονται μετάφραση. Καίτοι τα ονόματα των προσώπων για λογαριασμό των οποίων είχαν εκδοθεί τα εν λόγω τιμολόγια, καθώς και οι σχετικές ποσότητες πωλούμενων προϊόντων, είχαν σκιστεί, ωστόσο τα τιμολόγια επιβεβαίωσαν την πώληση προϊόντων με το σήμα «CERATOSIL», το βάρος των οποίων υπολογιζόταν σε κιλά, σε επιχειρήσεις σε ολόκληρη την κρίσιμη περιοχή καθόλη την κρίσιμη χρονική περίοδο. Τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία, από κοινού με τα υπόλοιπα προσκομισθέντα στοιχεία (ενημερωτικά φυλλάδια, ένορκες βεβαιώσεις, άρθρα, φωτογραφίες), κρίθηκε ότι αποδεικνύουν επαρκώς την ουσιαστική χρήση του σήματος.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
29/11/2010, B 1 477 670	Η ανακόπτουσα, η οποία δραστηριοποιούνταν στον τομέα της συντήρησης οχημάτων και της διοίκησης επιχειρήσεων που συνδέονται με την αγορά και πώληση οχημάτων, προσκόμισε αρκετές ετήσιες εκθέσεις οι οποίες παρέχουν γενική επισκόπηση του συνόλου των εμπορικών και των εν γένει οικονομικών της δραστηριοτήτων. Το τμήμα ανακοπών έκρινε ότι οι εν λόγω εκθέσεις, αφεαυτών, δεν παρέχουν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με την πραγματική χρήση της πλειονότητας των υπηρεσιών για τις οποίες καταχωρίστηκε το σήμα. Ωστόσο, έπειτα από συνεξέταση των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων με διαφημίσεις και διαφημιστικές δραστηριότητες που έφεραν το επίμαχο σήμα και αφορούσαν συγκεκριμένες υπηρεσίες, το τμήμα ανακοπών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία ως σύνολο παρείχαν επαρκείς ενδείξεις σχετικά με το πεδίο εφαρμογής, τη φύση, τη χρονική περίοδο και τον τόπο χρήσης των συγκεκριμένων υπηρεσιών.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
29/11/2010, R 919/2009-4 , GELITE/GEHOLIT	Τα έγγραφα που προσκόμισε η προσφεύγουσα καταδείκνυαν χρήση του σήματος για «υλικά επίστρωσης τα οποία βασίζονται σε τεχνητές ρητίνες (βασική, ενδιάμεση, τελική επίστρωση) και βιομηχανικά χρώματα». Οι συνημμένες ετικέτες καταδείκνυαν χρήση του σήματος για διάφορες βασικές επιστρώσεις, επιχρίσματα και τελικές επιστρώσεις. Οι σχετικές πληροφορίες συνέπιπταν με τις πληροφορίες που παρέχουν οι συνημμένοι τιμοκατάλογοι. Τα συναφή έντυπα τεχνικών πληροφοριών περιέγραφαν τα προϊόντα ως αντιδιαβρωτικές επιστρώσεις με βάση τεχνητής ρητίνης, οι οποίες διατίθενται στην αγορά σε ποικίλα χρώματα. Τα προσκομισθέντα τιμολόγια καταδείκνυαν ότι τα προϊόντα αυτά πωλούνταν σε διάφορους πελάτες στη Γερμανία. Παρότι τα δηλωθέντα στοιχεία κύκλου εργασιών τα οποία περιέχονται στη συναφή γραπτή δήλωση και αφορούν την περίοδο μεταξύ 2002 και 2007 δεν αναφέρονταν ρητώς στη Γερμανία, έπρεπε να συναχθεί ότι αφορούσαν τουλάχιστον εν μέρει και τη Γερμανία. Κατά συνέπεια, το προγενέστερο σήμα κρίθηκε ότι χρησιμοποιήθηκε για την κατηγορία προϊόντων «<i>βερνίκια, έγχρωμα βερνίκια, λάκες, χρώματα, γαλακτοχρώματα και χρωστικά γαλακτώματα για την κάλυψη και επισκευή επιφανειών</i>», καθόσον δεν είναι δυνατός ο καθορισμός νέων υποκατηγοριών για τα εν λόγω προϊόντα.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
20/04/2010, R 878/2009-2 , SOLEA/Balea	Η επίσημη δήλωση αναφέρεται στον υψηλό όγκο πωλήσεων (άνω των 100 εκατομμυρίων ευρώ) των προϊόντων που διατίθεντο στην αγορά μεταξύ των ετών 2004 και 2006 και περιλαμβάνει αποσπάσματα δημοσιεύσεων μέσω διαδικτύου τα οποία περιέχουν φωτογραφίες των πωλούμενων κατά την κρίσιμη περίοδο προϊόντων [σαπούνι, σαμπουάν, αποσμητικό (για τα πόδια και για το σώμα), λοσιόν και προϊόντα καθαρισμού)]. Παρότι τα αποσπάσματα των δημοσιεύσεων μέσω διαδικτύου αναφέρουν ως χρόνο κατοχύρωσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας το 2008, η αξιοπιστία του περιεχομένου της δήλωσης ενισχύεται από την απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου του Mannheim, αντίγραφο της οποίας έχει ήδη προσκομιστεί από την ανακόπτουσα προκειμένου να αποδειχθεί ο ισχυρός διακριτικός χαρακτήρας του προγενέστερου σήματος, καθώς η εν λόγω απόφαση παραθέτει τα μερίδια αγοράς των προϊόντων περιποίησης προσώπου για γυναίκες που φέρουν το σήμα της ανακόπτουσας (6,2 %), για τις κρέμες περιποίησης (6,3 %), για τα αφρόλουτρα για ντους και τα σαμπουάν (6,1 %), καθώς και για τα προϊόντα περιποίησης προσώπου και ξυρίσματος για άνδρες (7,9 %). Περαιτέρω, η απόφαση επισημαίνει ότι, σύμφωνα με μελέτη της GfK, το ένα πέμπτο των Γερμανών πολιτών αγοράζει τουλάχιστον ένα προϊόν της BALEA ετησίως. Γίνεται επίσης μνεία δύο ακόμη μελετών που αποδεικνύουν ότι η συγκεκριμένη επωνυμία είναι πολύ γνωστή στη Γερμανία. Επομένως, η χρήση του σήματος έχει αποδειχθεί επαρκώς για τα προϊόντα επί των οποίων βασίζεται η ανακοπή.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
25/03/2010, R 1752/2008-1, ULUDAG/ BURSA uludağ (fig.)	Τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν για να τεκμηριωθεί η χρήση του προγενέστερου δανικού σήματος φαίνονται λυσιτελή. Το τμήμα προσφυγών εκφράζει την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι το προσκομισθέν τιμολόγιο καταδεικνύει τον τόπο και το χρόνο χρήσης, καθώς αποδεικνύει την πώληση 2 200 χαρτοκιβωτίων με προϊόντα κατά την κρίσιμη περίοδο. Οι προσκομισθείσες ετικέτες καταδεικνύουν τη χρήση σε μη αλκοολούχα ποτά τα οποία φέρουν το σήμα στη μορφή με την οποία αυτό απεικονίζεται στο πιστοποιητικό καταχώρισης. Όσον αφορά το ερώτημα αν απόδειξη η οποία βασίζεται σε ένα μόνο τιμολόγιο καταδεικνύει επαρκώς την έκταση της χρήσης, το περιεχόμενο του εν λόγω τιμολογίου, συνεξεταζόμενο με τα υπόλοιπα αποδεικτικά στοιχεία, οδηγεί στο συμπέρασμα, κατά την άποψη του τμήματος προσφυγών, ότι η χρήση του σήματος στη Δανία είναι επαρκής και ουσιαστική όσον αφορά τα προϊόντα της κατηγορίας «αεριούχο νερό, αεριούχο νερό με γεύση φρούτων και σόδα».

10.5.2 Υποθέσεις στις οποίες δεν διαπιστώθηκε ουσιαστική χρήση

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
18/01/2011, T-382/08 , Vogue, EU:T:2011:9	Η ανακόπτουσα προσκόμισε δήλωση του διαχειριστή εταίρου της και 15 κατασκευαστών υποδημάτων ότι επί πολλά χρόνια κατασκευάζονταν υποδήματα με το σήμα VOGUE για λογαριασμό της ανακόπτουσας, 35 φωτογραφίες μοντέλων υποδημάτων VOGUE, φωτογραφίες σημείων πώλησης και 670 τιμολόγια τα οποία εκδόθηκαν για λογαριασμό της ανακόπτουσας από τους κατασκευαστές υποδημάτων. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι δηλώσεις δεν αποδεικνύουν επαρκώς την έκταση, τον τόπο και τον χρόνο χρήσεως του σήματος. Τα τιμολόγια αφορούν την πώληση υποδημάτων στην ανακόπτουσα και όχι στους τελικούς καταναλωτές, και, ως εκ τούτου, δεν αποτελούν πρόσφορα αποδεικτικά μέσα για την απόδειξη της εξωτερικής χρήσεως. Απλές εικασίες και υποθέσεις («πολύ απίθανο», «παράλογη σκέψη», «...γεγονός που ενδεχομένως εξηγεί την απουσία τιμολογίων ...», «εύλογα υποθέτει κανείς» κ.λπ.) δεν μπορούν να υποκαταστήσουν τα αδιάσειστα αποδεικτικά στοιχεία. Κατά συνέπεια, δεν διαπιστώθηκε ουσιαστική χρήση του σήματος.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
19/09/2007, 1359 C· επικυρώθηκε με την απόφαση της 09/09/2008, R 1764/2007-4, PAN AM II	Ο δικαιούχος του σήματος υπήρξε ιδιοκτήτης αεροπορικής εταιρείας με έδρα στις ΗΠΑ, η οποία δραστηριοποιείται αποκλειστικά στις ΗΠΑ. Το γεγονός ότι οι κρατήσεις θέσεων σε πτήσεις μπορούσαν επίσης να γίνονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω διαδικτύου δεν θα μπορούσε να μεταβάλει το γεγονός ότι οι υπηρεσίες μεταφορών (κλάση 39) διεκπεραιώθηκαν αποκλειστικά εκτός της σχετικής εδαφικής περιοχής. Επιπλέον, οι προσκομισθέντες κατάλογοι επιβατών με διευθύνσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορούν να αποδείξουν ότι οι κρατήσεις στις συγκεκριμένες πτήσεις έγιναν από την Ευρώπη. Τέλος, επισημαίνεται ότι στο δικτυακό τόπο είχαν δημοσιευθεί πληροφορίες μόνο στην αγγλική γλώσσα, οι τιμές ορίζονταν σε δολάρια ΗΠΑ και οι αριθμοί τηλεφώνου και φαξ για επικοινωνία με την εταιρεία βρίσκονταν στις ΗΠΑ. Κατά συνέπεια, δεν διαπιστώθηκε ουσιαστική χρήση του σήματος εντός της σχετικής εδαφικής περιοχής.
04/05/2010, R 966/2009-2, COAST/ GREEN COAST (fig.) et al.	Δεν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις οι οποίες να δικαιολογούν τη διαπίστωση ότι οι προσκομισθέντες από την ανακόπτουσα κατάλογοι, αφεαυτών ή από κοινού με τα αποσπάσματα δημοσιεύσεων από τον οικείο δικτυακό τόπο και από περιοδικά, αποδεικνύουν την έκταση της χρήσης οποιουδήποτε προγενέστερου σήματος για οποιαδήποτε από τα επίμαχα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Παρότι τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία καταδεικνύουν τη χρήση του προγενέστερου σήματος όσον αφορά <i>ανδρικά και γυναικεία ενδύματα</i>, η ανακόπτουσα δεν παρουσίασε κανένα αποδεικτικό στοιχείο που να καταδεικνύει τον όγκο των πωλήσεων στο πλαίσιο της εμπορικής εκμετάλλευσης του σημείου και, κατά συνέπεια, τον ουσιαστικό χαρακτήρα της εν λόγω χρήσης.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
08/06/2010, R 1076/2009-2 , EURO CERT (fig.)/EUROCERT	Κατά πάγια νομολογία, κάθε δήλωση, ακόμη και αν πρόκειται για ένορκη βεβαίωση ή για υπεύθυνη δήλωση η οποία συνάδει με τις απαιτήσεις της οικείας νομικής πράξης, πρέπει να στηρίζονται σε ανεξάρτητα αποδεικτικά στοιχεία. Η δήλωση στην παρούσα υπόθεση συντάχθηκε από υπάλληλο της ανακόπτουσας, παρέχει δε γενική περιγραφή της φύσης των συναφών υπηρεσιών, όμως οι αναφορές της στις βεβαιούμενες εμπορικές δραστηριότητες έχουν μόνο γενικό χαρακτήρα. Δεν περιέχει αναλυτικά στοιχεία για τις πωλήσεις ή στοιχεία σχετικά με τις διαφημίσεις ή άλλα στοιχεία που να καταδεικνύουν την έκταση της χρήσης του σήματος. Περαιτέρω, τα προσκομισθέντα τρία τιμολόγια, των οποίων τα σημαντικά οικονομικά στοιχεία έχουν σκιαστεί, καθώς και ο προσκομισθείς κατάλογος πελατών, δύσκολα θα μπορούσαν να εκληφθούν ως απτές αποδείξεις που επιβεβαιώνουν το περιεχόμενο της δήλωσης. Κατά συνέπεια, δεν αποδεικνύεται η ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος.

Αριθ. υπόθεσης	Παρατηρήσεις
01/09/2010, R_1525/2009-4 , OFFICEMATE/ OFFICEMATE (εικ.)	Τα λογιστικά φύλλα με τα στοιχεία του κύκλου εργασιών και οι εκθέσεις ανάλυσης και επισκόπησης των στοιχείων των πωλήσεων είναι έγγραφα τα οποία συντάχθηκαν από την καθής ή η σύνταξη των οποίων ανατέθηκε από την καθής σε τρίτους. Κανένα από τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία δεν περιέχει οιαδήποτε σαφή ένδειξη σχετικά με τη χρήση του προγενέστερου σήματος. Τα λογιστικά φύλλα και οι εκθέσεις ανάλυσης και επισκόπησης περιέχουν στοιχεία για τη συνολική αξία των εκτιμώμενων πωλήσεων (σε σουηδικές κορόνες) για το διάστημα από το 2003 έως το 2007, όμως δεν περιέχουν καμία πληροφορία σχετικά με τον τόπο στον οποίο πραγματοποιήθηκαν οι εν λόγω πωλήσεις. Ουδεμία αναφορά υπάρχει στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου καταχωρίστηκε το σήμα. Τα τιμολόγια δεν αφορούν πωλήσεις προϊόντων που πραγματοποιήθηκαν από την καθής. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία δεν αποδεικνύουν επαρκώς την ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος.
12/12/2002, T-39/01 , HIWATT, EU:T:2002:316	Ένας κατάλογος που δείχνει το σήμα σε τρία διαφορετικά μοντέλα ενισχυτών (χωρίς, όμως, να περιέχει ουδεμία αναφορά σχετικά με τον τόπο, τον χρόνο ή την έκταση της χρήσης), ένας κατάλογος της διεθνούς εμπορικής έκθεσης της Φρανκφούρτης που δείχνει ότι η επιχείρηση με την επωνυμία HIWATT Amplification International εξέθεσε τα προϊόντα της στην εν λόγω έκθεση (χωρίς, όμως, να περιέχει ουδεμία αναφορά σχετικά με τη χρήση του σήματος) και ένα αντίγραφο του καταλόγου μοντέλων ενισχυτών της HIWATT του έτους 1997 που δείχνει το σήμα σε διάφορα μοντέλα ενισχυτών (χωρίς, όμως, να περιέχει ουδεμία αναφορά σχετικά με τον τόπο ή την έκταση της χρήσης) κρίθηκε ότι δεν αποδεικνύουν επαρκώς τη χρήση του σήματος, ιδίως επειδή δεν αποδεικνύουν την έκταση της χρήσης.